

శ్రీ ర. మ్మ.
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మజేనమః.

—❦❦❦—
కుశలవ చరిత్రమను
రా మ నా ట క ము.

ఇయ్యది,
నంగీతసాహిత్య విద్యాప్రవీణుడగు
తిరునగర-అనంతదాస్ ఖ్యచే
రచింపబడినది.

❦ డి

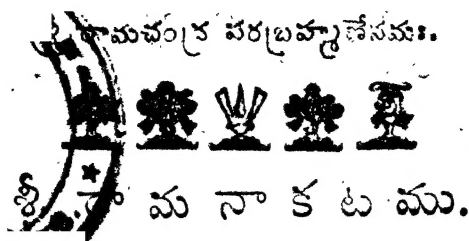
టి. చాలకృష్ణ నాయగర్ వారి స్వకీయ

సేనోదయమిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు,
ముద్రించి ప్రచురింపబడియె.

చెన్నపురి,

1927.

నం. 5 కూకేనన్ వీధి, పాశ్చాతలపేట, మదరాసు.

ఉ॥ శ్రీధరు నాదిదేవు సరసింహు ననంతు నురారిభంజనన్ ।
 మాధవు శంఖచక్రధరు మండితరత్న విభూతుఁడన్ హరిన్ ।
 సాధుజనాప్తితు స్వరము సారసలోచను ఛందసాధిపున్ ।
 భూధరు కృష్ణవర్ణ జరభోగవిలాసునకేను మ్రొక్కెదన్ ॥

గీ॥ అనుచు నామదియందున ననుదినంబు ।
 గోరి భజియింతు భక్తిని గోర్కెదీర ।
 దనర నే జేయు గ్రంథార్థతత్వములను ।
 గలవు కొప్పినముగజేయు గవకచేల ॥

వ॥ అని యిట్లుప్రాధికంచి జగద్భర్తయైన యామహానుభావులకు
 వశ్యంతంబులు చెప్పెద నెట్లనిన॥

అధికాచంద్రికలు.

సురపతిత్వముకొ నుగుణాత్మనకున్ । జలచరుడగునలజగదీశునకున్
 కులగిరిమోచినకూర్మంబునకున్ । కరమొప్పుగసూకరరూపునకున్ ॥ స్తం
 భోద్భవుడగు చక్రధరునకున్ । వామనమూర్తినినజాతునకున్ ॥ పగతుర
 ద్రుంచిన పరమాత్మునకున్ । రావణజంపిన రఘురామునకున్ । పురహరసు
 తుడగుబుద్ధాకృతికిన్ । గోవులగానునగోపాలునకున్ । కలికిరూపుడగు కమ
 లాపతికిన్ । శ్రీవేదాద్రిసంహవరునకున్ ॥

వ॥ మఱియు నస్మేనాచార్యులంగొనియాడెద నెట్లనిన॥

ద్వీపద॥ శ్రీవేదవేదాంతసిద్ధాంతవిదుని । పావనగుణ సేవ్యప్రణవ
 తాకృత్యజనహితనంచారు జగదేవీదుఁ ఘనభక్తమందారుకరుణాగంభీరు
 వితరణసాహసు వేదప్రకాశు । పతిపాపనాము భక్తసుప్రేము । చెలగు
 పల్లెరుముడి సింగరాచార్యు । విలసితపుత్రుండు వేదాంతవేద్యు । డగునట్టి
 రామానుజాచార్యపాద । యుగళంబులకు మ్రొక్కియుచితమాధర్మి । విరిచి

తంబుగఁగిరివిస్తారముగను - తిరునగరకేశనధీరతనూజ - దగుచుకేషాఖ్యుక
నంతనామాభ్యుదగువాడమునునందితార్థ్యులనెల్లనంధివెంచివద్దక్రిమహి
నిగొనియాడి - విదితముగాక విస్తరిల్లగను - కేవలముగయేను కృతశేయ
బూని. భావించియాయ్యుగ్రుతించిమించి. సార్వభౌమునుసీతవత్సమెన్నక
ను-వీరుడె రాముడువిపినభూములక - ననువుటయునుపోయియటులేరువాత
వనితవాల్నీకునివద్దజేసుటయు - నున్దిలోకుళలపులయుద్ధచరిత్ర-సర్వంబుక్రి
వేదశయిలాధిపతికి - నప్పించునీకథనంకతంబుగను - నేర్పుగాభువిలోననేరచి
యింతు. జనులె నిరతులునదృక్తితోను- వినరయ్యతత్త్వభావిధమెట్టిదనిన
భృత్యునివేషము-దరువు-యదుకులకాంభోజి-ఆది.

పల్లవి॥ భద్రాదువచ్చెనుచూడరమ్మా॥ అనుపల్లవి॥ త్సుద్రులచో
రులజూచిద్రుం చెదనని॥ భద్రాడు॥చరణములు॥ తలవరులకు నెల్లనధికుడు.
భువిగలనూనవులలోనప్రకటుడుబల్ - సలలితమైనకాశ సవరించివట్టిజుట్టి॥
భద్రాడు॥కరమునకత్తిబాల్ మెఱయగా॥ వీ॥ సరిలేనిసూరుడనుచునరయ
గా-భక్తవరులమన్నించిచోరవరులబాధించుచు॥ భద్రాడు॥ విలసిల్లువేద
శయిలవాసుని. మదిదలచుచుయేనురామదాసుడనుచుగలహప్రియులజూచి
గలహింపవద్దనుచు॥భద్రాడు॥ ప॥ ఇట్లువెడలివచ్చుభద్రునిననేకంబులు
గనుగొని నీవెవ్వడనియడిగిన వాడిట్లనియె॥

ఉ॥ శ్రీంఘరామపాదసరిసీర హసేవయొనర్చువాడన! తూరిమిభృ
త్యవర్గశతకోటిసమూహములోననెన్ననే! ధీరుడభద్రకుండనుచుదిక్కులమి
క్కిలికీర్తినొందికంఠీరళకాశద్వారమున విగనుండెడువాడనెప్పుడు॥

ప॥ అట్లేని సయోధ్యాపురశృంగారంబెట్లనిన జెప్పందొడంగ॥

భద్రకునిద్వీపద॥ శ్రీమంచుజనులెల్లనృప్తిలోపలనుకామించిశృంగా
రకరమైయయోధ్య-పురిలోకవిఖ్యాతబుధచిత్రవాత - హరునజనకుముఖ్య
మగుసురసౌఖ్య-మనుచులోకంబుననతిసతికెక్కు - ఘనకీర్తిమించినకారణం
బునను-నావట్టణంబుననతివిచిత్రములు-దీపించుచుండునుదివిజులకెల్ల - చూడ
శక్యముగాదుచోద్యమాపురిని - వేడుకనిండుండువిధచిత్రములు - తీవంక
జూచిననెన్నంగదగిన-దేవాలయంబులుదివ్యప్రాకార - గోపురంబులుధెల్వ
గోగుచూపులకు-నేపురిజూచినహేమాద్రిహాడపు-తేరులవీధులదీరుబాటలు
ను-తోరమాముశ్యోపుతోరగాలోప్పి - మాణిక్యమయమైనమంటపంబులు
ను-వేణుగాననినోదవిభవములునిండి-ఆటలచేనొప్పనస్సగస్త్రీలు - మేటయ
క్షభృతాంధింధిమిధ్వనులు-వాటిల్లుకాహళననుభవూర్తిలు-పాటిందినర్థంప

ప్రజలకునలవె-గోటలుపేటలుతో తలంబులును ఘోటకరథమధకుంజరంబు
లును-పాథుజనమునాయనంగీతములును - వీధులనిరువంక వేదఘోషములు-
నరనకవివరులునునభల వేర్వేర-విరచితపాండితివెలయపంలేములు - వకగ్రజ
హృత్కానగ్రాహ్యతో త్తములు-కరమొప్పుభుజబలాకారులున్నపులు-ధనదుని
సింమించదగువై శ్యవరులు-ఘనభక్తియుతజానకరశూద్రజనులు - మరునిగ
ల్వగదగుమగువలుగల్గనకరమొప్పుచున్న శృంగారమైనట్టిపట్టణసతియైనప్ర
భువురాముండు-దిట్టమామాణిక్యదీప్యమైన- సింహాసనంబునచెలగిగూర్చుం
డి-బ్రహ్మరుద్రాదులుప్రస్తుతినేయహితపురోహితులునాశ్రితులుసాదరులు
శతేబలిహనుమంతజాంబవంతులును-మొదలైనవారలు మొనసికొల్వగను- స
దయుడై రాముడుసభనుండుతనికూర్చులచోరులగుణహీనజనులు-వైరియై
దండింతువై భవమలరీ॥ వ॥ అట్లయినరామచంద్రునిదర్శనంబునుగోరితిమని
భక్తక్షరులనిన భద్రకుండిట్లనియె॥

దరువు-రేగు ప్తిరాగము-అదితాళము.

పల్లవి॥చూడరేశ్రీరామచంద్రుల॥చూడరే॥అనుపల్లవి॥ చూడరేమనము
నవేడుకలరగ-పోడిమిమిరగపురుషోత్తములను॥చూడరే॥చరణములు॥మే
లుగాయూన్వాయినమనపాలుగా-చాలభక్తిజనలోలుడైనవన-మాలిదివ్యగ
ననీలశరీరుని॥చూడరే॥భ్రాంఢినిమొరబెట్టినదంతిని - వింతగర్భవనుశాంతుని
జేసినకాంతనన్నభునికనుగొనికన్నుల॥ చూడరే॥ జెట్టిసికాన్యవరపట్టిన-దిట్ట
యైవాధిగట్టిరావణునిగట్టినజగతిపట్టాభిరాము॥ చూడరే॥ గల్లగామానన
మురంజిల్లగా-పల్లవాధరివినుమెల్లజనులకును తల్లిదండ్రీయగుదానవవైరిని॥
చూడరే॥ శ్రీశునశ్రీనిగమాద్రివాసుని-దానజనులకునభాదులకు- విలాసనూ
పములు భాసిలుచేవి॥చూడరే॥

వ॥ ఇట్లుదర్శనంబులొసంగుడా పట్టభిషిక్తుండయి యున్ననమయం
బునజానకీదేవి గర్భచిన్నెలుగనువడెనది జూచిఁబొందరునుందరీమణులిట్లనిరి॥

పెండ్లిపాట-శంకరాభరణము-అటతాళము.

శ్రీలక్ష్మీకల్యాణవై భవమే శ్రీరామజయజయవై భవమేనీతామనో
హరవై భవమే-శ్రీలక్ష్మీపతికివై భవమేకారుణ్యసాగరవై భవమేకరుణవిజయ
జయరామ వై భవమే - శ్రీవిగమాద్రివాస వై భవమే శ్రీలక్ష్మీ కల్యాణ
వై భవమే॥

వ॥ అప్పుడువాల్మీకివసిష్ఠాది మునీంద్రులువీమంతంబునల్పుచున్నారను
య్యునుగొందమవువాల్సందనలు మంగళిహారతులు సాదిరటయెటువలెను॥

మంగళము-అనందభై రవిరాగము-అదితాశము.

వంగళం మంగళం జయమంగళం జయమాశ్వసన్నశఛరణ-రంగ
నర్వనత్సంగవధురణ రంగభీమప్రసంగరాఘవ! మ॥ మండితామణికలితా
మరమకరకుండలధ్వజకలిత-అండజవాహనఫండితగేయ-నండితగుణస్నేహ
ఖండప్రవాహ! మం॥ రక్షితామరవార కంబాక్షనుగృహోద్ధార రక్షనిగమ
ప్రత్యక్షదుర్జన - శిక్షపాండవపక్షజయజయ॥ మం॥ సర్వమునిగణమోదపృ
థుగర్వజనవిచ్ఛేద - నార్యభామాతిశౌర్యవిక్రమనర్వతో ధృశనర్వపూజిత
వేదశయిలపతిసాగర- వేదనుతస్రకాశా - అదిత్యనతిపాదభక్తమోదదనుజ
విరోధిజయజయ॥మంగ॥

వ॥ ఇట్లుసీమంతమహోత్సవం బయ్యెమటియు నొక్కనాడు రామ
చంద్రుండనుగ్రీవునింగనుంగొనియిట్లనియె॥ క॥ వినుమీపనిసుగ్రీవా! మనవ
ట్టణమందుగలుగుమనుజులవా ర్థ॥ విసవలెదలవరులంజను! మనిజెచ్చెరజె
ప్పవలయునతిజాగ్రతగ॥ వ॥ అని నసుగ్రీవుండుహనుమంతునింబిలచియోరీ
హనుమంతా బుద్ధిమంతాధీమంతా గుణవంతా స్వామివారు మనలయో
ధ్యాపురంబునంగల నకలజనులవాక్యంబులు తెలిసికొనివచ్చి చెప్పుచున్నా
జ్ఞాపించిరిగాన దలవరులలోజెప్పి గట్టిదిట్టపెట్టిరమ్మర తెప్పొరవట్టి॥

వ॥ మంచిదినుంచిది ఆలాగేచేయుచున్నాను॥

ద్వీపక॥ గుండపోయినపేరుగుట్టాలవీర - గండుతలవెంకట గయ్యాళి
కోట-గంగలగుట్టప్ప గజ్జలవీర-రంపెలతిప్ప రచ్చలగంగ - జగడాలచెదలిం
గజడవల్లిమల్ల - పగడాలచిననాగబంతులకోటి - వోరోరిమీరిటనుండకపో
యి-పరువడినేబిల్వ పలుకకున్నాఁ ॥

వ॥ అనిపలిచినభద్రకుంఠోహోస్వా మీహోజరుగానేనున్నాడతగుం
డపోయినపేరుడున్న, గుట్టాలవీరుడున్న, అయ్యో యొక్క తూర్పుద్వా
రంబావలిపేటలకు గస్తుదిరుగంబోయి యున్నాడు గండుతల వెండిగాడు
న్ను, గయ్యాళికోటనున్న, దక్షిణద్వారం బావలిపేటలకు, గస్తుతిరుగం
బోయి యున్నాడు, సంపల గురవడున్న, గజ్జల వీరుడున్న, రంపెలపెద్ద
తిప్పడున్న పశ్చిమద్వారంబావలి పేటలకుగస్తుతిరుగంబోయి యున్నాడు
జగడాల చెదలింగడున్న, పగడాల చిననాగడున్న, బంతులకోడున్న
ఉత్తరద్వారంబావలిపేటలకుగస్తుతిరుగంబోయివున్నాడు. నేనుమాత్రము
స్వామివారియనుమతుంబున నేటవనులువచ్చునోయని సింహద్వారము కని
పెట్టియున్నానని హనుమంతుండువిని మనపురములోగలకార్యంబులు తెలి

సికొనిరమ్మనగా నాభద్రకుండు తలవరితనంబుసేయుచున్న సమయంబున॥

చాకలకానిదరపు-కాంభజరాగము-అదితాళము.

పల్లవి॥ చాకలమడియూలువచ్చెనమ్మ॥ అమ్మమ్మలార॥ అనుపల్లవి॥ కో
కమాటలుగొట్టుననెత్తుక భీకరీతితో బిరబిరనడుచుచు॥ చాక॥ చరణము
లు॥ నల్లనిమేనిచాచి తోశరీరమెల్ల - తెల్లనిరోమచయముతోను - పల్లవా
ధరితనపడతినిగూడుక - నల్లిబిల్లిగానాడుచు పాడుచు॥ చాక॥ తలపబానలు
దగళిరముపై నదిగాకగంజపులుముగుడ్డలు సంచులపై - కలకలనవ్వుచుపొల
తినిశేరగ-బిలుచుచుమువమున బిరబిరనడుచుచు॥ చాకల॥ కన్నరోశ్రీవేదా
ద్రీశునిరంతరభక్తి - పన్నుగభజియింపశుబూనిమిన్నగజగములునెన్నగ
దగ్గువల-పన్నగశాయిని సన్నుతినేయుచు॥ చా॥

ప॥ ఇట్లువచ్చి యాసతీసతులు వాదంబునల్పి రెట్లని॥

సంవాదసీసమాలిక॥ ముండమోపిరావెమూటేడవేస్తీవేపొద్దాయె
పూళ్ళోకిపోవలెను - కుయ్యకురాకుక్కగుడ్డివాడెడ్డివా వెన్నుకమాటున్న
దియెత్తుకోర- కట్టెనుకొట్టెనుకండలుతరిగేనుతిట్టినదానింకపెట్టనిచట - నీవు
శాకుంతుననీయబ్బయింకొక్కడయ్యెనిపోరనన్నంటరాకు- హద్దుమీరియు
నాతొ గద్దించినప్పడేకొట్టకమాననేతిట్టినిన్ను - చెయ్యిందిదుడుకులుచేసిన
నిప్పుడే తన్నింటనిన్ను నాత్రాణజూడు- మగనిదిట్టినదానితగదిటనుంచగా
నరివారువిన్ననుచాకదనముఓరోరినీయింటనుండమ నిమిషంబువబదిరానీచె
య్యివేల్లనివర - అయి తెనీవేమిసేతువేరధమతొత్త- ఘనముచెరుచుకబోక
రాగాడ్డకొక - నన్నునిలువంటిమాటలునాడబోక - యాడబోకేమిసేవెంత
యధికుడవు॥

సంవాదము-సైంధవిరాగము-అటతాళము.

ఓసి॥ అదురుబెదురులేక యెదిరిందినీవిలువది నీకిది పంతమా॥ ఓరి॥
వరదరాకునీవంత పొరుషగాడవు - కొదువారేమైనకొంచెమా॥ ఓసి॥ గండ
తొత్తయికనుండనేరవునీ-కండలుకత్తిచేగోతునా॥ ఓరి॥ కండలుగోసినీవుదం
డవచేసితే-రండనేసేనూరకుండనూ॥ ఓసి॥ బలుగాకితొత్తవుపలుమారునో
కిచ్చి-గలకాలవదరాకేగాడిద॥ ఓరి॥ గాడిదవయితేనుబూడిదపూనుక-వేడు
కగాచిందులాడరా॥ ఓరి॥ చిందులుద్రొక్కనే నందగాడగాను - నుండరింపు
మెద్దుకొందులే॥ సంవాదదరువు-రేగుపిరాగము-అదితాళము.

ఓరిఛీఛీయికనిలువరోరి - చింతిపెధవ॥ ఓసి॥ తక్కువతెక్కువలెకుగ
కనాడినతన్నీసేనిజము॥ ఓరి॥ అట్లానీవు చేయననుచు నాచేదెనిజము॥ ఓసి॥

సిగబట్టివంచిలెన్నదంచెచరిగెదమాడు॥ఓరి॥ సిగబట్టిననుగొట్టకుంటేకాడవోట్టురా॥ఓసి॥ అడకువగావుంటేసిపొగరణచేదెనిజము॥ఓరి॥ పనికిమాలినకుక్కలకొడకవదరబోకురా॥ఓరి॥ ఇదిగోవేస్తిననాచేతికొద్దియేమిసేతువే॥

౩॥ అని యాసతిని దండింపగా నామగువ యిట్లనియె.

చాకలచెలి-దరువు-పున్నాగవరాళి-అదితాళము.

యేమిసేతు దెవరాయా వీనిపాముగరువదాయె! యే! ఆడుదానివన్యాయముగా నవనిలోనిట్లుజేతురయ్యయ్యో॥ యే! వీనిపొంగుక్రంగగాను నేజాడగల్గుదయ్యయ్యో॥ యే! వీనిబైసియూరగాను నేను కండ్లజూతునయ్యయ్యో॥ యే! వీనిపండ్లు పగులగాను నేన్నెడు చూతునయ్యయ్యో॥ యే! అమ్మలారాలక్కలార అండరకునప్పుతేనయే॥ బేవుడయినవేదాద్రి శుడునుదీనులయెడగావడయ్యో॥ యే॥

౪॥ అని యిట్లు దూషించుచు తల్లిగృహంబునకూజని యిట్లనియె॥
క॥ ఓతల్లిసేనుచేసిన | దాతప్పిదమేమిలేదు వైరముతోడగా

ఆతడు నామేనెల్లను | వారేలుపడునట్లు గనె పైవడిగొట్టె॥

౫॥ అని చెప్పినవని యావృథస్త్రీ యల్లునుద్దేశించి యిట్లనియె॥

సీ॥ కఠినచిత్తుడ ద్రోహికర్మండనాళినిటు సేయసికేమియెగ్గుసేసె
జోచిమన్నించి నీచేపట్టకుంటివా పరగనాయంటిబంపవలయు - పంపించుకుండిన పడితినిపాముగా నిలతోటిపాటిగా నేలవలయు - ప్రజలెలయారీతి పాపానికొడిగట్టి చేసికే యిట్టులజగతిలోన - మాకవోయమ్మ యాపుత్రి శోకవహ్ని-కన్నతల్లినినే నెట్లుకనులజూతు - మానుశోకంబుకూతురామగిడి వత్తు-బోయివచ్చెననిప్పుడే పొందుగాను॥

౬॥ అనిచెప్పి యావృథస్త్రీ యల్లునియొద్దకేకంచె నేటువలెను॥

వృథస్త్రీ దరువు-ముఖారిరాగము-అదితాళము.

పల్లవి॥ వచ్చినచాతవచ్చినే॥ అనుపల్లవి॥ వచ్చినచాతచలివచ్చు కంటుననుగుకుంటు - కంచిపోతువలె నూకట్టయొక్కటిచేతబూని॥ వచ్చి దురణములు॥ అచ్చుగానొకలెల్ల బొచ్చునండగదోగులాడ - ముచ్చువలె నింకనేమోముసలిమాటలాడుకొనుచు॥ ౭॥ గచ్చులమాటలనుకొన్నిరచ్చుల మాటాడుకొనుచు-అచ్చుగవేనాద్రి వానునాశ్చయందువలచుకొనుచు॥ ౮॥

౯॥ ఇవిగ్రంబున నల్లునియొద్దకువచ్చి యిట్లనియె.

ద్వీ ద॥ ఓరోరిపాపిష్టి యోకులద్రోహి - యోరోరిదుర్మార్గయోరి భలుగాకీ-నాపుత్రీకిచ్చినాప్యంబుగాను - కాపాడవటంచునునలవచ్చి

యీపట్లనాపుత్రినిలు నెళ్ళగొట్టి-రాపులుచేసిట్లరచ్చలబెట్ట - నీవగదీరెనానిజముగా నేను-కాపురం బేరీతి గడుచురాయింక॥ ప॥ అనిననల్లుండిట్లనియె॥

ద్వీపద॥ అరయనాచెండ్లామ యదియున్ననేను - తరిమినగొట్టినతన్ని నగాని- యింటిలోనుండకయిటువీధినిలిచి - ముంతబాడచినరీతిముదుగులనాడి-యనరానిమాటలనందరువినగ-ననుజూచికిట్టంగ నవ్వరాడనులు॥

ప॥ యనినయల్లువక త్తయిట్లనియె॥ ద్వీపద॥ వినరోరియల్లుడావిశ్వంబులోనఘనులుచెప్పినపూర్వకథగలదొకటి- తడయకవరునడతప్పుచేసినను- పడతినిమన్నించినతియేలవలయు-నిదిగాకరఘరామునింతిత్కనుసు- దడవేమిలేకనయ్యమరులుబెదర-ధరసుకనెత్తుతరలెఱంకకును-వరగశ్రీరాముండు వరువపిలంక-లా పలనున్నయాలోలాక్షీమరల - నేపునగ్రహించియేలదేమున్ను॥

ప॥ అనిచెప్పిననల్లుండిట్లనియె॥

ద్వీపద॥ సర్వత్రసీవెన్నిసామ్యములెప్పు ॥ గర్వాంధుడనిననుఘనులు దూఱినను-నిజముగనికూతునే నొల్లన త్తలజావ్రాతదప్పునాయాగడం బేమి- యెఱిగోలువపినట్టిసీతరాముండు-తిరిగిచేకొన్నాడుధీరుడయియుండి- అటువంటియచకీర్తికావనిలోపలను-ఫటుతరంబుగనేనుపడజాలన త్త - యెండుకీవట్ల నీకీవెట్టిమాట-ఇందీవరాక్షినివిడుచుటేనిజము॥

ప॥ అనిన నత్తయునల్లుండును వాదించి రెట్లనిన॥

సంపాదదరువు-ముఖారిరాగము-అటరాశము.

అత్త॥ చలమేలవినరరోరియల్లుడా- యీసకీయనీసామ్మరాయల్లుడా

అల్లు॥ తలపాకుతలపాకుమోయ త్తయాతరుణిచెలిగాడోయ త్త

అత్త॥ నలుగురునవ్వదురలుడా-యీనాతినివిడకురోరలుడా

అల్లు॥ నలినగర్భునిలిఖతమోయ త్త-యిటునగుపాటులయ్యెరోఅత్త

అల్లు॥ నిగమాద్రీశ్వరునాజ్ఞయలుడా-మహిమనీమది నెరుగ వెలలుడ

అల్లు॥ వగలమాటలింకేలనోయ త్త - యిదియెప్పుడునీతోడేయ త్త

క॥ అనియిద్విధముననిద్దరుమనుకొనిగలహించు కేశమూర్ఖులటంచుక

గనిభద్రుడుగి.శి.ంచియుఁయినకులనాయకునిజూచియిట్లనిపలికె॥

చూర్ణి॥ శ్రీమహాదేవదేవాదిసంస్తుత్య సుందారదేవగాంభీర్యదేవసంతోషదేవ ప్రతాపదేవదేవ ప్రచండదేవదేవశిఖామణిదేవదేవ ప్రభావదీనసంతానదీచింతామణి దీనసంరక్షణ దీనహృల్లాల దీనసల్లాపకులదీన పాత్రదీనసంతోష పవిత్రదీనజనేత్ర-దీనగుణసూత్ర దీనజ్ఞనమోక్ష దీనప్ర

ల్యుక్తదీపమదుగ్ధమౌర్యమునులదీపకా - దశరథరాజునందనాదళావతార
తాబకమర్దనా అహల్యాళాపవిమోచనా - అంజనేయవరదా హేదశకంఠ
భంజనా హేదారిద్ర్యముఖనివారకా - హేదైత్యకులవైరి హేదామోదరా
హేపరమాత్మ - హేదావరోగవైద్యా - హేఅయోధ్యావాసా సమస్తైశ్చ
వ॥ అని వినుటించి యిట్లనినె॥

ద్వీ॥ వినుముశ్రీరఘురామ విన్నచేంచెదను - మహాజీవనియ్యాష్టమదిన
న్నకొనును - మనపురిలోగలమందింబులు - గనుచురానొకవింతగంటివెద
యన్న - చాకలియొక్క మనితవిడనాక - తోతొవనయ నేమారురాలగుచు
వడతిశేలుమటంచులుచూచుజెప్ప - మియేలుచింతయామగువనుమారి -
చారగోలువడినట్టిపితరాముండు - తిరిగిచేసొన్నాపథినుడయియుండి - అటు
వంటియ కి ర్మిచునిలోపలకు - పటుతరంబుగ నేనుపడనోపనందు - చెప్ప
గావి యెనుశ్రీహరియచుచు - తప్పకదంకించిధరణీశయిటకు - కడు వేగవచ్చితి
కపటంబుగాను - మడి వేలికథవప్ప మరి మృణిమెనుగ॥

సం-ద్వీ॥ అనియిట్లుభద్రకుండాశిసమాట - చినిరానుచంద్రంబువిష్ణు
యంబంది - సుగవనుట్టిసిల్ల హుడుడై లేచి - భంతునికనుగొనివరగిట్టనియె॥

చ॥ హరిహరసీతక్షణమునకులహడగరామ వేగమే - శుభమ్మగేం
ద్రవనృగజస్తిరిభక్తతరతనులభల్లనూ - కరముతమావనంబులకుకామినిదో
డుకపోయిధీరతం - ధరణికించిరావలయు దానియొప్పుమకై కనందనా॥

వ॥ అనిననిచి భరతుండిట్లనియె॥

ఉ॥ స్వారిచరాకు నామనవిశాంతముతోడత చిత్తగింపుమీ - భా
మనరణ్యభూములకుపంపగ కారణమేమి యొగటిక - తామనులాడుమాట
లకు ధన్వినిగానబ్రద్రోయుటాప్పునే - భూమిజబ్రోవునుయ్య బుధభూతేశరణ్య
మలేడరాఘవా॥

వ॥ అని మతియు నిట్లనియె॥

ద్వీ॥ శ్రీకరరఘురామశ్రీతిజనప్రేమ - సోకేతపురిభామనద్దణస్తామ - మే
కుశైలసింధిరమేఘశరీర - సారవనశ నీత్రినద్దణస్తాశ్ర - కరరాజుక్షత్రీకాస్తుభవ
శు - వరభక్తకుందారవనధిగంభీర - కందంబితకోటికాంతివ్రకాశ - పం
దీతాఖిలసంపరజనబోధ - దివకరిశశినేత్రదీనహృల్లాల - కనకభూషణ
చేగర్జణాలవాల - నా గాయనాచ్యుతనారకవరద - భూరికృపాలోభాత
నాలవా - శుపతిశాపవిధంగప్రతాప - దశరథశంకనతాటకమనన - మాన
చనంహా మి లోదార - వీరాధిపి శ్రీవేదనంచార - మూరిహాహిమూరి

మహామాయభూష - మాంపాహిమాంపాహిమంజులవేష - మాంపాహి
మాంపాహి మహితప్రతాప-మాంపాహినిగమూద్రి మాధవశౌరి॥

భరతునికందార్దములు-శంకరాభరణము-అటతాళము,

స్వామీజనకాశ్మజ్జై - మీమనమునగల్గుకోపమెరుగముమేమూ-
భామనునడవికిననువుట-తామనమదిగాదుకృపను - దయజూడమయ్యా॥విన
గమాకుభయమాయెనయ్యా- మీవాక్యమక్షయమాయెనయ్యా ॥ దయ
మాలసీతనుదండనచేపిన-జయరామమీకుయీబగలిలోనవకీర్తి ॥ దయజూ
డమయ్యా॥ అవనిజనడవికిననువుట-భువిలోనవకీర్తిగాడెబుధనతవినుమా-
వివరించిచూడగాదగు-భవహరపంతంబుమాని-పాలింపుమయ్యా-అత్యుగ్ర
ముచాలింపుమయ్యా-జాపకీయెడమేలెంచుమయ్యా॥ ఫాలాక్షవినుతనాపలు
కులాలకించి-వాలాయముగసీతవరపతివ్రతగాన॥పాలింపుమయ్యా॥

అనుమానమేలయిటుకులాలకించి - వనజాక్షింబిలువపంపినొప్పులు
సప్పుల్-ఘనముగదెలియుటన్వాయము-దినకరశశినేత్రమీకు తెలియనిచేమీ
కపటమెల్ల తెలియుటన్వాయమీ - తమకుజెప్పగలమాధజామీ - పొందుగనిగ
మాద్రినిలయుడమేమిట్లు- పలుమారుదెలుపనుబనియేమిచాలింపు-తెలియ
నిచేమీ॥ ౩॥ అనినవిని రామచంద్రుండొట్టనియె॥

౪॥ జానకీయెడ నేరముగల - దేనివిచారింపుమనుచు దెలిపితి విపుడ॥
మృగిని నడవికిననిపిన । గానినకీర్తి యికభువిని గలుగదుభరయ॥

౫॥ అనినవిని భరతుండూరకుండె నంతశత్రుఘ్నుండు ముకుళితహ
స్తుండయి యిట్లనియె॥

మూర్తిక॥ శ్రీమద్యేదవేదాంత సాంతప్రమోదకా నిఖిలభక్తవరప్ర
దాయకా విశ్వనిర్వాహకా శౌర్యధైర్యవర్యా ఆర్యా సుగుణపూజితాదీన
మందారక వందితానంద బ్రహ్మాండభాండ నిబిడీకృతాంతానంద శ్రవణిత
ప్రభావా శ్రీమదయోధ్యాపురినివాసా॥ నమస్తేనమః॥

శత్రుఘ్నునియాలలు-కాంభోజరాగము-ఆదితాళము,

దండముదశరథాశ్మజా-దండముకౌసల్యపుత్రా-దండముశ్రీలయో
ధ్యావాసా-శ్రీరామారామా-వేరుగాదుమనవివినుమయ్యా॥

నీరజనేత్రామనసీతా-నేరముమన్నింపకున్నా-వేరయెవ్వరున్నారో॥
స్వామీ-శ్రీరామారామా-వేరుగాదుమనవివినుమయ్యా॥

చల్లార్పవచ్చుటతొగ్గి-జగదీశామీకోపహింస-చల్లార్పకీకృముగా
దయ్యా-శ్రీరామారామా-చల్లగాదుమనవివినుమయ్యా॥

అకాశమునిరిగినదిన-అవచ్చాలటచేతిని - లోకేశమితామనము
మాన్యు-శ్రీరామారామా.లోకులొకవశముగాదయ్యా!

సీలోసీవై జగములెల్ల-చాలించుచున్నావు - అదిమూలమయియున్నా
పుమాడగా-శ్రీరామారామా.మేలుయెంచిమన్నింపవయ్యా!

ద్వీ॥ చరణల్వేడెదచెనొమ్ముమనవి- పరమాత్మమామరిచాలించియా
దు.వనితదుష్టాశ్చనివర్తింపతప్ప-వసులేమిజేసెనయ్యభానుర తేజా-దండము
శ్రీనివాసమహారాజా - పరిపాలితదాససమాజా- దాసవందితభ క్తదోషము
లెగజమ్ము.యీశుడవనిమొక్కి విన్నవించెదస్వామీ॥

ప॥ అనివవిని శ్రీరామచంద్రుండుగ్రుండ్జై శత్రుఘ్నునితోనిట్లనియె॥

గీ॥ ఇన్నివిధముల వినుతింపనేలవలదు! పుడమిలోపలనపకే ర్తిబొంద
జాలిగాననాయాజ్ఞ దప్పకకాంతనడవి! నునిచిరాదగునిజముగననుపివినుము॥

ప॥ అనివవిని శత్రుఘ్నుండూరకుండ్జై మఱియు లక్ష్మణుండుముకు
ళితి హస్తుండయియిట్లనియె॥

లక్ష్మణునిస్తోత్ర వచనము॥

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకా, శుకశౌనకభరద్వాజ గా
తమవాల్మీకి ఋష్యశృంగనారదసనకసనందనాది మహామునిసన్నతానాదు
విన్నపంబొక్కటియూ కించముతోల్లియొక్కకుంజరరాజఘోరకాననంబువ
సంచరింపుచుదప్పిగొ.మఃపులోదిగి జలంబులుగ్రోలుచున్న సమయంబున
నాగజేంద్రునొక మకరంబుగదిసిపట్టినొజ్జింప నయ్యావడనొందజాలక య
హోశ్రీమన్నారాయణాకావవేయని మొరలిడనయ్యొక నాదిమూలంబవయి
వేంచేసిమకరిండుంచి యిభరాజును రక్షించినవాడవును అదియునుగాక
జతురాకనునేమరించి వేదంబులుగొని సోమకాసురుండనుదానవేంద్రుడం
బుధింజొరబొరిననమరులనే ప్రార్థింతుడవరీమత్స్యరావున జలనిధింజొచ్చి
దైత్యునిదునిమి వేదంబులదెచ్చికమలాసనునకొనంగిన మత్స్యవతారుం
డవును మఱియునుసర్వాంబులును దితిసుతులునుశీరవార్తిజలుకునట్టినమయం
బునగూర్చూపుండవై యమ్యులంబున మరులకుభుజంపజేసిన కూర్మావతా
రేండవును ఇదియునుంగాక ధారుణీతలంబెల్ల హిరణ్యాక్షుండ నెడుదానవుం
డుచాపజాట్టుచందంబునంజాట్టుకొని యేగుతరినూకరంవయై ఆదైత్యుండుని
మిఠోణీసలినిలిపినవరహావతారుండవును వెండియుప్రహ్లాదునిహిరణ్యకశిపు
దుగమగోనిఓరిబాల.నర్వేశ్వరుడునకలాంతర్యామియైవున్న వాడనిచెప్పితివి
ఇప్పుడీ ప్రక్కుకంబంబునంజూపరా యనిబొధించినతఱి సంభంబునజెదలి

యనునవిదెగటైన బాలునిప్రోచివరనింహవతారుంపును మునియుబలి
యనెనుదైత్యునింగాంచి మూకడుగులవనిదానంబడిగి యాదానంబుగయ
కొని భరిని నడుగంటద్రొక్కిన వామనావతారుండవును. ఇదియునుంగాక
జనుదగ్గినుతుండవై జన్మించి భూమింగలరాజవీరులను నెరువ యే మాన్లు
ఖండించితద్రుధిరధారలచేత బిశృదేవతలదృపులంజేసిధాతీతలంబెల్ల గళ్య
పునకొనంగితిపోవనంబునకరిగిన పరశురామావతారుండవునుమరియు య
క్షకిన్నరకింపురుపసిద్ధవిద్యాధరవన్నగగుహ్యక ప్రమాఖదేవనమూహంబుల
తోవానపుంసునై కుంతపుంబునకువచ్చి దానపులచేతంబడసిబాధలం జెం
దెననుఁ శరణుజొచ్చి మొరలిడగా యామొరాలకించిజడియకుమని కానల్యా
నందనుండునై యున్మలించి సుగ్రీవాంగదజంబవంత హనుమంత సుషేణ
జంప్రజ-గప్రమాఖ ప్లనంగబలంబులతోడగూడి లంకాపురింగదిసి యతి
కాయనుహాకాయ ధూమ్రాక్షవిసూసాక్షరోమపృశ్చికరోమసర్పరోమలగ్ని
రోమరావణకుంభగర్జ్ణంధ్రజితాది ప్రచండరాక్షసులందునిమి మమభక్తుం
డగువిభీషణుదైత్యనామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుంజేసి పురుహూతాది దేవతల
నిర్బంధంబులు నాపిరడించిన రామావతారుండవును నిదియునుంగాక

శ్లో॥ ప్రణవేపితావేదాః పడంగానిపదప్రమాః । తత్స్వరూపంతుభగ
వాక్పాపహృమయోహరిః॥టీ॥ పదక్రమాఃపదక్రమములుగలిగినవేదా-
వేదములును, పంగానిచ-పట్నప్రములును, ప్రణవే-పంకారమునందు,
స్థితాః-తన్ను, స్వరూపంతు, తత్-ఆప్రణవముయొక్క, స్వరూపంతు-
నిజరూపమయితే, భగవాన్-పట్నదైత్యసంపదగల, పరబ్రహ్మయః-
కర్తబ్రహ్మస్వరూపుడగు, హరిః-జ్ఞాపు అనుటచేతమన్ను।

శ్లో॥ యన్యస్త్వత్తావ నామోక్త్యాతపఃపూజా క్రియాదిషు । న్యాయ
నంసంపూర్ణ తాంయాత్రి సందోషం చేతమన్యతమ్॥టీ॥ యన్య-యేగ్రీమహా
నిష్ఠాపుయొక్క, స్త్వత్తా-స్మరణచేతనున్న, నామోక్త్యా-కేకవాదినా
మోచ్చారణచేతనున్న, తపఃపూజాక్రియాదిషు, తపః-తపస్సుయందును,
పూజా-పూజయందును, క్రియాదిషు-వేదోక్తయజ్ఞాదికస్కములయందునో,
న్యాయ-స్థులు, సంపూర్ణ తాం-సమగ్రత్యమునయాతి, పాదపాదపాదో,
తయో, అన్యతం-నాశరకేతుడయిన భగవంతునిగూర్చి, సందో-ఇప్పుడు,
తయో-అనుటచేతమన్ను।

శ్లో॥ యన్వాళోచతురావన్యజననయన్వాదనలభ్యవో - బయన్వామ
స్త్వోగోగ్నిన ప్రదుక్తితైస్త్వక్తా భవేయన్నరాగో । యం వేదాహాదామ

వంశీసతతం యోవేణుగానప్రియం - పాయాన్నసన్నతుదేవజీవితరజశ్శుక్రా
 యుధశ్రీపతిః టీ! యన్నాభౌ, యత్ - ఏవిష్టుమూర్తియొక్క, నాభౌ - నాభి
 యందు, చతురాననస్య - బ్రహ్మయొక్క, జననం - ఉత్పత్తి, యన్నా - యేవి
 ష్టువునట్లు, అనంగోద్భవః, అనంగ - మన్మథునియొక్క, పుష్పవం - పుష్పటకు
 యన్నామన్మథునాత్, యత్ - ఏవిష్టువుయొక్క, నామన్మథునాత్ - నామన్మథు
 రణమువల్ల, సరాః - మనుష్యులు, సమస్తదురితై - సకలపాపములను, ముక్తా
 విడువబడ్డవారలు, భవేయుః - అవుదురో, యం - యేవిష్టువును, వేదాః - వేద
 ములు, బహుధా - అనేకవిధములుగా, పతతం - నిరంతరమున్న, ప్రపంచ - స్తో
 త్రముజేయుచున్నవో, యః - యేవిష్టువు, వేణుగానప్రియః, వేణువల్లభగ్రో
 వియొక్క, గాన - గానమందు, ప్రియః - యిష్టుడో, యః - ఏవిష్టుమూర్తివక్త్రా
 యుధః, చక్ర - సురభృషే, ఆయుధః - ఆయుధముగాగలవాడో, యః - యేవి
 ష్టువు, శ్రీపతిః - శ్రీలక్ష్మీదేవికి, పతిః - ప్రభువో, సః - అ, దేవజీవితరః, దేవజీ
 దేవజీదేవియొక్క, దతరః - గర్భమువల్లనుంచుని, జః - పుట్టిన శ్రీమహావిష్టువు,
 సః - మమ్ములను, పాయాత్ - రక్షించుగాక అనుటచేతనున్న, హేరామాభూ
 లోక భువ్లోక సువ్లోక జన్మలోక తపోలోక వ్యోమలోక అకల వితలనుతల
 మహాతలరసాతలతలాలతల పాతాళాదిచతుశ్చభువనంబుల నివిదీక్షతుండవై
 నిర్మలాకాయుండవై నిరంజనుండవై నిరామయుండవై నిర్గుణుండవై స్థూలసూ
 క్ష్మయాపుండవై యెచ్చటజూచిన నూదిమోననెడములేక ప్రసన్నవాడవుగాన
 మీకుండెలియనిచెడ్డిగలదు, మనజనకాన్మజంగృహచిరిక్షించు రక్షించు
 రక్షించు భక్తజనమనోల్లాసా శ్రీవేదశైలనివాసా సమస్తసమః॥

స॥ అనిన లక్ష్మణునకు రాముండ్లినియె॥

చ॥ నిలుపుము లక్ష్మణ యిచట నీతులనేకము చెప్పెదీవునీ! పలుకు
 లనేకభంగులను ప్రార్థన సేయుచు నాచూముండుట । న్నిలిచిభయంబులేక
 బహుసేర్పులు బెక్కువల్కుగా । వలదిక కీర్తిగలుగు హితకావ్యమునెన్న
 ము నీచునెన్నెడి॥

స॥ అనిన రామానుజుండుకొంతడడవుయోచించిమఱియునిట్లనియె॥

దరువు - కాంభోజిరాగము - అటతాళము॥

చ॥ మనవినివివినవయ్యశ్రీరామనా - మనవివినవయ్యా॥ అ॥ మనవివిన
 వయ్యయ్యా - మహిలోకప్రజలుమీర - వనిజచుష్టాత్మనివర్తింపదగదునా నవవి
 చ॥ వనజాక్షిసీత - లోకులెన్నగపతివ్రత - యనివైశ్వానరుడుమీ - మనమారంజి
 త్తనముఖమున చెల్పెవినవయ్య - కొనినభునుడవుగా॥ మ॥ అనుమానమేలజానకి

బుద్ధిగనుగొనుచునుచునామకవిను-మహిమలేచువిడనాక-ఘనమైవయ
యోర్తి-గాడేవేడవస్వా-మి-తప్పేరీసావ్వి-బాధకేలనివసననేమి-దెన్న
కలవిగాదువరసిజాక్షమీకు-యప్పుడువనితను యేలుటఘనమగు-మి-కలరలు
మానుయూభవియందును సలచేకొనుము - యెలమిశ్రీవేదాద్రినిలయుడమే
మిట్లు-పలుమారువినుతింపవనియేమిదెలిసినా-మి

ప|| అనినలక్ష్మణుండు యనేకవిధంబులువినుతింపశ్రీరామచంద్రుడు
వినికొంతదడపుయోచించి ప్రళయకాలరుద్రునికరణి నొగ్రకరాగ్రహాద
గ్రవ్యగ్రుడయి సోదరులంజూచియిట్లనియె||

సంవాదదరువు-శుద్ధకాంభోజిరాగము-ఆదితాళము.

ప|| ఏమోలక్ష్మణమీర-లిన్నివిధములజెప్పట|| అ|| నామాటవినకు
న్ననేను-నన్నుఖండించుడన్న|| ఏ|| చ|| కామించివేడుకలుకన్నులజూడగోరితిమి
స్వామీమాననంబువ-కేమిగాదోచెనోకొని|| కా|| రా|| పెద్దవారి నెదరించిబు
ద్ధులుజెప్పిమీరుహద్దుమీరియాలాగున-గడ్డించుటగునేభవిలో|| ఏ|| సా|| వసు
భశ్రీవేదాద్రివాసనదగుమాయకృతులుగరుణారసముతోడమన్నింపుమో-
రానుచంద్రవేడవము|| కామించి|| ప|| అనిమతియు నిట్లనిరి||

క|| లోకాధిపమీపలుకులు | మాకుకలోకులకుధగ్యమార్గంబులుగానీ
సాకేతిరామభవహర|| ప్రాకటమనినకలశాస్త్రపద్ధతులమరక|| ప|| కావున||

క|| భూపతులపతివిరఘుకుల | శ్రీపతిమీయాజ్ఞగొంచు సిద్ధంబునుమా
ప్రాణంబులెల్లడుల్లగ | నీపట్టుండప్పుగాంచి యేలుమురామా||

ప|| అనిననివి రామచంద్రుండిట్లనియె||

ద్వి|| ఇంతినియడవిలో విడిచివచ్చుటకు-చింతచేసెదవు యీచింతనీ
కేల-యొక్కయుపాయంబునొనరజెప్పెదను-మక్కువగావినుమదిరాక్షి నేను-
మున్నుపగడకాలముచ్చటదీర-పన్నుగానాడినపడతివకజూచి - వరమానివా
ల్క్వి-పనమునకేగి-కరమర్థితోవనకన్యలజూడ - ప్లవననిజెప్పునావాక్యంబున
కును-గులవొనంగితినిచెలువకుజెప్పి - ధారుణిసుతనురథముననుంచుకోని-
క్రూరతగానకుగొనిపోయివిడిచి-కడువేడ్కనయ్యోధ్యగ్రక్కునచేరు- వడతి
మన్నింపగపాడికొదికను||

ప|| అనిచెప్పిన రామూజ శిరసావహించి చింతాకులమానసుండై
జూకనగరికింజనుడ శోకించె నెట్లనిన||

దరువు-శోకవరాళిరాగము - అటతాళము.

అయ్యయ్యోనేను యాయన్నాయమెట్లునేతురామరామా|| భయ్య

నడవినీసఖయ నెటులడింతు రామరామా॥అ॥ కానల్యవిన్నను కన్నీరుగండు
సురామరామా-ఈపంతునాపాలవిధియించెమాయన్న రామరామాఅయ్య॥
ఇప్పుడుఈవార్తయేమనిచెల్పుదురామారామా - చెప్పినవిసహత్యచేసుకో
దలచునోరామారామా॥అయ్య॥ నిగమాదివానయినేరమెట్టిదొయెరుగ
రామారామా - మగువనుడుటబ్రహ్మమరిలిఖంచుటయేమోరామరామా॥
అయ్యయ్యో॥ వ॥ అనిదుఃఖించి భృత్యునితోనిట్లనియె॥

ద్వీ॥ కటకటానై చేపొకడకేగుదెంచి - యెబువన్నవెంతునీవృత్తాంత
మెల్ల-యెన్ని జెప్పినగానియినకులాధిపుమన్నింపరాదనిమరియుగ్రుటయ్యె
దమజాంతకునికీనిర్దయగలుగుటెల్ల వనితతలవ్రాజులనివర్తింపవలయు నిలపుత్రి
యెబుట్టియిహ్మహిలోన కలకాలమీరితికష్టంబులాయె సకలై ననతిపతులివ్వు
భోగముల సుఖమొందుదురొయ్డజూచెదనంటె - హరిహరియొనగూడెన
వ్యాయమొకటి యరయంగనేనుదురదృష్టజనుగాన నాకేలసిద్ధించుననినా
డీనేవ ప్రాకటకుంజరభల్లూకశరభ కేసరికోసరికీతనందోహ వాసమాండ
విలోపల నెట్టుడింతు కలనయినరామునిఘనమదిలోన మరుసనియానీతమరచి
యెట్లుండు ధరణీశునకులేదుతరుణివయిప్రేమ అలనాడుగర్భిణిగహనభాగ
ముల విడుమనిపొనగించువెట్టియగలదె వెలదిమున్నగ్నిప్రవేశంబుగాగనల
లితంబుగనునిర్జరులతోగూడి మాతండ్రిచనుదెంచి మాయన్నజూచి ఖ్యాతీ
పతివ్రతగావుననివు నేలుముయనిజెప్పినిక్కంబుగాను నేలినరాముండునేడి
ట్టికటన హృదయంబుబన్నినన్నిలనెవ్వరయిన నదిదోషమంచనియెరిగించ
గలరు యేమిసేయుదునింక నెటుదోచబాయె తామరసాక్షికిడండకారణ్య-
మిల్లాయెగాబోలునీనారికిట్టు లల్లాడవలసెనునాయన్నకెంత యాపదగల్గెరా
యయ్యయ్యోనేదు యీపాపమెటుచేతు నేమిరాభృత్య॥

వ॥ అనిసవిని భద్రకుండిట్లనియె॥

[క॥ స్వామీ శ్రీరామాజ్ఞను । భూమినిదప్పింప వశమిపుణ్యాశ్శృకయీ॥
భూమిజనడవికిననువుము । వేమరుదుఃఖంబులెలవిడువుముతండీ॥

దరువు-ఘంటారాగము - అటతాళము.

అయ్యయ్యోనేమిసేతు రాముమూటలవనిజకెలువిన్నవెంతురా॥	అయ్య॥
సుకమారిసీతనట్టడవులవిడిచిచూడవలసెభువిలోపల॥	అయ్య॥
యెన్నిజెప్పినరాముడిటులనన్నచిన్నపనికీబంచెనేమన॥	అయ్య॥
భరతాగ్రజనాజ్ఞమీరను నే నిరతమాతనినమ్మినాడను॥	అయ్య॥
నిగమాదివాసునినల్కొప్పగలుగ నెంతవల్లనీతలవ॥	అయ్య॥

వ॥ అనిచింతింపుచు జానకిసగరికరిగి యిట్లనియె॥

క॥ రావహ్నుశ్రీధరణిజః । రావహ్నుసుందరాగి రఘుశ్రీశ్రీ ।
రావహ్నులో జననీ । రావహ్నుయై కవార్తరాముడుసెప్పె॥
వ॥ అనిచింతింపుచు లక్ష్మణునితోనీతాదేవి యిట్లనియె॥

క॥ దివకిరణేంద్రుని । విచపింపుచుటన్నావ్యమేమోనాకు॥
విచపింపుమువినగోరితి । మనుచునులియొచ్చగొండుమానసభక్తి॥
వ॥ అనిచింతింపుచు లక్ష్మణుని అంజలిఘటిత కరుండయియిట్లనియె॥

ద్వితీ విచపింపుభూమిప్రవిశదంబుగాను మునునొరుగునతిమలముచ్చ
టగాను కైలాసగృహములోక్షింపింపువేళ - కాలరొకరమొప్పుగననాలాస-
ము ॥ అనిచింతింపుచు లక్ష్మణుని విచపింపుమానావ్రీకివిచివాకతరంబు జూచి
క॥ దివకిరణేంద్రుని యాచించి రామనిక్షిప్తింపుచు జెప్పియివేళను
చెనిచునొచ్చ గొప్పయోధిముగ్ధునిగొప్పండుబెట్టి ననగిరినదు నువని
నగదాటి రవివహ్నులంబుననమోజూపి నెల్లగునును నీరజాక్షుండు
రఘునాథునికొను వేదనకు విన్నవించితిన్నవసులుదనియ పన్నగానెల
విముక్తనతియొత్తంబు॥ వ॥ అనిచింతింపుచు లక్ష్మణుని యిట్లనియె॥

ద్వితీ అర్జునబంధన యాశ్వుశరణ్య సుతా నవిచపయ్యనూర్వకులేశు-
డటనాడుబధినినాడిగనమాట పగమీరమనసునవాసిగానిల్చి నేటిక్రియ
గొనినొన్నమ్మ దేటగావనములుదిగిరచ్చుచు నారనాడుబుడెప్ప సంతో-
షమాయె కూరిమిదేవునగుట్టిముల్గట్టి సకలాయుధంబులుసకలాస్త్రిము-
లును సకలతాప నశీభూతయై త్వరచు కొనియుండుమయ్యనేకొమరుదీక్షివగ
మనముంజిపినియారానతోను నన్నగారినిజూచియతివేగమొక్కి పత్తుగా
వారిచేసెవుని యానియు ఎచ్చెదనిప్పుడువనికోవుటను నిచ్చట కేయుండు
నెలవిదీపింక॥

వ॥ అనిచెప్పియన్నగారిసగరికివచ్చె నెట్లని ॥

దిరువురేగు ప్తిరాగము - ఆరతాశము.

• వ॥ వచ్చెదనన్నోతా అత్తనగరివచ్చెగవచ్చోతా॥ అను॥ వచ్చె
గదమ్మ నీకపణిగయ త్తరణేర - మచ్చకంటిరోతన ముచ్చకంటిరణి॥
చరణములు॥ ముఖకాంతిచందురునిగొప్పగ వగచియలంసు రబాణిప్రక-
టితపటునామ మునిజులెల వినినీతాక్షినివీక్షింపకడువేగ॥ ౧॥ గురుకెర-
ణశనిగ్గుతో జూగముద్దుగుల్కాయొయ్యోగముతోకరికంకణావ్వణావ్వణా
నొక్కరుములపరమపరివ్రజబహునంతోష్ణముతో॥ వచ్చె॥ అడుగులుతిడు

దుయబాలిః హంసనడలను పడిహెచ్చుచువుపమి శ్రీవేదాద్రిభువగేంద్రకయ
ననితడయ తుచుచుతరలాక్షి వేవేగవచ్చెగదవచ్చునీతా

ప॥ కట్టువచ్చియత్తంగనుంగొని ననుస్కంది యిట్లునియె॥
ఉ॥ దండముయత్తలార హితధర్మపతివ్రతలార నూనృతా

ద్దండవచోనభవ్య నదుదారిముహగూణ శాంతలార భూ
మండలవిస్ఫురన్నిలిక మాన్యతరోత్కటకీర్తులార నా
దండములకొనండు శుభదాయకలార విశేషప్రీతితోక॥

ప॥ అని మొక్కివక్కాణించి నీతంజూచితగునుర్యాద వేనత్కరించి
యాశీర్వదించియెల్లనిన॥ నీ॥ నర్థిల్లువేసీత వర్ధిల్లుభూభూత వర్ధిల్లు శుకవాణివనజ
వాణి-వర్ధిల్లు వేరామవర్ధిల్లుమణిధామవర్ధిల్లు శుభగాత్ర వరచక్ర-వర్ధిల్లు వేలేసు
వర్ధిల్లుగుణధామనధిగులునులలామధి వ్యవాహ-వధికల వేచెరివధికల వేసఖ
వధికల వేభామవై భవముల-జయముజయమున్నునీకుశ్రీహంకన్య - జయము
నీకన్యశ్రీవతిజనకపుత్రి-జయముజయమున్నునీకుశ్రీజానకన్య జయమునీకన్య
శ్రీవతిజనకపుత్రి-జయముమామాటశప్పదుజగతియందు- నిజముచూవా
ముల నమ్మనెమ్మనమున॥ భామానీవిటువచ్చట - మామదిసంతోషమ
య్యె మానవినుమా । దేవుములదెలియవచ్చితి । వేమోవివరించెప్పు
మేనాంకముఖ॥ ప॥ అనినవిని యత్తలనీతయిట్లునియె॥

దశపుశ్రీరాగము - ఆదితాళము.

ప॥ విచుడు నేవివరింతు పితంబుగాను॥ అ॥ కనకాంగులారనాకాంక్ష
లీడెరక॥ విను॥ చ॥ మున్నమీతపియునుముద మొప్పనేను-పన్నగపగడనాల
బహుగనాడితివి॥ విను॥ అప్పుడునానాభువరమరలేక - గొప్పగవాల్చీకువన
ముజూడ॥ విను॥ సెలవునయనేయుమనిచెలిగినేనడుగ - సెలవిచ్చెనేనరనిజ
నేత్రండు॥ విను॥ జలరాతులారమీసెలవేళికోరికై నేవలనొప్పవచ్చితినిసెల
వియ్యరచ్చా॥ విను॥ సెలలితంబుగ వేదశైలనివాను - బొలుపార గదిసమ్మి
బోయివచ్చెదను॥ ప॥ అనినజానకీ పలుకులువిని కొనల్యయిట్లునియె॥

ద్వీ॥ భశభశానీవెట్టివణతియనవచ్చు- నెలలునమీపించెనెళ్ళుపటకు
ను-ఎంతధైర్యంబెనీకేధరాజగమనకాంతుడేమనెన్ని కాననభూమితిరిగెగ్గు
నెనమ్మ తెలియదునే - హంహ యెనగూడె నన్యాయమొకటి- కలికిరోనీకి
పుడుకాననభూమి- యగవ్రాసెనోయాపరబ్రహ్మ-ఇదియేమిచోడ్వమో
యెరుగంగరాదు - ముగూడీము ప్పుమీమానుయుపగిని-కై కవిఘ్నము
చేతకడలియడవు-ను-సోలనహిమసాల-స-సి-పడరా-బాధలబడియెరిగి

ములఁచిను పులుబడునేళని. ప్రజత్రస్వభృతి. దానవాదుమానుదగిరియాంక
తోననుజేచుననునెతజెంది. యుండంగనిఁతియు. గ్రుడై లంకనుండెడిదైత్యు
లనుక్కడగించి. దశకంఠరునివట్టివగ్ధులుజేరి. వెనయోధ్యాపురివెలదిలో
మీకు. జేరితిరికనెనజెలువొంది. రాజ్యభారంబుచేయుచు ప్రభాృతిసొంది.
యుండకవాల్సొక్కియుండుననంబునందువేడుకతోడనేజాతునంచు. జెప్పవచ్చి
తివచ్చునీశనీమదికి. నొప్పటకేమంచు పువిడరాముంచు. తెలియకనిటులై
ధీరుండుగాన-వలదన్ననేబల్కువావ్యంబువినుము!

ప॥ అనియిట్లు కొనల్యయాడినమాటలువిని జనకాత్మజవివరించినా
డంగనటయెటువలెను॥క॥ వనజాతునిదయనేటికి! ఘనముగనామిదగలిగె
కాంతామణిని! ద్వంద్వమెల్లజూచినచ్చెన! మునుకొనిసెలవియ్యవన్నముదము
దలిర్పక॥ ప॥ అనిసనీతపలుకుల కేమియుందోచకయూరకనున్నకొనల్యాదు
లంజూచి సీతయిట్లనియె॥ దరువు - ఘంటారాగము - ఆదితాళము.

ప॥ సెలవాటయ త్తలారసెలవా॥అ॥ వలనొప్పగఘనవాల్సొకాశ్రమ
మునుజూడగవలెనామదిదీర॥సె॥ చ॥ పతియాష్టకుమీరితిసని యిలలోహిత
జనులెల్లనేగతయచుకొందురొ॥సెల॥ వనజాక్షిరోలక్షణుడునావెంబడిమును
కొనిరాగాననుమానములేల-నతతంబాగమత్తైలశౌరీమన - గతియైయుండ
మీమతిసలుగగనేల॥సె॥ ప॥ అనిన జానకితోకొనల్య యిట్లనియె॥

ది॥ సెలవేమిసెలవన్నజగదేకమాత-అలపరబ్రహ్మంబుయతివనీకీటు
మనసుబుట్టించిన మామాటయెట్లు-వివసహించునెత్తివేడుకగాను- వచము
లవిహరించివత్తువుగాని-ఘనగజంబులఖిగ్ధకంఠీరవములు - శరభశాస్త్రాలము
ల్పాభువంబులును-హరిణంబులాదిగా నిఖిలమృగంబు. లెల్లనుగానలనేపారు
చుండి-చల్లనినీడలశయించియుండు - నిద్రబొవుచునుంచునిశ్చయంబెగను-
భద్రంబుగావానిపాటించిచూచితిమివేగరావచ్చుయంబుజనేత్ర- మతిమం
తురాలవై మామాటనమ్ము-పోయిరావమ్మయోవుత్తడిబామ్మ- పోయిరావ
మ్మయోభువనజాతాక్షి॥

ప॥ అనిసెలవానంగినకా గైకొనిసీత మరదించిరి యిట్లనియె॥

క॥ రావయ్య మరదిలక్షణా! రావయ్యసుమిత్రపుత్ర రామానుజనే!

రావయ్యతడవునేయక! రావయ్య ప్రాద్దుచాలరయమునదిరిగె॥

లక్షణాస్వామి సీతాదేవిని పనమునవిడిచి రాబొవుట॥

ప॥ అనిన లక్షణుండు రథంబునకు హయంబులు గట్టించి యందు
సీతాదేవియుందానును గూర్చుండి వనంబునకువెడలి రెటునిన॥

దనువు - ముఖారిరాగము - ఆదితాళము.

ప॥ వెడలిరివనముచూచుటకును సీతాలక్ష్మణులు॥ వెడ॥ అ॥ గడగడ
వగుచు బుడమిచలింపగ-కడువడివాజులువడిగానమవగ॥ వె॥చ॥ మదగజగ
మననముదయగుములై కదసిజనకజనుగనుగొని చింతల॥ వె॥ హితవుగ రఘు
పతివతికిగతివెత - గతిగలిగెనోయనియవనలువగువృ॥ కరినుతుడగు వేద
గిరివాసునిచుదిని-మ॥ వకదలచుచు బిరబిరిపురు॥ వె॥

ప॥ ఇట్లే తెంచుతరి సనేకదుశ్శకునంబు లెదురై నంగని భీతచి త్రయై
సీతామహాదేవి లక్ష్మణస్వామిలో నిట్లనియె॥

సీత॥ శీసార్థము॥ ఇదియేమిలక్ష్మణా యిట్టిదుశ్శకునము ల్గనిపించు
చున్నవికవటమేము । తివిరియునొకచెవులపిల్లియడ్డంబయ్యె పక్షిఘోషం
బులు ప్రబలమయ్యె । యెలమి బ్రాహ్మణుడొక్క డెదురుగానిదెవచ్చెపక్షి
డేచి యాదీక్షుగట్టె । విధివశంబేయందు వినుతులై కుంభము నెదురయ్యె
నేనుందును । నివృత్తునామది చింతనొందిగాయదు । పదివేల్వచ్చినగాని
పరుషాటపులకబోవుటది మేల్లాదనిమాయత్త ముదమొప్పుజెప్పినశుభము ।
యెదురయ్యె నేమి నేయును॥ ప॥ అనిన లక్ష్మణుండిట్లనియె॥

లక్ష్మణుః సీసార్థము॥ మదిరాక్షిరోనేడు మనకేచ్ఛికునముల్ పనవి
హారము చేసినచ్చుటకును । శుభసూచకంబులు చూచుటకును బెండ్లివంధికి
బోయెడినయమందు । కొత్తకోటరికంబు కొమగొప్ప బలుగాంధ్యములకు
చూడగవలె తెలివిమీరి । వికసితాంబుప ముఖవేమరుసీవిట్టు । విలపింపనేల
నమ్మనూయెడదంత । గలిగియుండగనివిల్లు దలపోయనతిగాదు । విలపిం
పనేలనమ్మా॥

ప॥ అనియిట్లు లక్ష్మణుండు ధైర్యంబుజెప్పుచు పోవుమండనవతన
రథచీలవీడివడినంజూచి జానకీయిట్లనియె॥

సీత॥ సీసార్థము॥ ధైర్యంబుగలదని ధైర్యంబు జెప్పెదవిదెమాదురథ
చీలవదలిబడియె । నిదియేమిమాయయో యెరుంగరాదయ్యె రిపునమూ
హముచెలరేగిపురము । వైవచ్చునోరామధద్రునకేమైన నాపదగల్గునోయ
దియుగాక । శాంతిదాంతయుగల జగతిభూమిశున కెంతయాపదగలుగు
నో । లేకున్నరథచీలయింతలోవీడుటేలనో । పంతముతోబలపంతులుపట్టిడిసి
నెంతలాగిన రానిదంతలో విటుగుటేమి॥ యెంత॥

ప॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥

గీ॥ ధరత శత్రుఘ్నుమారుతి ప్రజలకేమి । యడడుగలుగునొగాక

నాకుడిభుజంబు | చెకరుచ న్నది నాప్రావిభునికడకు | బోవుటుచితము
వనముకబోవమేలూ||

ప|| అని ఇచ్చినవిని సీతు లడ్డులుం డిట్లనియె||

దశపు - శంకరాభరణరాగము - ఆదితాళము.

ప|| బాలనామమధువినుమా-ఈరథచీలపాతదైవిరిగెనమ్మా|| అ|| బా
లారేవన్నుకేవేలవిధములను - లోలాక్షీ నేదెల్పుమేలెరుగ వేమనేతు|| బా||
చ|| లలనరూఢువిగ్రుంగిన-ఆకాశకులపై నిబడికూలిన - జలధిమేరదప్పిజగతి
పైబడినను-కలికిరామఘనుల కేమీభయము|| బా|| వచ్చిమలైలమున
భాస్కరుడు- ప్రబలియున్నవించిన అచ్యుతభువిగలుగు అఖిలరాజులుగూడి
విచ్చినవారికివశమయ్యిఅయ్యోధ్య|| హరిగజములరితనిరిపులబట్టిబరిమాన్యు
భరితుడవిసురలుకేన్నరూపు సుస్థిరముగనుతియింపతరుణిరొ భయమేమియర
నూపరి-న్న|| బా|| చెలియయ్యాధరసరయ - శ్రీనిగమాద్రినిలయునత్కృప
యుండగవలదునిట్టివలుకులుబలుకుటలలనభరతశత్రుఘ్ను కేమిభయమున్ను||

ప|| అనివచ్చియించినసీతాదేవి మనంబునిల్పించాలక వేదాద్రీశుండగు
నృసింహస్వామినినిట్లనిస్తుతియించె|| సీత-పంచచామరములు||

శ్లో|| మందరాచలోద్భృతారవిందనేత్రశోభితాకంఠబృంధనిందితా
నకామకోటిసుందరా|నందనందనాముకుందనారదాదివందితా|నందనూప
వేదనైలనారసిహ్నపాహిమాం|| శ్లో|| లోకనన్నతాంఘ్రిస్సృభీకరోగ్రరా
క్షసానికకన్నవారణేంద్రనిత్యసత్కృపాంబుధా|నాకలోకవానప్రవణప్రవిణ
శ్రీధరా|శ్రీరాంగ వేదనైలశ్రీనృసిహ్నపాహిమాం|| శ్లో|| నిరజోత్పలాప్రనే
త్రనిర్మలస్వరూపశృంగారరత్నకుండలాధ్యతారహారచాయమం| జీరముఖ్య
విద్యుదామరేవభోగితల్పక|శ్రీరమేశ వేదనైలనృసిహ్నపాహిమాం|| శ్లో|| నూ
నినీప్రమానబాణవేమగానమోహితా|నూనకామయ్యున్మానిసినుఖప్రద
ప్రభా|గానలోలయోగిహృత్పలించనాంబరాన్విత| శ్రీనివాసవేదశయిలశ్రీ
నృసిహ్నపాహిమాం|| శ్లో|| శ్రీవిదీశ్వరేంద్రముఖ్యదేవవర్గనంద్యనం| భావని
యవానుదేవవద్ననాభశ్రీహాసీభూవరాప్రమేయకృష్ణదేవకీకుమారకా| శ్రీని
వాసవేలశయిలశ్రీనృసింహపాహిమాం|| ప|| అనినుతియు దమయిలుచే
య్యునుతల్పాద్రిశయచుండు నగురంగనాయకు నిట్లనిస్తుతియించె||

చూడ్చి|| శ్రీనుదనవరతవనశభవనురనరముఖితిసరిపునుతసుటితమ
జీమకుట కటకటసింహుననంపాత పుంజరంజితతరుణితెగిసి సంకాకశీతరణ
రేఖాబహుసిత నిశితవనమనన మపానహృత్ ఘయూఖయితేషఖ్యప్రసాభా

నమానా నమాననిలాసిరియనశంసికాద్యుపరచితమార్గనసాకుమార్గ
సాగంధపాలభ్యావ్యనేక కల్యాణగుణగణావచ్చిన్న సమ స్థయోగీంద్రవం
దితపదారణింపభక్తజనానంద ప్రావృట్టయోధ రాంచలాలోకమానాధః
శృతశృతాన్ధప్రతాప జ్వాలాన కీలావళినంపుటాయమాన జాంబూనదాం
భోల్లసచ్చుచిన్వవవయ జలధిరాట్మశ్యకోపరచిత పునఃపాయిత సంభూత
ఘర్మాంబునవారితన్యజన్ద్రత్యామ్నాయత్పరామణీయక కటిఘటితపీతాం
బరవినుతాఖర శాంబరనైజః శంతివనమాలికా కాస్తుభ్యగైశ్రీవేయహారకే
యూరవలయాంశులీయక శ్రీవత్సవక్షసల శంఖచక్రగదాఖిన్ద శాఙ్గాద్యా
యశోనేత నీలజీమూతితనుభ్రాంపభరపణి ఫణాసమూహాః పరిమిత యోగి
చాతికాభిష్ట ఫలప్రదాయమానచేతనాచేతన విలక్షణఃఖలహేయప్రత్యా
వికాససుందరాయమాన దివ్యసుంగళవిగ్రహా నకలదానజనానుగ్రహ శ్రీ
మత్కవేజరాకన్యాసమానపిలాకిని శయివలినీతటనికటహాటకనవరత్న ఘటి
తగోవురమంటప ప్రాకారశోభితసాధాంతరసీవానధనలోప శోభితదివ్యతను
స్థిగ్ధకేవలరవ్యంక తలయోగసిద్ధాముద్రిత వ్యాగోచకమలచ్ఛద్రోపమావ
రంగదపాంగలేఖావిలాసిత భూభంగయుతముఖ వికాసవిలసిత్తశ్రీమత్తలా
చలనాథ మహానిరంతరంభజామి॥ వ॥ ఘటియున॥

ద్వీ॥ శ్రీరంగనాయకశ్రీపారిజాతి - కారుణ్యపాలనకరుణాలవాల-నా
మనోహరుడగునాప్రాణవిభున - కేమియాపవజెందనికరక్షించి- భరితకత్తు
ఘ్నులబరగలక్షణుని-నరయంగమానతియాదిగాగలిగి - కరమొప్పుచున్న
ట్టి ఘనులనుబ్రోచి-విరివిగరక్షించు వేదాంతవేద్య- నరహరిహరప్రసాద
దవరద-వరమపూరుషతల్పపర్యవసాన॥ -

వ॥ అని నుతియించుచు : క్షణసహితమై నరయూనదీనమీపంబు
నకుజేరి మరదించుచి యిట్లనియె॥

సీత-వ॥ ఓయిల క్షణ మనము యీ నదించాటవలయుగాన వేదేశ
నావవేయునట్లునాకు కౌశాపింపుమయ్యా॥

లక్ష్మణ-వ॥ చిత్తముభాగ్యమాలాగెచ్చెనెద తల్లియనినావికులంబా
చినిట్లనియె ఇప్పుడుమేమీనదిదాటితెచ్చెరవిచ్చేయవలయుగాన నావదెండి॥

నావికుల-వ॥ నల్లదప్పడిదా శైవ్యరసుయ్యాయనివారుదెచ్చిననావ
యందులక్షణుండుసీతయుగూర్చుండిరంతినావికులు నావనడిపించిరెట్లనిన॥

ఓడపాట-మధ్యమావతిరాగము - అటతాళము.
జయజయరామాయే లేళో-జయగురుసీతకుయే లేళో-జలచరభూషా

యేలేలో-హలనిధిబంధనయేలేలో-కూర్మశరీరయేలేలో-కువలయనేత్రయేలేలో-పరహావతారయేలేలో-వాసవనిష్ఠయేలేలో-నరహరినూపాయేలేలో-నాగదవందితయేలేలో-వామనరూపాయేలేలో-వారిజనాభాయేలేలో-భార్గవరామాయేలేలో-పరమపావనయేలేలో-రామావతారయేలేలో-రాక్షససంహారయేలేలో-బాధావతారయేలేలో-పశుపతిమిత్రయేలేలో-కృష్ణావతారాయేలేలో-క్రూరవిచారాయేలేలో-కల్యాణవతారాయేలేలో-కమలలోచనాయేలేలో-నిగమాద్రివాసాయేలేలో-నీరదశ్యామాయేలేలో॥

ప॥ మఱియును॥

ఏలేలోయేలేలోశ్రీరామా-యేలేలోయేలేలో-పాలితభక్తజనయేలేలో-పావనగోవిందయేలేలో-ఇందిరాహృల్లోలాయేలేలో-సుందరగిరిధరయేలేలో-సుండరశరీరాయేలేలో-సుస్థిరకరుణజాలయేలేలో-తాటకసంహారయేలేలో-తాపత్రయహరయేలేలో-కోటిభానుతేజయేలేలో-కోదండధరరాజయేలేలో-పాలనేత్రవినుతయేలేలో-పండితజనలోలయేలేలో-నీలమేఘశ్యామయేలేలో-నిర్మితాఖిలకామయేలేలో-వేదశయిలవాసయేలేలో-అదిమభ్యాంతరహితయేలేలో-అమరగణవినుతయేలేలో॥

ప॥ ఇష్టిభంబునానదించాటి యావలివాడ్లుచనిద్దరు కృతస్నాతులైదుకూలాంబరంబులుగట్టుకొని కురులార్చుచు విబ్రమించియున్నయెడ చింతాక్రాంతమనస్కుడై యున్న లక్ష్మణునింజూచి నీతయిట్లనియె॥

క॥ యేమయ్యామానాజ ! క్షిమంతుడవయ్యసేమ దీమనికరణి॥

నీమదిజంతిలగారణ ! మేమోయెరుగంగబల్కుమినకులతిలకా॥

క॥ అనినసుమిత్రకుమారుడనయముభూపుత్రీవనమరయుటయెటులం॥
యనుదీనిమాడ్కియుండగ॥ గనిజానికీయిట్లులనియెగడకోకమున॥

చ॥ మునుజనకాజ్ఞచే వివేభాములకేగిననామరావణుండనుదనుజుండుబలిచినమహాద్యుతకక్షియరంబుగ్రుచ్చునా॥ డనువుగనిండజత్తుగలహంబొసరించిన నాడుచింతనాం॥ దనిదృఢశాలినీవిపుడుదైవ్యమునొండుట లేమిలట్లు॥

చ॥ పరువడిరానుభూచకనిపానసరోజమునాశ్రయించిను॥ స్థిరతనటింతునాన్యజననేవయోనర్తువనాథమాధవో॥ త్కరములబ్రోతువన్యవనితలోనిజరెల్లుటలంచుట్టిని॥ కరమరలేమిగల్గెనిపుడాదరమొప్పుగదెల్పులట్లగా॥

నీ॥ పితృల్లినమున పనమునకేగుచో బడరానిబాధలబడుచుచిత్రాకూటరేణుచే॥ సోకు॥ నెల్లబరిమాన్సిమునులకుసంతోషమునునొపర్చి॥ నాకు

రామునకు నెంతో కాంక్ష కంఠమూలంబున నొనగిదివంబమైన । సౌఖ్యవృ
లంబులసంచరించుచున్న సమయంబునను దండ్రుసమసింట్టి । వార్తభరతుని
చేవినియచటబొందకన్నయునునీవుగన్మములాచరించి । గుండెతొయిగ జేసిన
గుణవిసేడు । వ్యాకులంబొందితివి సుమిత్రాకుమారి ।

ప॥ అనిమతియునిట్లనియె॥ సీత-దరువు-బేగడరాగము-చూపకం.

ప॥ రామానుజసిమ్మము-కేమందు నెనమాహ॥ రా॥ అ॥ ఏమయ్యముఖ
మరయ-గోమలహీనము నెరయ॥ రా॥ నిస్సలగుణసంపన్నామర్చిం బెలవోయ
న్నా॥ రా॥ సరయాపదదాటి-పరికించితిని సూటి॥ రా॥ తలసందిసి నేత్రముల-న
లిలమునించెద వేల॥ రా॥ భాను కులాంబుధిసోమా - నానేరముగనుగొనుచు॥
వేదశయిలసారియాన-మోదము లేదాయెను॥ రా॥ ప॥ మతియును॥

సీత-ఉ॥ నీవదనారవింశముల నిర్మలభావముదోషదయ్యెరా॥ మాపని
నాధుడేమయిననాజ్ఞ నుజేసినా లేకనీవెతనినాభాధననాజ్ఞ మీరియిటుబొందితి
వోవ్యసనంబునూర్చితం॥ బేవచియింపునాయెదుట నే ముఖమర్చములయ్య
లక్ష్యం॥ క॥ పనుశ్రీరామాజ్ఞ నుగై కొనకచటికివెదోడుకొనివచ్చితివో॥ విను
పింపుసుయ్యనాతోడనుగకటములెందుకేపుడులక్ష్యంబునికు॥

సీత సీ॥ వనవాసమఃఖంబు లనుభవించెడికాలమునను మారీచదుః
కసకచర్మ మృగమట్లువచ్చి కృత్రిమమున రామునిసంబంధించి తరువాతనామ
హత్యై॥ శరవేగమున పన్నుతరిసతడాలక్ష్యంబునకూయ నిన్నగుగమంటి॥
నామోనమెఱుగక రాసువలద్రుడటంచు పదివినిమాయన్నయటులనేలబలు
కవాడననిమ్మ నేబరుషవాక్య॥ ములనుదూషించునపుడుగొందములజెంద॥
వట్టిసీకట్టి శోకంబునందుటేమి । కారణంబొ సుమిత్రా కుమారిచెపుము॥

గీ॥ అఖలదుఃఖవిమోచనమైనగంగ॥ జేరియట్లెలశోకంబుజెందదీని॥ బాసి
తాపననతిలవయను నడసి । మెలకవగ వత్తమయ్యనుమిత్రపుత్ర॥
సీత-ప॥ అని పీతాజేవి లక్ష్యంబునో మతియునిట్లనియె॥

సంవాద-దరువు-ముఖారిరాగము-చాపుతాళము.

సీ॥ ఇంతమాయల బన్నుటెలనూ నీవింతకపటియని యెరుగన॥ అ॥
మాయలబన్నుగలేదమ్మా । నాయెడ నెటుదోచలేదన్న॥ సీత॥ అయ్యయ్యా
నీలేలదుఃఖముగానియ్యో దెల్పుము॥ లక్ష్య॥ చెప్పనోరాడదెనాయన్నయె
ట్లుజెప్పుదునీతోడనోకొమ్మా॥ సీత॥ అనుమానమేలవధీవరా । నీవనుమానిం
వకుముశుభాకర॥ లక్ష్య॥ ఏమనిదెల్పడనింతిరో నీమోమెట్లుజాతునోబా
లెరో॥ సీత॥ నిగమాద్రినీలయుని సాక్షిగానీవెనిజముగ తెల్పుములేటగా॥

ప॥ అనిన లక్ష్మణుండిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-ద్వీ॥ వినవస్మయోత్పల్లివృత్తాంతమెల్ల - మనమై నీపూర్వ కర్మంబు నేమో - మనయూరిసాకలిమడియూలుతనము - వనితనుగొట్టినావనితి దల్లికిని - చెప్పనదివచ్చియుచేరుచునిలిచి - ఘనుడగుశ్రీరామకాంతరావఃఖని - చెరలోనబడియున్న జెప్పకబోయి - పరమర్థిసీతనుగైకొనెగాన - మనమెంతదార మునుగువచునీవు - గనియేలునునుచునుకలుషాస్మలల్క - గావినీకోపియైకఠిన హాక్యముల - నీవిభంబునబలెల్ల - నెలతరొవినుము - చెరగోరువసినట్టిసీతరాముండు - మరలగయిగొన్నాడుమాన్యుడై యుండి - యట్టియవయశంబునవసీతలముల - గట్టిగానేజెందగాజాలననగ - వినిభృత్యుజ్ఞానము పేగంబువచ్చి - వనజాక్షి రోరామువద్దజెప్పగను - నువిదమహోగ్రుడయివెనలేచితనము - మనమునరో వంబుచుట్టడిగొనగ - శ్రీరముఖ్యకాదంబశ్రీగంధలుంగ - శతవత్రకేతకీడంబు జంబీ - సంశతటనిదారత్కొలకరలి - కుటకకురంటకకుద్ధాలక్రముక - ముండా రపున్నాగమరువకవిల్వ - కందరాళశిరీష ఖడ్గాగవనన - నారికేళాశ్వేదనాగత మాల - పారిజాతకవలభల్లాతవకుళ - ఘనవృక్షతతి నొప్పకాంతారములను సంవక్షిం చెడుబాలిలావుకంబములు - శారికశుకపీకజలకుక్కుటములు - బౌరావ తొడిసల్పక్షిగణములును - శార్దూలములుపెక్కు శరభసింహములు నూకర మాన్దాల సురమృగగవయ కరిఖడ్గపైరిభగండకహారిణ కురుమృగవానర ఘోటకనర్పములుగల వనభూములకుగొనిపోయి కలికిరోనినుడించి కదలిర వ్వునను గావునరామాజ్ఞగైకొనియేను భావించినేవినయభక్తితో మ్రొక్కి పలదనిజెప్పినావచనంబునకును జలజలోదనుడతిశౌర్యుడై యుండ వనితలే దాజ్ఞ కువచ్చితిఃటకుపదవస్మయుడవికి బంపెననిన్ను॥

ప॥ అనిన సీతాకాంత చింతాక్రాంతయై చెంతనున్న లక్ష్మణున కిట్లనియె॥

సీతదరువు కాంభోజిరాగము - జంపెతాళము.

సంతోషమాయెను జగదీశ్వరునియాజ్ఞచాలగా లక్ష్మణాలక్ష్మణా వింతగానీవార్తవిసగలిగెనుగుణప్రళాంత శ్రీలక్ష్మణాలక్ష్మణా॥ హరిహరా దులుమానులప్రదిక్పాలకులూకాశవాణినెరుగగను॥ కరమర్థినేకాక్షకర్మంబు నెరుగనుగానినాభాగ్యమేనను॥ సం॥ కరుణాద్రిపై కరుణనెలకొన్నహరికై న నెనరులేదయ్యున్నా పగగోనాసెనోపాపిష్టియాబ్రహ్మసాలించడయ్య నోలక్ష్మణా॥ సం-ప॥ అనుచు లక్ష్మణంబునం మూర్ఖునినంగనిలక్ష్మ ణుండమిత ముఖంబున నీదినుకైశిరిచి యిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-ద్వి॥ అయ్యయోదై వమా యమానముడిగి-అయ్యెవ
సీతతో నేలజెప్పితిని - నేపాపకర్మ కనేనునద్రోహి - నీవిడమూర్ఖిలైవిక నేమి
నేతు-హారంగనాయక హారమానాథ-హారామహాశౌరి హాదనుజారి- హాను
భూనూదనహాపరమాశ్ర-హామాధవాచ్యుతహా దేవమితృ - యిటువంటిపాల్కు
డనికబ్రతుకేల - పటుతరంబుగరాను బాణంబుబూని - కడువడిగళమునగది
యించిప్రాణ-మెడబాపవలెగాన యీభువిలోన - పగమీరి బలుకుటకగిధి
దినంబునిగమాద్రివానయోసిరజనాభా॥

లక్ష్మణుని - దరువు - ఆనందభారవి - ఆదితాళము.

పల్లవి॥ నేనంతదోష మొడిగట్టితిని నిందెమోయుటకేలను బుట్టితి॥
అనుపల్లవి॥ ఓమానినిహృదయనిదాన మెరుగలేనైతి॥ నేనె॥ నాతల్లినన్ను
గనులబాడవే నేభూతుకుడను మాటలాడవే॥ నేనె॥ దాతవ్రాసినవ్రాత
వీడ॥ నేనెంత॥ పాతకుడనే నిజము నీతోబల్కితినేను మిన్నుపై బడినరీతినుం
డెనాకన్నులనిండధూళిండినా నీవన్నెమీరినజిహ్వయుండెనా యోనన్ను
తాంగిరొ యెంతసంతోషమరయుటయ్యే॥ నే॥ పలుకకుండినబాణమందున
సీబ్రహ్మ స్త్రుమునమృతిజండెధ లోకములలోననపకీర్తినిందెద విలసిల్లు
శ్రీవేదాద్రినిలయుని పుహిమమేమందు॥ నే॥

సంధి-వ॥ అనిలక్ష్మణుండు విలపించుచున్నంత గొంతకాలంబునకు
మూర్ఛదేరిచూచి సీతానుహాదేవి మరదితోసిట్లనియె॥

ద్విపద॥ భశభళానైత ప్రజ్ఞపాడందు - గులపావనుండవు కోపం
బుపలన-ఇచ్చటనికేలనిట్టిశౌర్యంబు - అచ్చిడిమొగమున సంబుజాననుచు -
వ్రాసినవ్రాతకువగవపనిలేను-భాసుర వేదనీపరంతంబుమాను - నీవేమిజేతువు
నేడురాముండు-భావంబులోననపడతిరీతి - నలయించవలెనని యనుకొని
యిల్లు-దెలిసిననీవేమిసేయుదువయ్య॥

వ॥ అనియిల్లు జనకజయ్యాడినమాటలువిని లక్ష్మణుండు యావెలది
కిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-క॥ భరతుండాదిగనేను । నిద్రినవనుజెప్పినమవీనకవేలదొసీన్నుల
బరువడికాననభూమిని । తరుణీవిడిపింపుమనెను తథ్యముతల్లె॥
సంధి-వ॥ అనినచానకి యిట్లనియె॥

సీత ౬॥ కారణమెట్టిలున్నదొకాకానగలేరునుహాత్మలైననా॥ కూరి
మిప్రాణనాయకుడు గోరివిధించిన తక్షణంబయీ । భారతనిమంతకునిబాధ
లజెందగనీకనిప్పుడే । మేరలోబాయగావలయుమేదినిపై పతిభక్తితోనెఱవక॥

వ॥ ఇదియునుంగాక॥ క॥ పతియాజ్ఞమీరినడచిన॥ నతికిటివైబుట్ట
వనడి నాన్యము వినమే॥ ఓతిలో ధగ్గమె భాన్యము॥ పతిమాటకుమీరి
రామపడతులుజూడ॥ వ॥ అనుచు సీతలక్షమణులుదలపోయందొడగిరి॥

సంవాద-దరువు-కాంభోజిరాగము-ఆదితాళము.

లక్ష్మ॥ వదినరోయీదుర్వ్యసనముననరుగ కేతల్లిపాలతిరొసిపూర్వ
శృతపుణ్యమెట్లుందో॥ సీత॥ పాలుపారగనేసీభువిబుట్టిందిమొదలు॥ కలకాల
ముకర్ణచుభవఘటనాయెనయ్య॥ లక్ష్మ॥ ఏమందుసిమాయమేముయెరుగ
సొకల్లిరామరోసీపతిమాటకుమారాడరావమ్మ॥ సీత॥ ఊఠిగానాపతికినాకురు
ణమిం తెనుస్కిరేడిమినానోము ఫలపుణ్యమోయన్న॥ లక్ష్మ॥ ఇంతిరోసిపు
ణ్యకథలరసినదిలేదాకొన్న పంతుముననిటుమిక్కిలిభ్రమయకుమమ్మ॥ సీత॥
కటకటానేజేయుపూర్వకర్మమేమందు కఠినచిత్తుడయ్యెనాకాంతుడివ్వుడ॥
లక్ష్మ॥ ఘనముగశ్రీవేదాద్రీశుడుగలడసిపాల ననుమానముంచనలదుసిను
దినతివరోబాల॥ కలికి॥ వ॥ మతియు నిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-ఉ॥ ఆపదవచ్చువేళమదినశ్యుల నూరకదూరకమ్మయా॥
పతివేడిమొక్కినను జేకురుసంతియెకాకసిమన॥ స్తాపముబాయనింకమదిత
ల్లడమంధకనమ్మనమ్మనీ॥ పాపముమేమెరుంగమికబంకజలోచననీవిధెట్టివో॥
సీత-ద్వీపద॥ వినుమయ్యలక్ష్యగావిన్నవించెదను॥ ఘనముగానేజేయు
కర్మంబుదేమొ॥ ఘనననోవాక్కాయ కర్మంబులందు॥ ననయంబునేనొక
యపచారమెరుగ॥ జనకేశుడీరేడుజగములెరుగ॥ ననురామునకునిచ్చనయ
ముమీరంగ॥ వనజాప్రవంశనేవచ్చినమొలు॥ కొనియిదివరకునుకోటరికం
బుననుపంద జేయుచున త్తలకొలది॥ ఘనతగాంచిగానికపటంబులెరుగ॥ ము
నుకొనిపనిపాదములుబూజసేయు॥ చునుభక్తియు కనై నూత్నంబునెరిగిమర
దులొమీకునుమర్యానతోడ॥ కరుణకానడరచుగాలంబుగడసి॥ మదమున
విభనకుముచ్చటగాను॥ యెదురాడకనుమహోష్ఠభక్తిగను॥ నడచుచుంటిని
భువినరులెల్లబాగడదడయకనాతల్లిదండ్రులుమీరె॥ మీరెరుగనితప్పుమేదిని
లోనినిందయిప్పుడుగల్గెనిమ్ముగానాదు॥ కర్మానుకూలమైగడిచెనీవకటనిర్మల
గుణగణనిధిరామచంద్రు॥ డినపంశజునన్నునీక్షణంబునను॥ వనమునవిష్ణు
మన్నవంచనజూడ॥ వాసిగానొనటనువనరుహాననుడు॥ వ్రాసినవ్రాతయో
పనుడిశుడిటుల॥ నాచరించెనోకోధరాస్థలిమున్న॥ నోచినోముయీమాన
మింకేము॥ తెలియదునాపాలిదేవుడెగలడు॥ పలుమాటలేలనుప్రవినులశీ॥
వ॥ అనిపై కర్మంబువలంబించి ప్రయాణోన్ముఖయై సీతలక్షమణులతోగిట్లనియె॥

సీత-దళపు-ముఖారిరాగము-ఆదితాళము.

పల్లవి॥ రావయ్యసామిత్రి నన్నరణ్యభూములకనుప॥ అనుపల్లవి॥ నిది
ధిగడచుట కేమిదోచదిక॥ గేలముగ నజాడీకీత్రివ్రాసెనో॥ రా॥ తొలినేనో
చిననోము జూడగవలెనయ్యోచము॥ అల్పగారీపతి యవనిలోనేవిధి॥ దల్ల
డించెచినుతప్పదెవ్వరికయిన॥ రా॥ అలచందమామమును పరచెలిగూడిరా
కను॥ వెలదిరోహిణియు విశ్వమేరుంగక॥ దలపునబొక్కుచుదల్లడమందదు॥
రా॥ మదిలోనవగవపాదు॥ నత్తుచున్నించె వారెవ్వరు॥ రా॥ వినితెంబుగ
శ్రీవేదాద్రికుని పదయుగళంబిహ పరసౌఖ్యంబిక॥ రావయ్య॥

సంధి-ప॥ అని మరియునిట్లనియె॥ సీత-క॥ వడినడిగరథమునడిచిన
గడగానగనైతినింక గహనంబులో॥ గమజింతనొందినాకీ॥ యడవులనుం
డంగవ్రాసె నజ్ఞుమహాత్మా॥ సంధి-ప॥ అనిన సీత యిట్లనియె॥

సీ-సీ॥ నాతండ్రిలక్ష్మణా నావిభుండ్లగురామ చంద్రుడెంతటిసాహ
సమువహించె॥ లక్ష్మ॥ బగదేకమాత నీడనాంతరంబున దగజేయుకర్మంబు
తిథ్యమయ్యె॥ సీత॥ పుణ్యాత్మనేను యీపుడమినిజనియిరచి యన్యముమొ
క్కటియొక్కెనుగ॥ లక్ష్మ॥ మున్న సూర్యావస్థయ ముఖ్యులౌ రాజన్యలి
డుములబడలేదె యడవులందు॥ సీత॥ నరయనావంటిదుష్కర్మయనిగలదె॥
లక్ష్మ॥ ముఖ్యముగ శాస్త్రమార్గముల్ ముదితవిసవె॥ సీత॥ ఆనతిమ్మును
నోహిదమగు తెరగున॥ లక్ష్మ॥ వినుముజెప్పెదనొకకథ విన్నపముగ॥

సం-చ॥ అనిన లక్ష్మణుండు సీతామహాదేవి కొక్కపురాతనకథ
జెప్పెనెట్లనిన॥

లక్ష్మణుని-ద్వీపద॥ వియమస్మజానకీపీఠులకింపు-దనియంగనలరాజు
తద్వీధిచేత-తనమిత్రులనుగాని దనయులవిడిచి-ఘనసౌఖ్యసంపదాకాంక్షల
రోసి-యనయంబునతిగూడియడవులకేగి-పసపక్షులకువలువలుగోలుపోయి-
నునమునకోకాగ్నిమగ్నుడై కదలి-గొవకొనిపోవుచు ఘోరవనములను-దన
సతినెవనాసిదాపోవుచుండ-చినువీధినంటుకవెలుగగ్నిలోన-గనలుచునుం
డెడికరోటకుండు-జనపాలకునిజూచికడ్లంబుజేసి-మనబాలనికనన్నమన్నిం
పుమన్న-గనుగొనియారాజగుణంబెసార-బెనుమంటకడకేగిప్రేమతోదీసి
దనరూపముమహానితల్లడించుచును-జనిచనిముతుపర్ణజగదీశుగొల్పె-పనజా
తీనమయంతివనములోపలను-తనవిభుగానక దైవమాయనుచు-ఘనకొక
వహ్నిచేగహనమార్గమున-ననువుగావెదుకుచు సంబుజాతాక్షి-వనమధ్య
మునమానివరులనుగాంచి-యనుకుగ్గొని యరయనుబాహు-జననిప్రాపున

జేజలజాక్షీకొనరు - పనులనుజేయుచు బహునాశ్శపిదప-దనతల్లిదండ్రుల
దగ జేరిమరల-మనుజేశువెదక బ్రాహ్మణులనుబం- గనివారుబోవిడిగ్రక్కు-
నజెప్ప-వినివ్యయంవర్తమని వేగసాటింప-ననయంబుముతుపర్ణుడాదిగాగల్గు-
జనపాలురెల్లను జనుదెంచిరిలను-పనజాక్షీయారాజవరులశోధింప - వనితల
బంపించిన సుధేశుజూడ-గనితల్లిదండ్రుల కడకేగిమొక్కి - వినువనివందడికి
వృత్తాంతమెల్ల-దెల్లగావివరింపదెలిసిభూవరుడు - దనయుల్లునింబిలిచిదగువీర
మివ్వ-యనసాపుగారాజుమామవై నలుగ- వనజాక్షీపుత్రులవరుసగొంపోయి
తననాధునకునంత దండములుబెట్టి- వినయపూర్వకముగ వేడినపిదప- నన
యంబుగిమేళుడాదరింపకను-జనుపుచేబువ్వురుజయ్యనగెల్పి- ననువొప్పభూ
మికిసధిపతియగుచు- బనుపడరాజ్యంబుపాలింపుచుండ-వనితరోసికీట్టివార్తల
లోన-వనిశంబుగల్గినయాపదతెంతి - గనగననీవిధిగననయెడార-జననీనీవిపు
డేమి నల్పుచున్నపుడు-వినకనన్నీసున విపినంబుకనిపె॥

వ॥ అనిన విని సీత యిట్లనియె॥

సీత-క॥ పతియొల్లని పతికాయము । ట్టితినుండ దగదుగానజెచ్చ
రినిచట॥ హామిమొనరించినశ్రీరఘు । పతిచేసికీర్తినగడు బరమపవిత్రా॥

వ॥ అనినలక్ష్మణుండుభయాక్రాంత చిత్తుడై సీతాదేవితోనిట్లనియె॥

నంవాదవరువు-కాంభోజిరాగము-ఆదితాళము.

ల॥ జన! నిన్నద్రుంచుమనసెలవివ్వలేదమ్మ-రాముడు-సెలవివ్వలేదమ్మ
సీత॥ జనపతివిడువుమన్నచ్చడెసెల వేగదాసామిత్రి-అదిసెల వేగదాసామిత్రి॥

ల॥ సెలవివ్వనికార్యమునేజేయజాలనమ్మ-తల్లి-నేజేయజాలనమ్మ॥

సీత॥ తలనాతకుమిక్కిలిలేనుకథ్యమయ్య-సామిత్రిఅదితధ్యమయ్యసామిత్రి॥

ల॥ నిష్ఠురవాక్యములాడ నీరజాక్షీవలదమ్మ-యోనీరజాక్షీవలదమ్మ॥

సీత॥ స్పృష్టిలోనాయదృష్టమేమనిజెప్పుదునయ్యసామిత్రి - యేమిజెప్పుదున॥

ల॥ వెనుకజింతసేయుల్లు వెట్టితనముగాచె-తల్లి-వెట్టితనముగాచె (య్య)

సీత॥ ప్రనిబూనినావిభునకెంతవగ జేసితిని-సామిత్రి - నేబగ జేసితినిసామిత్రి॥

ల॥ నిగనూద్రీశ్యగుండగ నికేమిభయమన్నతల్లి-నీకేమిభయమన్న॥

సీత॥ వగసాధించెదవుడునాపాలగలదేసామిత్రి-నాపాలగలదేసామిత్రి॥

ల॥ చింతిల సేబోవిడిచిజెచ్చెరమానికులేంద్రనాశ్రమంబింతిరాసివు

జేబరికింపుయబుగ్గకథాప్రసంగముల్ । వస్తన మొప్పవిచ్చువుపశాంతము

తోడునుండ ముగ్ధి । కాంతునివివ్యవదకంబములకా గొలువంగనాడెదక॥

నంది-॥ అనినవిని జానకి యిట్లనియె॥

సీత-ద్వీపద॥ వినుమయ్యలక్షణవిన్నవించెదను - యినకులాధీశ్వరు
నేప్రాశ్నమదిని-వలచిభానింపును ధరలాక్షి కా - నలయుచుమీకునత్యా
హ్లాదముగను-మొక్కుచున్నదియని ముదముతో తెల్పు-నిక్కంబునాపతిసె
మ్మదిమఱవ-మఱచునాపెదయ త్రుమగువకొనల్య - గరిమతో జెప్పినఘనబు
ద్ధులెల్ల-వినకనేనచ్చితి వేడుకలలర-ననిజెప్పిమొక్కితినిని విన్నవింప - బరగ
కై క సుమిత్రభరతశత్రుఘ్న-తరణితనూ - దిభాగ్యోత్తముల-నిక్కపుభక్తి
చేనేన్ని తలచుటయు-చక్కగాదెల్పుము నదమృచరిత॥

స॥ అని ఇట్లు జానకి యాడినమాటవిని రామునినమ్మిట్లనియె॥

అక్షణుని - దరువు - కాచిరాగము - అటతాళము.

నిన్నవిడిచియెటులబోదును- సాపిష్టిబ్రహ్మకన్నెరోనీకిటులవాసెను
పున్నమచంద్రుడు లేకనున్నచుక్కలరీతిగాను - నన్నతింపనయోధ్యయొప్పు
నురాముమనసొప్పెను॥ నిన్ను॥ శయ్యపై బవళించుదానవు యీనకురాశ్య
నయ్యయోయెటులబవళింతువు- తోయ్యలినీపటికినేను వెయ్యివిధముల జెప్పి
నగాని-కయ్యమేమదినుంచినచెగా - పంతమేసాధించెగా॥నిన్ను॥ ముదితరో
నీస్మరణవిడువను విడచిపోదామంతు- బదములాడ దేమిసేతును॥ మాయన్న
మాటకెదురు జెప్పుటపనికిరాదయ్యెను-నుదతిరోనీపాదస్మములు-ఏ వేళనేం
చుచుంటి-మదిరాశీ తోబుణముదీరెగాళోకముమీతెనుగా॥ ని॥ ఇట్టిఘోర
ముచూడగలెను-నదినట్టనదుమబుట్టిమునిగనచందమయ్యెను పృథ్వుము నెక్కి
చేపట్టువదలినరీతినొందెను॥ నెట్టనశ్రీనిగమా ద్రినిలయుడిటుదలచగాను॥యె
ట్టిమహాత్మలైన దప్పింతురానిప' తాప్పింతురా॥నిను॥

సంధి-నీ॥ ఏమయ్యలక్షణ యిక కీలదుఃఖంబు సాకేతపురిజేరుసరన
ముగను॥ల॥సంకజనేత్రినాపదములాడవుగదల్లినవిడిచియే నెట్లుబోదునన్ను॥నీ॥
నదమలచరిత వేసరకగయనినేడు దెగటార్చనగునయ్యధీరవర్యల॥ల॥కటకటా
నీవిట్టికష్టవాక్యములాడపాడిగాన శ్రోయోపద్ధనయన॥నీ॥ ఏమిసేయుచునింక
నేనెట్లుచనుదు॥ల॥ భయమువలదవ్వకౌరిసిపాలగలడు॥ నీ॥ పోయిరావయ్య
సాకేతపురమునకును॥ల॥ సెలవుదయ సేయుమన్నయోజలజనయన॥

సంధి-స॥ అనిలక్షణుండచ్చటివృక్షపక్షిగణంబులనుద్దేశించియిట్లనియె.

అక్షణుని-ద్వీ॥ శ్రీముఖ్యకాదంబశ్రీగంధలుంగ - శతవత్రపున్నాగ
జంబీరసరళ - తటకోవిదారకత్కోలవనన + వటబియ్యతింత్రిశీసాలభల్లావ-
నాతికేళాశ్శేఖనాగహింతాల - సాలాదినిఖలవృక్షములారవినుడు-కనకాంగి
సీతనిక్కడనుంచినేను-బనియెనమాయన్ననమ్మఖంబునకు-మీరెల్లగరుణచే

మేదినిసుకకు-ధీరతజెప్పుదుదిగుతొందనిక - నాదరింపదగగునక్కటికమున-
నామనునవినిమీరునయమొప్పనినుడు - ఖరసింహభల్లహాకఖడ్గశామూకోల-
కురుమ్మగపైరిభఘోటకచమర - శఃభనరాహాదినర్వసుగములును-దరలా
క్షీనరేకధర్మమాగమున - దమతమగుహలలోదాముండవలయు - రమ
ణీయందతిభక్తిరంజలుననుట - నతిదిసిందనులచు యక్షకిన్నరుల-ముదితలు
సీతతోముచ్చటగాను-కలసిమెలగుచునుండగావలెమరియు-వలనొప్పవాల్సీకి
వనముననుండు - వనకన్నియలతోడవై భవసౌఖ్య - ముననుండవలయును
ముదముదీపింప

సంధి-ప॥ అనిచెప్పి మరియునిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని దరువు-పున్నాగరాగము-అదితాళము.

పంచవన్నెలచిలుకలారాప్రంకజాక్షీనాదుకొనరే॥పం॥ బకములారబిక
ములారా॥ భామామణినాదుకొనరే॥పం॥ కారండపక్షులార॥ కమలముఖానా
దుకొనరే॥పంచ॥ రాజహంసలారమీరురామునిసతినాదుకొనరే॥పంచ॥చక్ర
వాకఖగములారనన్నుతొంగి నాదుకొనరే॥ పంచ॥ వేడాద్రీక్షునికరుణలేక
వెలదినిటులడింపగవలసే॥పంచ॥

సంధి-క॥ అనుచునుమిత్రాపుత్రుడుఁ ఘనశోకముతోనయోధ్యగక్కున
జేరె॥ జనుచుండెనచటానకి॥ వనమునవిలపింపదొడగెవరదాయనుచు॥ .

సీత దరువు-పున్నాగవరాలిరాగము-అదితాళము.

పల్లవి॥ నడువజాలనేమిసేయుదు॥ దైవమాదైవమా యోదైవమా
యో॥నడు॥అనునల్లవి॥ నడువజాలనేమిసేతు॥ నడుగులిడతడబడనయ్యయో॥
స॥ తరముగానిదాహమయ్యెగా॥ యీయడవిలోనడుచునెండకుతాళజాల
గా॥గరుకురాల్లనుద్రొక్కీనడువజరుకులయ్యెపాదద్వయము॥స॥ బెదరిగుండె
లవరపాగును॥ నామనసెంతోబేదరపెక్కుచింతలయ్యెను॥ ముదముదూలిన
చువగానాడ॥ లదరినొవ్వసాగినయ్యయో॥ప॥ తెగువచేయతరముగాదుగా॥
ఇయ్యడవివాకువగచువారెవ్వరునులేరుగా॥ నిగమకైలవాసనెనునెనరురాదు
మనసోర్వదు॥

సంధి-ప॥ అని మరియు నిట్లనియె॥

సీత-ద్వీపద॥ వరమాత్మనేను యేపాపకన్యంబు - నరయంగబుద్ధిలో
నై ననినుదుంటె - తరుగనునాతెప్పులేమియెంచితిరో - తరుణీనేజ్జించిధరణి
లోనిట్టి-కన్యంబులాడిగట్టి గానలనుండ - ధర్మాత్మతాతలిదండ్రులువిన్న-
చెలియక॥ శిరాముఁధీరతదూరి - తనపోసినిన్నొత్తవలెన్నుదురా॥ పతిని నె

నేయించెదదతిసీతనుచు-నతినిండమాటలనందురోజనము. లదికాకజగదీశు
డాన్యోలోనలిగి-మననలోసంతాపముగ్నుడవునేమొ. పుణ్యాత్మ్యులయినట్టిము
భవకుల్ గూడి- యన్యాయమీసీతనందురోలేక- నవనీబతివ్రతిలాచలులెల్ల
దగగూడినన్నేమిచలపులాడుదురొ - పరమపావనులయినభక్తాఘమిల్ల. నిర
తంబునన్నేమినిండనేయుదురొ- యేమిసేయుదునింక నెలుదొచవయ్య-నమ్మి
కనాయందు సరసిన లేదు-భావజనకనీపాదంబులావ - నీవెరుంగనివా ర్రినిజ
ముగానాదు- భావసుందుంచినభవమునబోదు - ట్టితిమూగనయిపుట్టజెల్లు
దుగాక- నేనయంగవినుభూమి జేవియుసాక్షి-వలనొప్పనాకాశవాణియుసాక్షి
అప్టదిక్పతులారఅదిత్యులార - యిష్టదై వములారయిలపుణ్యులార-మీరెల్ల
రునుసాక్షిమిగులనేమరుగ - మీరెనాకికదిక్కుమేదినిసరియి॥

సీత-దరువు-పున్నాగవరాళిరాగము-అటతాళము.

దై వరాయదై వరాయదై వమానేనేమిసేతు॥ దయి॥ చాలుగానీయో
మజన్మమేలబుట్టిచితివయ్యయ్యో॥దయి॥పుణ్యజై నశ్రీరాముల॥ కన్యాకు
మేమిజేసితినుజననీజనకులునాకొరకయి॥ మనముననెంతశోకింతురో॥దయి॥
భూపతిశ్రీరాముడెంతో॥తాపత్రయముజెందుచున్నానో॥ దయి॥ పాపిష్టిసేసి
భూమిలోబడతిగనుయేలబుట్టితిసి॥ దయి॥ పుట్టితిభూమిలోనపుణ్యమేమినుచ
నయితి॥దయి॥పుడమివేదకైలవానపురుషోత్తమనీవేసాక్షి॥దయి॥

సంధి-ప॥ మతియును యిట్లని విలపింపందొడంగె నదెట్లనన॥

సీత-ధ్వజప॥ శ్రీకరరఘురామ శ్రీతజన ప్రేమ పాకశాసనకత ప్రవి
మలభ్యాత కావవేయిపుడు॥ కరుణాలవాలు యీవనభూముల నేట్లుమి
మ్ము నెడబాసితాళుదు నెవ్వరుదిక్కు బుడమిలోబలిగాసి సోయినమగువ
బ్రతుకెమిబ్రతుకు నాప్రాణంబుయొడల సతముగానిల్పుట సాధ్యంబుగాను
క్షీతిలోననేద్రోహచి త్తమగాను నతిబలశాలియకాయాలత్కణుండు నన్ను
నీయడవులనల్లాడుమనును పన్నుగామినమీసంబువకదిక వచ్చిచేకునుకా
నవధియింపడయ్యె నచ్చుగానేజేయున్యాయమేమొ జలబాక్షివనదిలో జని
యించుమీన ములబట్టి బలవంశమున మిట్టనేయ నదియెట్లుజీవించునయ్య
ప్రాణేశా కువలయనాథయీకుంభినిలోన నల్లబెట్టినతీగెలల్లాడుమాడ్కి న
ల్లాడుచుండ నాయాపదగాంచి తప్పులుమన్నించి దయనేలకున్న యిప్పుడె
క్కడబోదు యినకులాధీశా సరసిజనశమునజలమున్నరీతి దరిలేకనామది
దద్దయుదుఃఖముననేను మొరలిడినముచ్చటోమీకు ననుమీరరప్పించినయ
మొప్పుగాను తన్నొప్పులందగదలచిపాలింప నచ్చుచేదెలియునాధుంకిరంగం

బువివరించిచూడకవిధమునదమరు భవహరకృతమూనభాగ్యంబుగాదుయిక నయినరక్షింపు. మెలమతోనన్న సకలలోకేశ్వర జలధిగంభీర॥

సంధి-ప॥ అనుచు నచట గ్రువ్వురువ్వుగంబులంజూచి యిట్లనియె॥
సీత దగువు-శోకవరాళిరాగము-ఆదితాళము.

పల్లవి॥ బ్రుంగరే యోమృగములార॥ బ్రుం॥ అనుపల్లవి॥ రంగుచెలగ మృగరోదనమూహము । లంగలార్పగానానందముగను॥ బ్రుం॥ అనయము బలిననుభవములేకను । వనమునదిరిగెడి ఘనపాపినన్న॥ బ్రుం॥ ముదము తోడనామోహనాంగుని । పదసేవయులేనిపాతకురాలిని॥ బ్రుం॥ తీతులితుడ గునాపతియొల్లకనీ । తీతిలోచుగఁజెంజెడుకన్గిని॥ బ్రుంగ॥ వాసిగ వేదాద్రీ శునిమదిలో । లేశమునచ్చుని దోసకారినయ॥ బ్రుంగరే॥

సంధి-ప॥ అనియిట్లు ప్రార్థించిననువృగంబులు సీతకుమ్రొక్కుచు మారకయుండె నంత సమ్యాసవలియు నిట్లని వివరించె॥

సీత-ద్వంద్వ॥ వైకుంఠవాసయీవనమధ్యముననునేకాలమెరుగనేనిం తదుఃఖంబు బలివిడనాడినబ్రతుకేలనంచు । హితవుగానిండుండురుగునంద బట్టి యట్టిట్టిలాగిన ననిజంపవెరచె॥ గట్టిపాపాణములకరమునబూని । యే ధువందులమీదికేగిరువ్వినను । నాదాపునకుజేరెననుజూడదొడగె । బీరం టుతోడనద్భీకరగండ । భేరండములజెవుల్నిగువుగాబట్టి ధారుణివై ద్రోయ తల్లడిల్లుచును బారెనలైనలకుబల్కొన్నములను । శరభశాస్త్రాణాదిసర్పవృగ ములనుతరిమిబాదించినదడబడినిలచె॥ బరగపుట్టలలోన పాములదీసికరముల బెంచినకరువకనుండె॥ మఱియునగాఢమోమడువులలోన సరగునడుమికిన జలముమోకాళ్లు । తడియకవిట్టియ్యె ధన్యంబుగాను । బుడమలో నెలయు నత్పురుషులుస్త్రీలు । విలసిల్లుకానలవిషమయినపత్ర । ములుగలవనిజెప్ప ముదమొప్పునేను । వినియుండియప్పుడానిషసత్రములును । అచవుగాఢక్షిం పనాకలిజెరచె । నేనెంతకాపినోయెరుగంగరాదు । మానవరకముసమగువనై జననమాటలెల్లనువృథామదినేన్నిచూడ । హాటకగర్భండుయవనిలోపలను । నన్నేలబుట్టిం చెనాకుదిక్కెవరు । పన్నగశయనయోభావజనక॥

సంధి-ప॥ అని మఱియు నిట్లని విలపించె॥

సీత దగువు-శోకవరాళిరాగము-చాపుతాళము.

అయ్యయ్యా నానోము అన్యాయుఫలమేమో॥ రామ॥ చయ్యకసా ధింపజాలకవిడిచితివా॥ రామ॥ యెక్కడికేగును నికనుదిక్కెవ్వరు రామ రామా నిక్కముగానిన్నే నెరనన్నియున్నాను॥ కా॥ తప్పేమిడేరిమిన్ని

విడువనేలశ్రీ॥ రా॥ యిప్పుడు నీ పుత్రుల నే వెనాచాలిదె పమా॥ రా॥ సింహశర
భంబులు భేదింపనయ్యె॥ శ్రీ॥ ౨॥ బ్రహ్మరాక్షసులు పరుగుబారసాగె॥ రా॥ భూ
తబేతాళములు భుజియింప వెరచెను॥ రా॥ యీతీసువిజనాడయేమియ న్యాయ
మొ॥ రా॥ పాపపుణ్యంబుల బాలించిన క్షేలు॥ రా॥ మీపాదముల సాక్షి మిగు
లనేమెరుగును॥ రా॥ నిగమాద్రివానయోనీరజదళ సేత్ర॥ రా॥ ఖగరాజవాహన
కౌసల్యవరపుత్ర॥ రా॥ అయ్యయ్యోనానోము॥

క॥ అనిజనకజ హస్తీకుని॥ వనమధ్యమునందు నుండెనరుచునిటుల॥
జనపతియగురాముడయో॥ ధన్యుడగుభరతుజూచియపుడ్లెరియె॥
రా॥ సీ॥ అనుజండు రావణుని నచ్చట నడవితో నెటులున్నవాడో
యెరుగరాదు॥ కమలాక్షిజానకి కారణంబున ముద్దుతమ్మ డేమయ్యెనో
తద్వనమున॥ మార్గంబులెతి మక నుల్లడిపడిచాల శ్రుణ్వజెందునన్నాడో
శాంతుపగుడు॥ వచ్చుచున్నాడోవనములో విహరించుచుండునో తెలియ
లేదు॥ వ్రతనయ॥ పరుషవాయ్ంబు లాడంగ వరుషమున॥ నేమిదోచక
బ్రాణంబు విడిసెనేమొ॥ ఏమిసేయును నికమ నాకెఱుదెన్ను॥ యిందు
కొకసూటి వచ్చియుంపు మిదవృత్తి॥

సంధి॥ అనిన గొంతదవపు యోచించి భరతుండిట్లనియె॥
భ॥ డి॥ మేరునమానధీర వినుమీరిపుడెందుకు శోకమంకగా
గూరిమి భక్తులొక్క నశోటిసముహములొన నెన్నగా
ధీరత నాయుపుత్రునకు నేవరయాశ్చయెనంగి లక్ష్మణుకో
చేరగ బ్రొద్దుంపు మిటుశ్రీరఘునంశసుభాభివంధ్రమో॥
సం॥ స॥ అనిన విని శ్రీరాముడొండనేయుం గనుంగొని యిట్లనియె॥

సీతను అడవియం దుంచి రాజోయిన లక్ష్మణుని దోడ్కొనిరమ్మని

అంజనేయునికి శ్రీరాముడొక్క నేయుట.

రా॥ స॥ నాముష్టతమ్మ పడవిని॥ ఏమాడ్గమునున్నవాడో యెరుగము నీనా
సీనుంతునిటుడెచ్చయు॥ నామందటసెలుపు వాయునందనవేగకో॥

సంధి॥ వి॥ ఇట్లు హనుమంతుండు రామాడ్గకొని వనరజునకొంత
దూరంబేగ లక్ష్మణుం డెదురుగావచ్చుచున్నంగన నిజభుజంపొలపై నెక్కిం
చుకొనిసాకేతపురంబుజేరి శ్రీరామచంద్రున్నధిజేర్చి సేదచి యనంతంబు
సౌమిత్రి తనకట ఘటితాంజలిపుటుండై యన్నతో నిట్లనివిన్నవించు॥

లక్ష్మణుని దరువుయనుకుల కాంభోజి అటతాళము.

శరణుశీకౌసల్యనందన - వారిధిబంధనా॥ శర॥ తగుచి పె విరాకగుణ

లేకదలచినీయును నిరీతి - త్వరితముగనువనముజొచ్చితే. విడిచివచ్చితి॥శర॥
అడవిజూచి దిగులుకొండెగా-పాణనాధునివిడిచితిని వెతలజెండెగా-పుడ
విలో నావంటిదోసపాలతి లేదటనుచునెవరు- పడతియూడలనుబొండెగా
భావమునగుండెగా॥శర॥ పక్షులెల్ల మేతమానెగా ఘనశృంగములు - తక్షణ
మున దెరుగుమానెగా- యక్షకిన్నరనతులుగూడి యవనిసుతనుచూచినారి-
యక్షుల సత్రుకణములూరిగా వేడుకమానిరిగా॥శర॥ తప్పులేమెరుంగ
ననెరుగా-నిగమాద్రీశ్వరున కొక్కరునకు దెలియుననెరుగా-నిక్కిమునాపతి
నిదక్క- నొక్కక్కమెరుగననుచు - మక్కువమిమ్మెనినుతించగా మననున
నుంచెగా॥శర॥

సంధి-వ॥ అనినవిని రామచంద్రుండు మఱియు నేమిజెప్పెం జెప్పు
మన ముకుళితవదనారవిందుండై లక్ష్మణుం డిట్లనియె॥

లక్ష్మ-ద్వి॥ వినవయ్యరఘురామ విన్నవించెదను-జనకజకును దమ
యాజ్ఞనునేను-వినిపించగావిని వేగమేలేచి-తనయ త్తగారిచే దగసెలవొంది-
ఘనముగరథమున కాంతగూర్చుండి-జనుచుండనపుడు దుశ్యకునమ్ములయ్యె-
పిదపరథాంగము పృథివినిగ్రుంగ-నుదతియిడేమని శోకంబొజెంది - నాపద
మొదలుగానావారికేమి - యాపదకలుగునోయనుచింతనొంది-రంగనాధుని
వేడి రక్షింపుమనుచు-రంగుగనరయువు రయమునదాటి- సరసిజనేత్రికిసకల
కార్యములు-బరువడివినుతింప బడతియూర్చిల్లె-మరియుమూర్ఛనుధేరి మన
మునజొక్కి-విరివిగామీకురువేటున తలకు- స్థిరభక్తిచేనమనస్కృతి జేసితను
చు-కరుణతో దెల్పులక్ష్మణనివటన్న-వేగవచ్చితిసీత విషిసమార్గమున-నేగతి
నున్నదోయెరుగంగరాదు. నాకేతపురవాససరిసలూని - కాకుత్స్థకులసోమ
కల్యాణనామ॥

సంధి-వ॥ అనినవిని రాముండిట్లని విలపింపదొడంగె నెట్లనిన॥

రామునిదరువు-శోకవరాళిరాగము-అటతాళము.

ఎంతమోసమయ్యెలక్ష్మణ- యింతినడబాసినేనోర్వగలనా॥ఎంత॥
యెంతదోషమొడిగట్టితి దంతిగమనవై దయవిడచితి॥ఎం॥ భాయకలులవిధి
వ్రాసెను-నాభూమిననవకీర్తిబొందితినహహా॥ఎం॥ మీరుజెప్పినమాటవినక
నానీమణి నెంతోదూరితినకట॥ ఎం॥ ధరవెలయుశ్రీవేదశైలహరిని మదియరు
వకను దినముచాల॥ఎం॥

సంధి-వ॥ అనిమఱియు నెట్లనియె॥

రా-ద్వి॥ కటకటానే నెంతకరినచిత్తుడను-వటబిల్వతంత్రిణీణాశతశోక్త

ల. వననరసాలాని పాపపహితమున కాననంబునకాంతనువిడచి - రమ్మయ్య
నుచుదిరానబంపించినిన్నహి - పలతేనే నెటులోర్తు - హాసభావచెలిహాకుని
దరదన - హాసరసిజనే త్రిహాకీరవాణి - హామదగజయానహాముద్దుగున్న - హామం
జుభాషిణిహాపువ్రవబోడి - నేనేమి నేయుదు నెలతలో నేడు - ఘానినినియట్టిమగు
వయ్యాభువిని - వెదకేనదొరకము వయం - పూని - నుదతిసీ వెంట్రుకల్ సొబగు
నీలములు - నుగువనీనిఖములు మంచిమూర్తములు - వగగుల్కమిగాల్లువరలు
దా బేళ్లు - కరినదృశంబునిమనవై ఖరియు - హరిమధ్యనముమునీయనదు లేకాను
మెరుగుటద్దంబునమించుచెక్కిళ్లు - మెరుగుతీగెలబోలిమెరయు బాహువులు -
కొన్నురోనీయట్టికోమలిగలదెని - స్మృతండ్లునుబోలునీను పాలిండ్లు - పాలతుకనీ
నాభేపొన్నపుష్పంబు - వలుకులుజలుకలవలుకులమిరు - బున్నమచంఢ్రులు
బోలు నెమ్మోము - నెవ్వుడుజాతునోయిందీవరాక్షి మనుకులుచెప్పినయానీతు
లెల్ల - నక నేబంపితివిపినభూములకు - నెంతపాపాత్మక నేమి నేయుదును - యిది
తిని నెడబాసి యికతాళగలనె॥ వ॥ అనిదుఃఖించు నెడ లక్ష్మణుండిట్లనియె॥

గీ॥ వినుము నే నెన్న జెప్పినవివకమిరు । పువ్రవబోడిని కాననభూమిలోన ।
విడిచిరన్నాని సెలవివ్వోడిచినను । దరలినచ్చితి నాయందుతప్పలేదు॥
సంధి-వ॥ వినిరాముండు లక్ష్మణున కిట్లనియె॥

రా-సీ॥ భువిలోననసకీర్తిబొందజాలక నేనుగతిన్ గ్రముగజెప్పగానె
నీవుకనులదళాక్షిని గాననభూములనుంచివచ్చితివిడివించుటెల్లా నేనుగ్రుడన
టంచుమానవులందురునాకన్నగోపివిసయగుణాధ్య । కటకటాపనముననున
వృగంబులచేతనేకీడుకెందెనోయిందువదన । స్వాంతముననేమియునునొక్క
సతికినాకు । ఋణమునీరెండు గాబోలున్మృతివిహార । జానకినియెట్లు మనసా
ప్పెగానివిడువ । నఖయనెడబాసి తాళంగజాలననుబ॥

సంధి-॥ అనిన రామానుజుం డిట్లనియె॥

గీ॥ వినుడిమియాజ్ఞ దప్పింపలేల్పుచెద్దకై పవళహానభవదాజ్ఞ కారణమున ।
వివినభూములనీతను విడిచిమిమ్ము । జేరవచ్చితి నేనేమి నేయువాము॥

సంధి-వ॥ అనినవిని రామచంద్రుం డిట్లనియె॥

రా-క॥ జనులాడు మాటలోర్వక । వనభూములనతినివిడువ వలసెనునేడే
వనరుహనేత్రికినాకును । జనెబోముణశేషమరయ సౌమిత్రిదగ్గ॥

సం-వ॥ అనిదుఃఖించివంజూచి సుమిత్రానందనుం డిట్లనియె॥

ఉ॥ కాననభూమిలోపలను కామినియున్నదొలేదొవేగమే మానుగ
భూసురోత్తముల మన్ననతో బిలిపించిజ్యోతిష । జ్ఞానమువల్లగాంచనగు

కలిసి సద్దిదలనితలచి కడుదుఃఖమునకా । విలకింపసేమికార్యము । పలదిక
జ్ఞానమును జెందవలె శ్రీరామా ॥ ప॥ అనిన రాముండిట్లనియె ॥

రాముని-ద్వి॥ నినులక్ష్యణగ్రజ. వెలదినిబాసి । ఘనరాజ్యమెల్లనా
శాస్త్రతో నేల-వొప్పుచునామదినుర్వితోడనము-ః పృథేమవిబుద్ధినెంతురో
గాన-నిటువంటియపయశంబేనోపజాల-దిటవుతోడనయోధ్యధీరుడవగుచు
తొలగినేయుచుబ్రవిమలమతిని-మేలుగానుందును మెలకువతోడ॥

ప॥ అనిన భరతుం డిట్లనియె॥

ఉ॥ భానుకులాబ్ధి చంద్ర వినుబాలునిరాజ్యమునేలుచున్ననీ । పూని
కనేయనోపుదువె భూమిని నేలెడు మార్గమెట్టిదో । మానవనాథ నేనెరుగ
మార్గమెరిగినవాచుమీరలీదీనతమాట లేలనికధీరతరాజ్యమునేలగాదగుకా
రాముని-ప॥ అనినవిని రాముం డిట్లనియె॥

రా-క॥ వినుమునుజనాదుపాదుక । లనుపీతమునందునునిచిలాఘనమొప్పు
ఘనముగరాజ్యంబేలుము! మనసికనోర్వదిటునిల్చుమీతన్నూర్తి॥

సం-ప॥ ఇట్లుజెప్పి భరతునకు బాచుకలొనంగి చింతాక్రాంతస్వాం
తుండై యంతఃపురంబునకుజని పవళించియుండె నచ్చటవనంబున వాల్మీకి
మాని శిష్యులు పుష్పేంద్రవ దర్శలకొజు కరణ్యంబున గ్రుమ్మనెడ నొకా
నొకచోట రంజిలుమంజులనికుంజాతంబున రామారామా యనుచుతడేక
నిష్టాగరిష్టయెయున్న నొకదిశ్యమందరిం గాంచివిభ్రమవిస్మయంబులుమనం
బెనంబునంగొన నతిశీఘ్రగమనంబున దమగురువర్యుండేరి బారియిట్లని
విన్నవించిరి॥

ప॥ వాల్మీకులశిష్యులు యరణ్యంబునక్షేగి యందుసీతాదేవింగాంచి
సీతాదేవియని యెరుగక తమగురునియొద్దకువచ్చి యెవ్వరోయొకసుందరి
మనవనంబునకేజెంచి యున్నదని విన్నవించుట॥

సీ॥ మునిశేఖరానేడు ముదితయెవ్వతోమన వనములోనికి జేరవచ్చి తనదు
చెక్కిటచేయిజేర్చి శ్రీరామయనుచును ధ్యానింపుచున్నది తరళనయన
యామానవతిని మేఘురసిమీతోజెప్ప వచ్చితిమయ్యయావనితయెవరొ
మీరేగుడెంచి యామీనాక్షీనడిగిన దెలియునుకార్యంబు లేటగాను॥

గీ॥ ఏమివదియుంతుమయ్య యాయింఁడిపోరు । ముఖ్యుడై నట్టి దళ
శతముఖునికై న । వసుధలోపలవర్ణింపజశముకాదు । లేచిరావయ్య గురు
వర్య లేమకడకు॥

సం-ప॥ అనిన మునివరుం డేతెంచె నెట్లనిన॥

వాల్మీకుల దక్షపు-మంగళ కాళికురాగము-ఆదిత్యము.

పల్లవి॥ వెడలివచ్చును వాల్మీకమాని॥ వె॥ అనుపల్లవి॥ వెడలివచ్చును
 వేడుకలలరగ । గడువడిజాపకీకృతముతీర్చి॥ వె॥ జపమాలికహస్తముననుమెర
 యగనపరిమితోత్సాహంబునజేర । హరిణచర్మమును సరయుత్రింజము
 పరగధరించుక పతివ్రతకడకు॥ వె॥ అనయముదనశిష్యాగ్రణులిరుగడలనువే
 దంబులుఘనముగజడువగ॥ వె॥ వాసిగవేదాద్రీశులమదిలో॥ లేళిముమరువక
 దోషరహితుడై॥ వ॥ ఇట్లువచ్చి భూవుత్రింజాచి తనశిష్యులతో నిట్లు॥ యె॥

వా-ద్వి॥ వినరోరిప్రియశిష్యవెలదియారీతి- మనయాశ్రయంబున మది
 జంతనొంది-కన్నీరుమున్నీరుగానేడైన మొ- యెన్నగానీచెలియెనరనవచ్చు-
 పరమేష్టిరాణియోభావజననతియొ- హరిప్రియలేమగుణయంబయోలేక-క్ర
 తుభుగీశ్వరునతోకమలదళాక్షి-యతులితధనదనియతివయోలేక - ఎరుగుట
 టకలవియాయాయలివేణి-పరుణకళత్రము వర్ణింపరాదు-తృప్తచనులుజేయ
 దనపతిజూచి యొప్పుకనివని నుండెనోలేక - సామ్ములకాసిందిచోరులేమెన-
 గొమ్మరుగదియగాగుణవతిబెదరి-తిడబడియపినిదాగనోలేక- కడువడితను
 తల్లిగారియూరికిని-బై నమైవచ్చుచుబాటనునప్పి-దీనతనిటకునె తెంచిఘోరా
 ట-వీవనుధనుబలవించుచుదనరు-భావంబులోజంబడినదోలేక- నీరస్యమున
 వేణియూమంజువాణి- ఈరామయూలేమఈగుణధామ. యెవ్వరో తెలియలే
 దీవుజేరజని-యవ్విధమంతయు ననుగరాశివృ॥ :: అనిన శిష్యుండిట్లనెయ్॥

చ॥ మునివర మీకుశిష్యులము ము దరనుండియు మేముయొక్కిగా
 వనరుహనేత్రితోపలుక వాసియుగాదిది శాస్త్రప్రవృత్తు । గనుకనుమీరుయా
 తరుణి గన్గానిపల్కుటనితిమాన్దమా । ననువున మేముజెప్పిత మటంచును
 నలుగకమీ ఋషీశ్వరా॥

సం-ప॥ అనినమున శిష్యులునుతానేనిజేరంజనివినియోక్తులట్లనియె॥

వాల్మీకదక్షపు-శంకరాధరణరాగము-అటతాళము.

కువలయదళ నేత్రనీకులమేదిస్థలమేది! వివరముగనుచెల్పుచినగోరిఅడి
 గెన॥ పతియెవరెబాలా-వాడినగొన్నతనుండునేల అతులితముగను నీపతిని
 విడిచియిట్లు-మితిలేనిశోకాదిమెల్లగననియేమి॥ ఎ॥ తలిదండ్రులేరాకారణ
 మేమిద యూచెదేలా- నెలదినివిటుమఃఖ జుదిసిదుచునురిష్కరణసేయుచు
 న్ను॥ :: నిగమాద్రీశును నీచి తలదెగదొక్కలడు-మగువనీఘనచ్చుగముల
 నడచుచు-వగవగబనియే మోనగుపడదయ్యె॥ ::

సం-ప॥ అనినవినిస్తేత దేని వాల్మీకిముసంద్రున టిట్లనియె॥

రామ హరి కీర్తన

సీతార్జున వినుమయ్య మునివ్యవహరంబుగాను ననుమిరలడిగిననా
 కథలెల్ల నినుకలోద్భవులమైయెలమినుండుదుము జనకుండుమాతండ్రిజనని
 భూదేవి మామాదశంధమాన వేళ్ళరుడు రామచంద్రుండు నారామబుడై
 యొప్పు మాయ త్రికాన్యమంజులగాత్రి బాయనికరుణచేబరగుమరదులును
 గిరమొప్పుచున్నట్టిభువకోసలాశ్రయితి కాపురముమాకుబూజనస్తుత్యనేచావ
 కల్పితకుండ్రోహి నాపేరుసీతనినరులుసంచితరు రరసిచూడంగ నేనన్యాయ
 రాల మిత్తియునావిభునకుఘర్వాదతోడ నేవజేయుచునుంటిభంబుగాను నా
 విధివ్రాతయోనానేరమేమొ నాపూర్వకమోనానోముఖమొ భూపతి
 రాముచుభునియెల్ల బెరర కోపించిలక్ష్మణ గొబ్బనపిలిచి యూపాపకర్మని
 నీతక్షణంబె యడవికోగొంపోను అనుమానముడిగి కడువడిచిలేయుకడలిర
 వ్వుంగ నాయోజ్జమిరగ నాలక్ష్మణుండు నాయెదుటనునిచ్చినన్నుమన్నిం
 చి చెప్పజాలకమహాచింతచుజెంది జెప్పినవినియేచక్రీహరియంచు ముచ్చట
 వాడ్చకుముందుగాగదలి ఎచ్చికిన కుయ్యూవై భవంబెరుగ ననుపనభూముల
 ననుముగావిడిచి జనియెనుసౌమిత్రి విరగనయోగ్య కయ్యయోమిరైనన
 క్కటికమున నియ్యకనాచింతలడగాపిబ్రోవు దయసద్బాంధవులనియెంతు
 మిమ్మ నెచావకర్మనినెదోషకారి పతిభక్తిలేనట్టిచాచాత్మురాల టీతిలోన
 నుండుట శ్రీకరమగున నామనని నచదయజూచి భూమిలోనత్కిరిబొం
 దుమునిర్యాశి సం-వ|| అనిన మునివరు డిట్లనియె||

వాక్యీకుల దరువు యదుకులకాంభోజి-ఆదితాళము.

పల్లవి|| ఓకలికినీనత్యమెళ్ళ వొప్పుగామా కెళ్ల దెలిసె||ఓ||అను|| సాకేత
 గామునికరుణసఖయనీళ్ల లేవయ్యె|| తలిరుబోడివిమియీధరపై జననమెత్తి
 తివోగాని కలకాలంబుధరకష్టమైయనుభవమయ్యె|| తప్పుపనులుజేసి యప్పు
 డెదెగటార్చవాయనన్యాయంబునేయవగునా|| దయమాలియాదనుజనైరి
 నిన్నువివనాడితే భయమేచున్నమేమెళ్ల హరిభక్తులమై యుండగాను|| నిగ
 మాద్రివాసుని కరుణనీకై గలిగేదినంబుగనుక మగుపరోయావనంబులోన
 దిగులుమానియుండుమమ్మ|| సం-వ|| మఱియును.

క|| మగువానిగర్భంబున జగదీశునిగెల్వవగినసాహసపుత్రితో దగనుద్భవించి
 తురిప్పుడు||వగపువిడిచివుండుమమ్మ వారిజ సత్రి||

వా-వ|| అనిశిష్యులంజూచి యిట్లనియె.

ఉ. సుందరిగర్భంబుండు భువనూరులు గల్గెడు కాలమయ్యెగా
 సం-వములోఁజమిరు మనమధ్యకనంబున మానికనల్లక

తొందర మీరగా బిలిచి వోయజ నేత్రికివేయిభంగులన్
ముందటనుండి భక్తియతమార్గములం బ సేనుబంపుమా॥

గీ॥ మతియువినరోరిప్రియశిష్యమగువచుట్టు! చాలుగట్టించవలెగాన
పాటమైనశాఖలను దెచ్చినునచర్ల శాఖలరీతి! వేగగట్టంపుమిద్యోశీఘము
గను! సం-వ॥ అనినవిని శిష్యులువనకన్వియలం బొనవరాగతేతెంచుచును
యంబునవిమానానూనూలై విహాయసంబున సంచరించుచున్నదేవాంగన
లిట్లనిరి॥

వనకన్నెదరువు-కా-భోజరాగము-ఆదితాళము

వచ్చిరివనకస్యలందరు-బానకీసేవకు॥న॥ నచ్చిరిదనుతిమయిచ్చుశ్రీహ
రిసేచ్చుగదలయచు శిష్యులభక్తి॥న॥ వననముగుముగబొంధపుఁగి గర్వగ
మించిమీదముగహృత్తులుచేబూనిఅదితిఁ గనులయతిరోయగను! మదగజగ
మనలుమహిమతసేవకు॥న॥ హరినినోడించునుధ్యస్తలము! పెందొడలనీరుబర
టికంబములగెలిచేఘనము! మెరుగుటగ్గములొగచుచెక్కిగ్గె॥న॥ సరసిబాతు
లుజనుజన్మేవకు॥న॥ నిగమాద్రినలయుచినశక్య భూనువీగ్రహితులచేవగమార
గీతిములబాడుచును! జగముననీసరిమగువలులేని! జగమునులొగధరిణజ
సేవకు॥వచ్చిరివనకస్యలందరు॥

సం-వ॥ ఇట్లు బానకీసేవచి ననుస్కరించి రెట్లనిన॥

ఉ॥ పండుములోకమాత వసుధాస్మజన్మై యిపుడింతచింతచేగోంకల
బుట్టించిరుగు ఘోరమృగంబుల చెంతజేయిల్లుండెడిగారిణంబునెననొ
ప్పగదెల్పుము సుందరాంగిని! యుండెడిదీరుజూడనిపుడో యబలాబలు
దుఃఖమనయ్యెడి॥ సం-వ॥ అనిన సీత యిట్లనియె॥

సీతదరువు-ఘంటారాగము-ఆదితాళము.

శుకవాణులారవోయ స్త్రీయిక నేమందునేవోయమ్మ! యికనేమిని
కునేజెప్పనొకమాటదోచదోయమ్మ॥శు॥ వామాత్సులారవోయ స్త్రీవసుధ
లోపలగామించి! నేనోచినట్టి నోముఫలమేమొకాని॥ శు॥ ఇందుముఖులార
వోయమ్మ! యేమనందునేయెందుకునొకరినూరికే, నిండజేయవలదేనా
మ్మ॥శుక॥ హరిబాతులారవోయమ్మ! అనుభవమయ్యెగద! పృశ్రీవేదగిరి
వాసునికరుణయెటలగలదోనొమ్మ॥శు॥ వ॥ అనిమతియునిట్లనియె॥

సీత-పంచసాది-ఉ॥ సుందరులారరావణుడశోకననంబుననుంచి యున్న
నా! సుందరినేలెవంచు వలునుద్ధలు మానవులెన్నరాముడి! నిండెలుగల్గె
గాయనుచు శ్చయ కోపముతోడగాననం! బందునడించెట్లన్ననుచుసంపిత

లక్ష్మణుడట్లుచేసెనే । నిందుకునేమిసేతు నికనిగతి నావిధి వాసెనోగదే॥

సం-ప॥ అని తనవృత్తాంతంబు వక్కాణించినవినికన్య లిట్లుసరి॥

ద్వీ॥ కలకంఠినిన్నుజగన్మాతయందు- సలపరబ్రహ్మంబుయతివనీకీర్తి-
కన్యబునొడిగట్టగారణంబేమొనగ్గుచిత్తవృత్తికర్త - నాపరగల్గుటలది
విచితంబు-భూపతిరాముండుబుద్ధి నెన్నకన సతనినువిడుమనిసౌమిత్రిననుప-నొ
కరై నగోపంబునుడిగింపరై రో-అప్పేమొమొప్పేమొతరుణిసీయందు-మెప్పి
దండింపమేదినిగ్రహము-అదిగాకనీయేకన్ననుమానమున్ను - సుసతినింబిలు
పించిసోదెలననుగ-నయ్యుచుగాకయినైరంబులేల - గలిగినోలేకనీకర్మాను
భవమొ-వనిశరొనివిట్లువగచుటలేగదు-నునమునహాషింబిమామూటనమ్ము
పతిమాటదప్పినభావంబుగలుగు-బత్రితలకువంతబాడిగాదవ్వు-బోలినడవు
లనున్న బురమునందున్న-నరవిసీయెనరించు సత్యమేదిక్కు॥

స॥ అని ముత్యమును॥

దరువు-కాంభోజిరాగము-అటతాళము.

పల్లవి॥ చింతలేలనే-భూపుత్రినీకు॥చి॥ చింతలేలనమ్మజ్జీతిపతినినన్య
మంతదెలిసియుండినాదరింపకపోసె॥ చి॥ రామచంద్రుడున్నట్టికై నప్రే
మమానను । వామాక్షిరొమున్నవనుధీశుల్లయా॥ భూమిలోవిధిచూయ
బొందగలేదట॥చి॥ అందమొప్పగనీనేవకుమే । మందరుండగనిండెవ్వోం
కదికేమిసేతుననివెరి । గొందుటపనియేమొచందనగంధిరో॥చి॥ నిగమా
ద్రవాసుని । నెలకొన్ననవసలభ్రావర్ణని । బాగుగ నీమదిబాయకనుతిజేసె
దేగుణముగానిదీసతఘనమట॥చి॥

వనకన్యల-ద్వీ॥ మదిరాక్షిరోసిదు హింసశోధింప- విధికై నదరచూ
సెవిశ్వనాయకుల-కృపవీడెననిమిదిభేదమదేల - నరమిత్రోత్సాహమందినిర
తంబు-మాకై నద్దహర్షమునుజెప్పి-శ్రీకరంబుగమునికేఖరుల్ల - జమపు
చునుండెడిసత్కథల్విచుచు - ముదమొప్పుయావనంబుననుండుమన్ను-దిక్కు
లేదననేలదిగులొందనేల-వెక్కనమేల నీవేషమ్ముగన్న-తల్లి ననుకుంటిమి
లాయతాక్షి-తల్లి నైయుండుటతగదటవమ్మ-యెన్నిజెప్పినగానియేలనేవినవు
యెన్నగానట్టిపుట్టివులకై న - గొన్నాళ్ళుదుఃఖంబు గొన్నాళ్ళుసుఖము-గొ
న్నాళ్ళుభాగ్యంబు గొన్నాళ్ళులేమి-యసెళాస్త్రీ ధతులందునుండంగ-విన
లేదవ్వు యోవిశ్వేశురాణి॥

సంధి॥స॥ ఇట్లు వనకన్యలు ధైర్యంబు జెప్పుచున్న సమయంబున
సీతాదేవికీ బుత్రోద్భవకాలమయ్యె నట్టియెడ వనకాంతలతో నట్లుయె॥

సీత గరువు-ముఖారిరాగము-అదితాళము.

నొచ్చెగతల్లి నొచ్చెగడె - యిచ్చటజూడగనికనుదిక్కెవ్వరేకల్లి||నొ||
గండభేకుండములుండేకారడవిన - న్నండుమనిలత్తుణుపంచిపేయెనిప్పు-
డండలేనివారికకటాదై వపేతోడు|| నొ|| యెన్నడునేనీకర్ణమెరుగనమ్మయి
ప్పుడెన్నగనాభాగ్యమేమోసమ్మ - ఓసన్నతాంగిరొవినరెసారెసారెకుగడు
పు||నొ|| పరశ్రీవేదగిరినివాన్డైననర - హరియగుశ్రీరామునియనుమతినా-
సన్నగరుణించకున్నమారుగలదటుకొప్పువినవే||నొ||

ప|| అనినవనకస్యక లిట్లనిది|| దివి వినుమన్నభూవుత్రివేడుకగాను-
మనమునశోకంబు మానుమునపు-విశదంబుగామేమువిన్నించెనము- పసిదా-
ననగుటచే బలుమారుట్లుతమకంబునొందేవుతాళజాలగను- రనుణినివలె
గాదెరామలందరును- మొదటికానుపుగానముదితరోసీకు - పదివేలవిధముల
భావంబుదోచె-నిదిగాకసీనత్యమెన్నజూడగను సుగతిరోసిపతిహారుడై వివిన
ములకంపినందునమునమెల్లదూలి - యలసితిగావుననాయాసమయ్యె- తుణ
మోర్పుతోవన్నజగదేకమాత-ఘనప్రస్తుతంబునయించుకవటంబుగాదు - అల
నటనొందకుమని నేణినమ్మ-పరుమారునుఃఖంపబాడిగాదమ్మ||

సంధి-ప|| అనిన సీత యిట్లనియె||

సీతదరువు-పున్నాగవరాళిరాగము-అటతాళము.

అమ్మన్నయక తాళజాలనే-యాయవిధినేబడనోపజాలనే || అమ్మనడి
గానునొప్పులుబట్టనే-యియ్యెడనేనింకదారుటట్లనే|| అ|| కలకలమనినడుము
నొచ్చెనే-యొకలిట్టిటూర్పులుహెచ్చెనే|| అ|| వనదేవతలకెల్లమొక్కరె-
ఓననితనానడుమునుద్రొక్కరే|| అ|| రంగశాయికిమడుపుగట్టరే-ఓరనుణినను
గట్టిగబట్టరే|| అ|| నిలజాలశయ్యపై కర్పరే-ఓలలననాయలనటదీర్చరే|| ధరను
శ్రీవేదగిరిని-వలచి మొక్కరేశ్రీనివాసుని|| ప|| అనినవినికస్యకలిట్లనిది||

కంఠాము|| ముడుపులగట్టితిమమ్మా | జడియక తుణమోర్పుకున్న
జక్కనిపుత్రుం | డెడబాయకుద్యునించును | గడగడపడకెదవుయెంతకాంత
వేమేము | లేకున్ననెవరినుతింతువే | చింతలువలదని జెప్పినమాటై | బంత
గించెదవు భళిభళియెంత||కాంతవేమేము||

ప|| ఇట్లుజెప్పుచున్నవిని మునివగుడు మునికస్యబిలిచి యిట్లనియె||

వాల్మీకిల-ప|| జనకజయెన్నపంబ్రసవనంగతెరుంగదటంచుముమ్మ
ర | మృగపడితివ్యనగములసంపితినచ్చితిరింతప్రాప్తులు | చ్చిననెటులేదుదా
ళగగుజెప్పరే నాహృదయంబుహృదం | దురజలమొప్పుకై వడినిదొట్టిలు

చున్నది కేమి నేయుదుఁ॥ సం-ప॥ అనకాంతలుముకళితహస్తులై యిట్లా॥
వనకాంతలదరువు-ముఖారిరాగము-ఆదితాళము.

ఓహూఁ చంద్ర-భూమిజను-జూడమయ్య- రాచూరామాయిట్టిరమణి
నిగ వమయ్య॥ఓ॥ తననుదిలోనద త్తర మోనా-గనుగొన లేమయ్యకరుణించ
రావయ్య॥ఓ॥ నూమాటలెల్ల-నుగువకుగల్గ-వేమానుగిట్టూర్పువిడచుటఘన
మయ్య॥ఓ॥ శ్రీవేదశైలశ్రీధరునిమదిలోజాల-దేవరదలచి-ంత్రతీర్థముదయ
నేయ మయ్య॥ఓ॥ మానిచంద్ర॥

సం-ప॥ ఇట్లు జెప్పుచున్న నమయంబునజానకీ యిట్లనియె॥

సీత-ద్వి॥ చెలులారయిక నేవ్వి నేయుదునన్న-నిలునశక్యముగాదునిజ
ముగానాదు-చదములుదడబడెబడతిరోగుండె- లదర సాగెనుపింతిలదియే మి
కనరె-యొకలెల్లగడగడవడక గాదొడగె- నడుముకలుకుమనెనాకినాబుద్ధి-చ
పా మైబల్కునశక్యమైనట్టి-వివరితములుకడువెగటుగాదో చె-బక్కలకెగ్రబాకి
వసుగె త్తిసట్టు-లక్కజంబుశిశువటులిటుదిరుగ-నక్కరోయిక నేమియాలస్య
మన్న-చక్కన లేనిపిల్లల నేకల్లి-యోచెలి నేక్షణమోర్వంగజాల-యోచింప
రన్నూరిారుచితయుక్తుకు ఈట్లగడి తేర్పుయింతులకేమి- జేపట్టివహుమేలు
నేయుదునన్న- కటకటాయిటువంటికడిదికా న్నెరుగ-లెటుదోచదయ్యెనాకె
పడుదక్కర్లా॥

సంధి-ప॥ ఇట్లు విలపించునమయమున కొమాడు డున్నవితై సంతన
బాబుకుని నవహోంచినంతోవంబున కాంతలిట్లని॥

వనకన్య దరువు-ముఖారిరాగము-ఆదితాళము

కొడుకుపువించెనన్నలూరిసీతాదేవికి॥ కొ॥ అభుగదు తడవునగడగడ
వకకగ - నెడవడిబడతుకకడులనచక్కసి॥కొ॥ మరునిమించినచక్కదనము-
వర్ణించిచూడిసిరిగుట్కుచున్న ముగిసుందరము-హరికనుబజ్జలకదొరయగు
మీ॥ శ్రీ-హరికృపచేసిధరణిజకడుపున॥ కొ॥ ఘనపక్షిగర్భ భావముయుగములే-
వర్ణించిచూడిదినకరి లేడ మొప్పుకొనలే-జనకనుతకుబహునినయ మొప్పుచున
వనమునబుట్టెనుజనులకుమదమున॥ కొ॥ చిగురులపించుపావములు-నాణ్య
మైయొప్పుచుగరాలబోలునభిములు సొగసుగాడగుచు ననిగనూద్రీశుని- మొగ
కళలోపుచునుముష్టుచక్కనికొడుకుద్బుంచె॥

సంధి-ప॥ ఇట్లాకరితోనొకరుజెప్పుచు నత్యాదరంబున కార్యకరణీ
యంబునీచ్చి బాబుకుని నెత్తుగొని జోలపాటలుజ్జాడికెట్లని॥

జోజోయ గ్నాజోయన్నచున్నహాకార జోయన్న-రవికోటితేజజోయ

న్న-గముకామ-త్రజోయన్న - అనన్దకనయజోజోయన్న-అప్పచ్చికొండ
జోజోయన్న-మృగమొలకజోజోయన్న-మహితప్రతా-జోజోయన్నవన
ధిగంభీరజోజోయన్న-వారిజనే-జోజోయన్న-ఒప్పులకుప్పజోజోయన్న-
జోజోయన్నజోయన్న||జోజో|| లాలిపాట-నవరోజు-అటతాళము.

లాలిమృగమొలకరవివంశతిలక - లాలిమృగచిలుకలాలిరవిశేఖక||
అన్నముద్దులపట్టియపణతులునుబట్టి-చెన్నుగ-నూచెనెరుచెలగినీటొట్టి||లాలి||
పాలుద్రావుమునిండ బంగారుకొండ-పలుమాధునే-స్వకముచనినిగ్మండ||
చాలగమేనొసంతసిలుచుండ-మాలిమిగమట్లాడుమాబుచ్చికొండ||లాలి||
అనమానధీనూర్యావ్యయముడ-చిసికుడినికీర్తింబల్లుచుండ||లాలి|| కను
మాస్త్రుతేడనద్దుగగూఖండ-శశితోడబట్టిససఖులుపుత్తుండ||లాలి|| ధరను
వరసిగమాదిదైవప్రసాద-అతులభూపాత్రసత్యాదికప్రమాద||లాలి|| నర
లోకనుతతౌర్యచన్యసంవాద-మరలనేవ్యకుమన్ననూమీదవాద||లాలి||

సం-వ|| ఇట్లఖలానంద సందోహదోహల హృదయాంబుదలై వన
సుంకరీబృందంబులున్నతరి వాల్మీకుండువచ్చి జాతకర్మావలాసచ్చి పురుషు
దీప్తిపుండని నామధేయంబిచెనంత జానకీదేవిదనపుత్రిని దోలికనుంచిన
కన్యలుదోడరాగా స్నానంబుచేయ కొలనుకడకేగె నెట్లనిస||

సీత దగువు-పున్నాగపరాశరాగము-అటతాళము.

తరలివచ్చెనేసీత స్నానములాది|| తరలి|| తరలివచ్చెనుమరునినారవరి
శరంబోయనగనొప్పుచు-గరిమించినశకునిమణులును- సంగకొల్వగగరిజను
తనలి||తర|| సుగలదుందుభులుమ్రోయ-చ సగిన్నరులుడాయ-తతళములగు
నకిరులనొద నెడి-పరమపావనమయ నకొల గుకు - ననిసీతతదేవభక్తిని-విర
చిరనకనసీనుచుండియు||తర|| చిలుకలుశాశలుగుములై పలుకులబల్కుచు
న్నదై-వోయుశ్రీకేవాద్రీక్షుని-దలచిమొక్కుచునుంగమము-లలరివెడిలి
యనాతురలతోగలసి బల్కుమవిలసితంబుగ||

సం-చ|| ఇట్లు వెడలిపోవుచున్న సయంబున నొక్క శాఖామృగంబు
శిశువు నెత్తుకజనుచున్నంగనుకొనిసీతాదేవివనకన్యలతో నిట్లనిధై||

ద్విపద|| విను వనకాంతరూపింతివానరము - తనమునిరొమ్మకదగ
జేచ్చుకొనుచు-గాన భూములగాయలుపండ్లు-మానుగాభక్షించిమక్కువన
నదు-విడ్డనువిడువకప్రేమచెంచార-నడ్డమద్యైయమనకతివగొజూడ-మరయ
గశ్రీహరియభూజీవులకు-నిరువందగల్పించెనిట్టపావరము-నీచోద్యమునును
నమేషుననగునో-యోచించరేమిదలొక్కరికొకరు-తరుణిరోనామధ్యున

యన్నె నేడు-కరుణచవిడనాడి శివచిత్తమున-నుయ్యోలలో నుంచియొనరజో-
 కొల్పి-చయ్యనవచ్చితిన్నాఁ యిబలాడ - మరియు వాల్మీకుండుమాధవుగోరి-
 తరుచుగా హోమముల తర్పణలిడుచు - దవ్యముఁ వృత్తినిదవము నేయుచును-
 వినుచు యిరుండును వెలిదిరొనాడు - తనయుని నెడబాసి తాళలేనన్న-జని
 యే శుభ్రుత్రునివరగునజూచి-మచ్చిక నెత్తుకనురలివచ్చెదచు- యిచ్చటనీవుండు
 మిందీవరాక్షి॥

సం-వ॥ అనిజెప్పి తమస్థాంబునకువచ్చి పుత్రునెత్తుక ముద్దులాడుచు
 వచ్చు నెడ నాశిశువుపోరునల్ప సీతాదేవి యిట్లనియె॥

నీరదరువు-నాదనామక్రియరాగము-ఆదితాళము.

ఏమవుమానుమన్న ఇనకులాధీశుకీనయ! పోడిమిగూవనమున వేడుక
 జూడోలున్న॥ ఏ॥ పనసఫలంబుపాలఫలంబులు! అనువుగగోసిచ్చెదనీవారగిం
 తువుగాని॥ ఏ॥ కదలీఫలంబులుఖడ్జ్వారఫలములు! ముదమునగోసిచ్చెదనీకుము
 ద్దులలవకుమారి॥ ఏ॥ పినకంఠీలక్ష్మణుడు వనచునకు కేరవచ్చి! మణిమయ
 భూషణములనురియు నీకిచ్చుగాని॥ ఏ॥ అంగజ తేజగూయవ్వ కౌసల్యాదేవి
 రంగుగదాయ ములుప్పొంగుచునిచ్చుగాని॥ ఏ॥ అదిగో శ్రీవేదశైలహరినిలయ
 ముజూడు! వదలకు మొక్కుచున్న వాంఛలీజేరుగాని॥ ఏ॥

సం-వ॥ ఇట్లు చెప్పుచు వనకన్యలంగలసిజని స్నానంబులాచరించితను
 స్థలంబునకేతెంచునయంబున నుయ్యోలలోబుత్రుండులేకున్నచూచివాల్మీ
 కిదిగులాంది శిష్యులుండునును వెదకబూని రెట్లిన॥

వాల్మీకిదరువు-శ్రీరాగము-ఆదితాళము.

తరువులారాకాసరేమా! ధండిజితనయునిలవుని॥ త॥ మరునకచంపక
 ములార! కోమలదేహునిలవుని॥ త॥ శారికశుకపికములార! నీరజనేత్రు
 నిగనరే॥ త॥ శరభరాహులములార! జనకజనుతునిగానరే॥ త॥ నిగమాద్రీశుని
 కరుణలేకవగవగనాకుపలసె నయ్యయ్యోశరవులార॥

వ॥ ఇట్లు వెదకియెచ్చటంగానక వాల్మీకుండు తనతపోబలంబుననొక
 దర్ప భిషంఠించి తొట్టితోవేయగా బాలుండయియుండె నింతలో సీతా
 దేవివచ్చి యాశిశుపాపంజూచి ననకాంతలతో నిట్లనియె॥

సీత-నీ॥ సువతిరో నేడుయూచోద్య మేనునవచ్చు బాలు డెవ్వడోవీడు
 ప్రజ్ఞ వాడు! ఉయ్యెలలోనలరుండికాపుత్రునియరచుచునున్నవాడతివమాడు!
 పీనిముఖంబుచువీచూస్తంబులువీనినేత్రములువీనిపదము! అన్నగమస్త్రధుశి
 తడనివృద్ధిగోజప్ప గావరెనవృచ్చెలియనిదము! యెవనియూకాననంబుననివు

జగనియు । విడిచిపోయి వాకికైవధముననున । సొప్పిన కానితెలియదు
చెలియ వినుము । నాకుదామన్న మనకిచ్చెకొరినేను॥

స॥ అని పలుకుచున్న సమయంబున వాల్మీకుడవచ్చినం గనుం
గొని నమ్రహస్తయై జానకి యిట్లనియె॥

క॥ అయ్యో యాశిశువెవ్వం । యయ్యెలలో నిద్రజెంది యుండగనేమో
జయ్యన బెల్లుముమునిసర । యయ్యెకజూడంగ జోద్యమేర్పడెనాకు॥

స॥ అని న ముసంద్రుం డిట్లనియె॥

వాల్మీకుల-దివ్య విచిత్రభూపుత్రివిశేషంబుగాను-తనయుని నెత్తుకద
రలిజలకంబుగాడగొరితివనియతవ నేమెగ-బొడిమిబై త్యాగబూజలొనర్చి-
యుయ్యాలవరయగను తదయున్న-నిద్రావ బాలకుడేమయ్యెనంచు- బొడ
లునుగేదం సిపొడలునంబెంగ- పొడలెల్ల నెదకియోపూబోణిమేము-నపకీర్తి
పాలె తిరునిదిగుచొంది- తపమునగూర్చిండవర్షము త్రొంచి - సరసుపూరు
మనిసంప్రార్థన జేసి-కర మొప్పబాలుని గావించిపిదపనుయ్యెలలోపలనుంచిత
గాన-జన్మనసినె త్రిసాకు మోయమ్మ- మాడ్చుగున్నకొనీదుముచ్చటదీర-నిద్ర
రిచ్చె బ్రేహ్మనై క్ష్యంబుజేసి-బెంచగదగున గ్న పృథ్వీలోనగులు-ఁచితివంతో
మలగు చువీరము-కుశుడులపుండనికోరికబిలువ-రసికశనీకీర్తరంజుల చుండ॥

సం-స॥ అనిన విని జనకబతనయ ముసంద్రుంగనుగొని యిట్లనియె॥

చ॥ మునిగర మీమాహృత్వమున ముక్తుబాలుడు మాకునశ్చగ్న

విశయముతోడ మీరు పదివేలవిధంబుల జెప్పవేల నా

తనయునికన్న బ్రేమగను దధ్యముమీరగ బెంచగాగలె

ససః ససం నాదిముని సన్నతుడ విభాజిమి యెంచు॥

స॥ అనిన వాల్మీకుండు నీత కిట్లనియె॥

గీ॥ అంచుకేమన్న నీతయడగెనేని । బెలియజెప్పగలవ త్రేణుగాను

మగువకొన్న విభా మరలగూడి । యుండవలెగాని మదింఁతినొంతినేని॥

సం-స॥ అనిబూపుత్రియిగువురనేక భావంబునబోషించుచుండనొకా
నొకదినసంబునగవలుతోడి బాలారంగూడి బైటనాటలాడుచుండల్లిందలం
చుకొనిమిగుల వేగంబునతత్పరపంబునకువచ్చు నెడవనకొంటి లిట్లని॥

కుశలపురుష-పు-కాంభోజిరాగము-ఆదితౌవము-

కుశలపురుషునొచ్చిరి । కోవనీ యాదశశిలలు నుతిగొనిరిగదె
మణిధాములీ॥ కు॥ వసుధాస్థానోముఖమేమనవచ్చునే । యహహాకును
మామ్రుని సొంత్య భావని చెప్పి॥ కుశ॥ చెలినిన వాల్మీకుని మృత్యుమల

మువికసించెనే । బూవలయములోరిపునముకయములుతలవంచెనే॥ అనిగ
మాద్రీశుడు భళియనిముదమందినె । లోకులలో కటిసుల మానసములు
గడుగించెనే॥౩॥

సం-ప॥ ఇట్లు వచ్చిజజననింగాంచి కుశలపులునమ్ములై యిట్లనినె॥

క॥ వందనమమ్మాత్మోహ । వందనపూర్వేందువననయగుణవదనా

వందనమునీంజేక్షణ । వందనమోకుందరవన నయగుణవదనా॥

సం-ప॥ అని మ్రొక్కిన నకి సంతోషచిత్తయై యిట్లనియె॥

క॥ చిరజీవులగుచురాముని । కుణావర్ధిల్లుచుండగాదగుమతిమీ

రిరుపురు సేకముగానా । సరసకురాగా బనేమి సత్సుతులారా॥

సం-స॥ అని యాశీర్వదించినం పించినవేడ్క నాకుశలపు లిట్లనినె॥

కుశలపులదరువుశంకరాధరణరాగము-అటతాళము

చదువులుచెప్పించవేత్తల్లి॥చ॥ చదువులుచెప్పించునకలశాస్త్రములు
వదలకజదివేమునుదతిరోనిజముగ॥చ॥ సామునేర్పించుమగ్గమేము కామిం
చినేర్తుమగ్గ॥ కోమలాంగిరాయిబూమిలోనేవలెన । గామాంధకారులు
గలిగెన్నమ్రుంతుము॥ సా॥ ధనుర్విద్యనేర్పించవేమా॥ మనవినిచేక్షానవేవన
జాక్షిరోశత్రువులనువధియించిఘోరికాజుడెధముకనకాంగివినుమా॥చ॥
గానములుసెప్పించునామేము । పూనికెగాబాడెనము । మానుగనిగమా
ద్రీపై నెలకొన్నట్టి । దానవవైరిని ధ్యానించగలసాము॥చ॥

చ॥ మదినిదిగాక రక్కసులు మాన్యులబట్టి వధించబూనిము

మృరమున నున్నవారనుచు జాలకగొందరు జెప్పనింటి మి

త్తరి దనుజేంద్రకోటలను దగ్ధము సేయుటకీర్తిగానమా

విరివియు గాంచి బూమిగల విద్యలనేర్తుము వల్లి మగ్గువ॥

సం-ప॥ అనిననున్నుంచిన సీతకైల్లదోచక దుఃఖించుచు నిట్లనియె॥

సీతదరువు-కాంభోజిరాగము-అటతాళము.

చదువులుచెప్పించిచాకేవారెవ్వరు లవకుమార॥నే॥ గదసిమీవే
డుకగాంచువారెవ్వరు కుశవీరా॥ ౧॥ సామునేర్పిమీకుసంతోషించుటెవ్వ
రులవకుమార॥ అయ్యో॥ కామించినేనట్టి నోమునోచకనైతికుశవీరా॥ ౨॥
ధనుర్విద్యనెప్పుడి ఘనులెవ్వరున్నాగు లవకుమారు॥అహహ॥ యినకులా
ధీశ్వరునకుమనయందుగృహలేదే కుశవీరా॥ ౩॥ గానవిద్యలునెర్పేజానులు
యెవ్వరు లవకుమారి॥ నె॥ కాననయూములమానకదిరిగేమొ కుశవీరా॥
౪॥ నిగమాద్రీ వాసులకు నెనరులేదయ్య లవకుమారి॥ యి॥ వగగలిగి

పాపిష్టిబ్రహ్మవ్రాసెనొక్క కుళిపిం॥౫॥

ప॥ ఇట్లువిలపించుచున్నదివచ్చి వాల్మీకుండాసీతాదేవికి నిట్లనియె॥

క॥ ఏమమ్మా పనుధాత్మడ । నీమదిబహు చింతిసొంది నీతనయులతో॥

నేమేమొమాటలెల్లక । వేచురుదెల్పెదవు తెలియఁబనియెద జెవుమా॥

నం-ప॥ అనిన సీత యిట్లనియె॥

ద్వీపద॥ వినుచున్నవసునివర విన్నవించెదను-మనుజనాయకుడిపుడు
మామీదకరుణ-దప్పించియుండగాతనయులిద్దఱును- గొప్పగానాపపుల గో
డండ్రవిశ్వ-సామునంగీతాది నకలయోగములు-ప్రజలతోజెప్పించ విడిచి
నేర్చి-నకలకత్తువులను సాధించిచాల - ప్రకటితంబుగకేర్తిబడసెదమనను-
జెప్పిరియోమునిశేఖరానేడు-జెప్పుటయేలాగోశ్రీహరిసన-యేగుహస్మిం
డైన సీతాననమున-ప్రజేమతోజదివింప విడలిద్దరును - వారిపుణ్యంబునవరు
నగాజదివి-కూరిమిపద్మద్ధి కుళలులయ్యెదరు॥

నం-ప॥ అని వగచిన మునివరుండు నవ్వుచు సీత కిట్లనియె॥

సీ॥ వికసితాంబుజముళి వేమ . జంతిచేదిక్కన్వద్యును దీనవృత్తి । బు
లుకులుబలుక గాబాడికాద ధ్రు మేమియ్యెడనండ మీకేమి గొఱత । ఇలి
రాకుబాణి నీతయులిద్దరికిని చదువులు శాస్త్రము ల్పొకలవిద్య । లనువుగ
నేర్పెద ననఘులజేసెద బ్రాణంబులొనగెదప్రకటితముగ । గోమలీరీమను
తులిటు గుణము నెలిగి । వసువనలెగాని విద్యకుకొందునలేదు । గానవిలగ్న
మునవిద్యవీరలకును । గరుణమీరంగ జెప్పెద సరజాక్షి॥ ప॥ అని శుభము
మూర్తంబు విచారించి కుళలపురికిద్దఱునురాభ్యాసంబుజేసిధరణిపై గొన్ని
యక్షరంబుల వ్రాసిదిద్దువని తాను తపంబునకుంజనియెనంత బాలురుదిద్దు
టమాని చెండాటలాడి రెట్టులనిన॥

కుళలపుల దరువు-సారాష్ట్రరాగము-ఆదితాళము.

అటలాడిరి చెండ్లాటలాడిరి॥వాటముగా గొననోటనుమీటుచు । నకూ
టికప్పకను నేటుగకుళలపు ॥ నలలితముగ నచ్చరణములనుగజ్జలరసములు
ఘణఘణఘణయనగను॥ అ॥ క్షీతిసుతతనవర సుతులనుగనుగొని । హిమ
తితో న్నృసింగనొంగకెం॥అ॥ గగనమునకు జెండ్లగర వేయుతువర । నిగ
మాద్రీశుని నెన్నది దలచుచు॥అ॥ ప॥ ఇట్లాడుచున్నసమయంబున గుళవీ
రుండుగెల్చితినిన చెండెత్తుకపారిన లవుండు జానకిజెంతజేరి యిట్లనియె॥

లవుని-గందార్ధ ॥ అమ్మా నేగెల్చినచెం । డివ్వుగ ఇశవీననవగ
నివ్వకననభో । పొన్నగుద్దియుండమునిగ । జెప్పెదదియెనన్ను తెన జెప్పె

జెప్పావే ! నామాటనిజమాలాపావె యిప్పుడునాచేండాగిప్పించినన్న
దప్పులన్నిచెప్పి కెయ్యోప్పాను విడువానూతల్లి॥

సం-వ॥ అనిన లవునకు జానకి యిట్లునియె॥

సీతదరువు-ధన్యాసిరాగము-అటతాళము.

ఏలరా లవకుమారామేంధరి॥ ఏ॥ కూరిమితోబడువునొమ్మునిజెప్పిన
వీరుడవై కుశీరునితరిమెద॥ ఏ॥ అప్పచ్చికొంటామా యొప్పులకుప్పమిరిప్పు
దుజదివిన గొప్పతాయములిత్తు॥ ఏ॥ ఓనమాలువ్రాసియొప్పగించుమహిమా
నీంద్రుబలికిన మారేమిబల్కేవు॥ ఏ॥ అండపిండ బ్రహ్మాండములదరగ-నిం
డువేడుకతో జెండ్లాడలేవు॥ ఏ॥ ముద్దులతనయుమీ యిద్దరిలోనిట్టి - పద్దులు
గలుగుట ధరముహీనతగాన॥ ఏ॥ వేదాద్రీశుడుమనమీగగరుణలేక - బాధ
లబెట్టుట భారముగదోచజే॥ ఏ॥ సం-వ॥ అని కుశవీరుంబిలచియిట్లునియె॥

సీత-ద్విపద॥ రారనావరపుత్ర రారశుభగాత్ర రారముద్దులపట్టిరార
జగజెట్టి రారచక్కెరకొండ రాచమార్గాండ రారపర్వతధీర రారకుశ
వీర॥ యిట్టిమూర్ఖుంబేలనింతదుడుకేల దిట్టహాచెండ్లాటధీరతనాడి చలువం
గగల్పితజెండివ్వనంచు బలిమీయన్నవై బడిగ్రుద్దినట్లు జెప్పెనట్లాన
రింపజెల్లునేనికు నొప్పుగా హాసీంద్రుడోనమానెల్ల ధరణిపై లిఖించి
తగదిద్దడనిన నరమరలేకచెండ్లాడుటతగునె అన్నతోగలహించు నను
జాండుగలడి యిన్నిజెప్పగనేల నేర్పడబ్రహ్మ వ్రాసినవ్రాతకుపసుధలో
పలను మోసంబులేదురా ముద్దుకుమారి॥

సం-వ॥ అనిన కల్లికి కుశవీరుం డిట్లునియె.

క॥ నేనేనరుగనువాడే మానుగజెండాటనా మార్గగనియా హాసీంద్రు
నాజ్ఞదప్పెను మానినిమాయన్నమాట మహినిజమటవే॥

వ॥ అనిననిని సీత కుశవీరుని బుజ్జగింపుచు నిట్లునియె॥

సీతదరువు-కాంభోజిరాగము-అటతాళము.

రారయోకుశవీరసుకుమార మాయన్నవై నిగ్రూరమెదలోబూను
టదిమేలా॥రా॥ కూరిమిగమిరలొకరికొకరుతోడునీడలగుచు జేరిమాట
లాడుకొంచుజెలగియుండక బేరయిట్లుజెండ్లాటలాడి హాసీంద్రనాజ్ఞామీర
మేరమేరుధీరమారజితనుందరశరీర॥రా॥ గతిలేనివారలయిమీరీతిత్సీతిలో
జననమందియిట్టి మనహీనకార్యములజేయ మందిదిగాదురా హితవుగ
తాతజెప్పిన పద్ధతినెంతమాత్రముమీర కతులితముగ నెల్లవిద్యలభ్యసించి
వెలయుడిలను॥రా॥ గొనకొని బదువకజన్మ తనముననిట్లాడనేల బనిపడి

విద్యావాక్ దనవాక్ భవేత్తనః ఘనశాస్త్రమునన్తము సకలశాస్త్ర
సంవేదులయిన ననువుగగి శ్రీవిజయేశ్వరస్వాభివృద్ధిగలుపనిజము॥రా॥ వాసి
గశ్రీవేద తైలవానునినత్వమునపై । లేకమైనలేక నీలీలగవ్వుముభాసిలే
మిహోమిరిటుబగసాధీంపక జాననివృద్ధిగలుపనిజములో ఖాకెంతోకీర్తి
హనిగదర॥రా॥

ప॥ అనిన లవకుమారుని జూచి యిట్లనియె॥

సీత-ఉ॥ రారయిదేర మేరయటరా జట్టిరాయని మాటమిరియా॥
తీరున మాటలాడెదవు ధీరుడవై యిపుడెల్లవిద్యలం । గూరిమితోడసోదరు
నిగూడి భయంబునస్పృశేనీ । ధారుణగీర్తినొందెదవు తమ్ముతోడగ
వేలరాలవా॥ సం-ప॥ అనినవిని తల్లితో కుమాండిల్లనియె॥

లవుని దరువు-అసావేరిరాగము-ఆదితాళము.

యెంతమోనగించెనో-తల్లిమాతమ్ముండెంత॥ యెంతమోనగించెంతి
యేమందునేడు-పంతగించినతో నెంతాబద్ధముబల్కె॥ నెంత॥ ఓనమాలుప్రా
సియొప్పగించుమంటె-తానేచెండ్లాటలాడుతామనిబలచెనన్న॥ నెంత॥ మా
సింద్రునువచ్చినమనల దండించునంటెతానేమునిశేఖని దండింతుననిబల్కె
నెంత॥ వేదాద్రినిలయుడెరుగు వెలదినానిజములెల్ల-వానిభేదములేల వాని
మాటలేనిజము॥సం-ప॥ అని లవుండునుడివినవిని కుశుండుతల్లితోనిట్లనియె॥

సీ॥ తాతవోయనిబల్కె జేతగాతనిసాము విరచిజెప్పమటంచు ము
రిపినాడు॥చంకతోజొచ్చంతవంకరేమనిచేత బట్టిలాగుకవ్వచెట్టినాడు॥ మక్కు
వచెలగు కమండలువిదినీకు బుడ్డగాజోలని బొడిచినాడు॥ విడువకతాతకు
బాడుగుగడ్డముగూడ దనుచుబీకుచుజాలబెనగినాడు॥ జడలబట్టుక నుయ్యె
లలాడుదంచు॥ దలబడలనెల్లనడిమికిద్రెంచినాడు॥ అవురలవ్వన్నయనుమా
టలన్నిసేపు॥ సత్యమనినవిన్నిరావుగా జానకమ్మా॥

ప॥ అనివంచినవిని జానకి యద్ధతీతనయులం జూచి యిట్లనియె॥

సీతదరువు-శుద్ధకాంభోజరాగము - ఆదితాళము.

పల్లవి॥ పద్మమీరాయద్దరిలో బద్ధులేలరా॥ప॥అను॥ముద్దుమీరాయద్ద
రువద్దికనుండరా॥ప॥ యెందుకుమిమ్మునబనియేమిముందునే జేసినకగ్గమెం
దునవిడదయ్యేసేమిసేతునింతుడుకు॥ ప॥ అన్నదమ్ములిద్దరిట్లుతన్నులాడెరిని
యుపరులు॥న్ననపకీర్తియంచు నెన్నట లేదయ్యేసేమి॥ ప॥ వాసిహిరగ
నా వేదాద్రీశుని చాచిత్రములను - భాసురముగ జడువుదమవి పంతము
చేసితిరిగదరి॥

న॥ అని జెప్పియు నాపాదంబుదీర్చినేరక నీతాదేవి ముగివరునాన్ని
భక్తింబుజేరి విసయోక్తు నిట్లునియె॥

సీత-కందార్థము॥ మునిశేఖరమీదాసులు । ఘనముగ కంఠాటలాడి
కావ్యముతోమున కొనితగవులునలికి । అనఘామూబుద్ధులమోయదుగు
మా । నియాజ్ఞలోనే కడుపుమాలడవులలోపల మడుగులుదిగుచు ధడ
యకనిడ్లు తగవులునలిపెద రడుగులూ । నియాజ్ఞలోనే కడుపుమా॥

వ॥ అనిన మనివరుం మయానంబున నిట్లనియె॥

వాల్మీకుల-కందార్థము॥ గురవునకు జదువుజెప్పెడి । వరపుత్రులు
గాననాడు నశమేచెప్పె । సరగునజదువుమటంచే తరుణీననుగొట్టిపొదల
దాగిరి॥ నాగడ్డమీషసాగిరి । ఓగుణయువతి నేనోయని జెప్పినబాగుగనా
యని బల్కుచుగుహలదాగిరి॥ నాగడ్డమీషసాగిరి॥

సీత-కందార్థము॥ బాలకులు నేయుదుడుకుల । బాలామదిలోనవెం
చిచాలా నికా । యేలాగుబ్రదుకనేర్తురు । మీలోమూలోనభేదమేలాను
మీకునేజెప్పజాలను॥ తాలిమితోమీదాసులబిడ్డము బాలురవై నికబంతము
నేయుటే॥ వ॥ అని వగచిన ముగివరుండతిరస్కరింపజాలక యిట్లనియె॥

వాల్మీకుల-కందార్థము॥ బాలకాక్షీనీవుజెప్పిన । పలుకులనేవింటిగాని
కాలకుడికబల్తరులు వతంబులుజేసిన వెలదిరొసీనుతులజోలీ విడుతూను ।
తెకున్నబట్టిగొడుకూను॥ నడవడి జెలియకదుడుకులునలిపిన గడుహీనతయగు
గావున బేలవిడువాను॥ వ॥ ఇట్లు కోపించిజూచివానకేనవ్వను నిట్లనియె॥

గీ॥ మీకు దాసులైరి మీరేమిజేసిన । జూచురావగానయోచనేల
నెన్ని గతులయినను నీబాలురకువిద్యమీరగ్రేమజెప్పడింతేచాలు॥

వ॥ అని యొప్పగించిన కుశలపులజూచి మునీంద్రు డిట్లనియె॥

వాల్మీకుల-కందార్థము॥ రాలోరి లవకుమారా । రాధాకుశవీరమీకు
రాజనమేలం గూరిమితోచదువుడిప్పుడు । ధారుణిమతలనలంచుటతగదురా॥
అయ్యోమీతిల్లవగచెరా॥ గగనమునకుమీరెగవినవిడువనునుగుణమునొం
దుడుకూరకహాపదగదురా॥ సం-న॥ అనిచెప్పి నకలశాస్త్రంబులుగ్రహింపం
జేసినగ్రహించిమునివరునితో గుశలపులత్వంత భ క్తిముక్తుయి యిట్లనిరి॥

కుశలపు-క॥ బాలకాంఠంబునమరముచాలాచదివితమిమేముశాస్త్ర
ములెల్ల । మేలై న బాగునాత్రము లీపందగ జెప్పడిలలితగుణసాంద్రా॥

సం-వ॥ అని బ్రాశ్నించిన నమ్మోవరుండు ధనుర్వేం బుననేశించి
నవంతయు నేర్పికెవారై పోవిన ధీరవోబున బాలురిట్లనిరి॥

కుశల-క॥ నేర్పితిమి ధనుర్వేదము । బేర్పింపగరానివగరసమునయములపై ।

బేర్చెదముశరవరంబు । గార్చిచ్చునవై రిజనముఃశకళమందుక॥

ప॥ అనిచెప్పి బాః కీదేవి సన్నిధిజేరి బాలురట్లనిరి॥

కుశలవ్రల దరువు - శహానారాగము - అటతాళము.

సెలవునయసేయుమగ్గుశ్రీఃసజాక్షి ॥ సెలవునయసేయుము నకలరా
జమునెల్ల-నలగొనిసంచరించివచ్చెదమగ్గు॥సె॥ నారీమణిలోపగవారై మమ్మె
దిరించెడి - శూరులెవ్వరుగలలో బోయివచ్చెగమము॥ సె॥ చెందుక్రయగబ్ర
హ్మంములనుబట్టి-నిండు వేడుకతోడదాండవమాడెము॥ సె॥ గిరిధరుడైనవే
దగిరివిహారునిదయనియందదండయాత్రకేగివచ్చెదమగ్గు॥సె॥

సం-ప॥ ఇట్లడిగిన బానకీ సంజోషించి ముద్దాడి యిట్లనియె॥

సీత-ద్వి॥ శ్రీకరంబగుశిఖరీశుకృప-ప్రాకటాశూరులై ప్రపలియిద్దా
త్రి-వరమొప్పువర్ధిగావలెనెపుడు-మరియుకర్ణాటంబునుగదకాశ్మీర-బంగాళ
సౌరాష్ట్రపాంచాలపాండ్య-వంగాంగకురుముఖ్యవరదేశములను - గలధరా
వతులలోగర్వాంధులై న-తులువలుదండింప దోర్బటమమరి- యుండగనల
యునీయుర్విలోమీన-నెండవానలమది నెంచకదిరిగి - దుడుకువనులు జేసిదు
ర్గాస్థులనుచు - బుడమిలోనపకీర్తిబొందికఘనత-జెందివేడుకతోడ జేరుడి
టకు-సుందరదివ్యాంగ శోభితులార॥

ప॥ అని దీవించిపంపించిన కుశలవ్రలు నకలాధరభ భూషితులయివ
జ్రకార్జుకంబులుధరియించి దండయాత్ర వెడలికెట్లని॥

కుశలవ్రలదరువు - రేగు హింగాము - అటతాళము.

అశుదమా వేటలాడుదమ ॥ వేడుకనడవులగ్రీడింతమా॥అ॥ శరభ
శార్దూలముసాధింతమా! ఘనతః శ్రీఘ్రముబట్టిఖండింతమా॥అ॥ కొండల
పై జరిగిండువేడుకతోనిండిసింగములచెడి వేతమా॥ అ॥ అందముగనేడు
పందిచ్చె శరము । సంధించిఘనకీర్తిజెందుదమా॥ అ॥ పతినిగమాద్రిపై నెక్కి
ఖగవాసునివేడగగనమాగ్గుమున కెగరినస్తామా॥అ॥

ప॥ ఇటుల వేటలాడుట తూర్పున సూర్యుడుజెతుండైనంజూచికుశ
వీరునితోలవకుమారుండిట్లనియె॥ లవు-క॥ అనుజాయాపూర్వాదిక । ఘన
కుశితుండగుచు నెదురుగావచ్చెనువిడనయంబీయచలమునకు । జనులనురానీక
వెలుగునలుపుచునుండుక॥ ప॥ అనిన కుశుండుపరికించిలవునితోనిట్లనియె॥

కుశుని-క॥ అన్నా వడిగావలెచెద । మన్నానియిరువుని గుండెలవియ
నూ॥కీ॥ దన్నుదమురమ్మునబుట్టు । నన్నతికెక్కుటకుతోవనమకూడెగద

సం-వ॥ అనినవిని కుమారసహితుండైన భానునింగదిసిధిక్కరించి
 లవుండిట్లనియె॥లవుని-సీసార్థము॥ నీవెవ్వడవురోనిటుగావచ్చేవుభయములే
 శములేకృష్ణమీ॥ నీమూరిపోరేమినియింటిపేరేమినితండ్రిపేరేమినికుత్తి
 యెవరునికులమేమివివరంబుగాదెల్పుదెబ్బలబడనేలయబ్బయంచు । నదురు
 బెదురులేక నుదయాద్రిపై నెక్కి బెదిరింపనాగెదవటరా ! నీగర్వమెల్లవద
 లెడికాలమువచ్చురా । ముదమొప్పమముచూచి పొదలలోవాగక । నెదిరి
 మాపైకిగదియ నీవెంతగలవు । బెదిరింప సాగెదవటరా॥

సం-వ॥ అనిగ్రుచ్చుచున్ననాగుద్దులకు నూర్యుండోర్వజాలక యిట్లనియె॥
 నూర్యుని-సీసార్థము॥ వినుడిబాలకులార విన్నవించెదనేనభాస్కరుం
 డనుపేరబరగువాడ । నుదియాద్రిపై నుండి యునరంగదస్తాద్రి సకలలోకం
 బులనంచరించి । జ్వాలాగ్నిబుట్టించితైత్తము ల్విడజిచ్చి భూమిలోకదుక్తి
 బొందవాడ । మీతాతనగుదును మీరేలననుపట్టి । కరములగుడ్డెదరయ్య
 మీకన్ననేను । ఘనుడనిజెప్పలేదయ్యా॥ హరిహరియాగుద్దులకు ధర్మవోర్వ
 గలేను । కరుణించిమన్నించుడు మీమరువు జొచ్చితినే॥కరముల॥

వ॥ అనివేడిన గుళలవులిద్దరాలోచించిరెట్టులనిన॥ లవుని-సీసార్థము॥ఓరి
 తన్నుడవిని వదలుదమాలేక బెదరకయుద్ధంబు చేయుదామ । శరణివేడిన
 గరుణించుటవిరుదు పోనిచ్చుమనతోటిపోరగలడె । యునికిజూడగనాకును
 ద్దండభంగిగా గనుపించుచున్నాడు । కపటమేమొ । కడుప, రాక్రమశాలిగా
 నొప్పియుండినదీనపల్కుబల్కునీ । దెబ్బలకునేనోర్వలేననిమొరలిడు॥యేను
 గుగహరినిజూడీనతెడెందుచంద । మై నేడువిలపింపగమాటఘనముఘనతత్తో
 దీనబల్కులు॥ సంధి-వ॥ అనిన లవుండు కుశున కీట్టులనియె॥

లవుని-కంఠార్థము॥ మనతాత తపమునల్పుచు । వనముననుండదగవీ
 డునడిబల్కులతో॥మనతాతనేనటంచును । మనతోవాదించెవీనిమన్నింపరా
 ఁను॥ యీటక్కలు తన్నకపోదూ । పన్నగటక్కలు బన్నితప్పించుకతిన్నగ
 తిన్నగ బరుగెత్తుచున్నాడు జూడగ॥మన్నింపరాదు॥

వ॥ అనినవినికుశవీరుండునవుచువెండియులవకుమారునితోనిట్లనియె
 కుశుని-కంఠార్థము॥ దెబ్బలకువడినగులగ॥మబ్బునబడియూదినట్లు
 మరిన్నితమే । నిబ్బంతమండజాలక । నబ్బబ్బామీకుతాత ననిపల్కెనన్న
 వీనిక హదుమనకేలకన్న । నామనవినివినిబ్రోవుమన్న అనుమానమేలవిను
 దునిజయవినుము । మనతోబోరలేకమనుటకుతాత । ననిపల్కెనన్న॥

వ॥ అనినవిని లవుండు దయ్యాద్రిచిత్తుండై నూర్యునిజూచియిట్లనియె॥

లవుని-కందార్థము|| కడువేగదినకరావీను-పుడమింబ్రతుకుదువుగాన
పొందుగమాకి-యెడనేమి కీర్తిగలిగెడి-యడుగరలిచ్చుకమా బేస్మియుంచు
మాయెదుట-లేకున్ననాడంచేమీపూట . నీసిగబట్టివంచేదేమాట-మంచి
వాడుపోనిననుచు మాతమ్మకు-యెంచకవిడచిమన్నించితిగానుక - లుంచు
మాయెదుట|| సం-వ|| అనిన వీని సూర్యుం డిట్లనియె||

సూర్యుని-ఉత్పలార్థము|| బాలకులార మారిపుడు పఠేపుమాటల
బల్కునేలనే - మేలగునూర్వీశాణములు మిక్కిలిహారతగల్గుయోగముల్-
చాలగనిచ్చియంపెదనుశాంతముతోడుతగావరయ్యనా . గూలగ నేలగుడ
దరుకోపముమాచుచుయ్యె|| యాగ్రుద్దులకునేవోపగజాలనయ్య-యేపుమారి
గనాప్రాణబాంధవులనిదావుల జేరితిరావేలజేసెద|| కోపముమాను||

వ|| ఇట్లునగచిన లనకుమారుండు కృపార్ధిదిత్తుండై యిట్లనియె||
లవుని-క|| విడిచితిమికోపమెల్ల|| నడిగలసూర్యా స్రములనువాసిగ
మాకు|| న్నడవడినొనగినగొనెదము|| జడియకమియెడల నెనరునల్పవతంగా||
సం-వ|| అని స్నేహించిన సంతసించి సూర్యుం డిట్లనియె||

సూర్యుని-కందార్థము|| ఇదిగోవడిగలశరములు - పకలకైకొనుడుబే
ర్చిననుభాస్థలిలో . నెదిరించిరాజనీయు- పదపడియినాక్కిలివలసరిగ తె
దాను-తీవ్రములై నశరములిచ్చుకను-యెన్నటికీవచ్చుమాట నను-ధర మవెల
యువేదగిరివహరిమన-కిరుపురకుసాటి యరమరవలదయ్యె|| ప||

సం-వ|| ఇట్లు ప్రమాణంబుచేపి నకలాప్రబులొనంగింకైకొని
బాలకుల్నిద్ర దక్షిణాభిముఖులై పోవునక లవుండుకుళునట్లనియె|| ల-క||
అనుజాయూదక్షిణమున - వసములుగిరులులధికముగ నువర్తిలుగానా-జని
మాచివేగవత్తము - వినుమకనిట్లనవలమన్నిమలచిత్రా|| సం-వ|| అనిపోవు
చున్న శరభస్థూలాదివృగంబు లడ్డమైనపరికించి కుళవిధుండు లచకుమారు
నితోనిట్లనియె|| కుళుని-కందార్థము|| అదిగోఘనసింగముల-ల్లదిగోధిల్లక
వ్యాఘ్రహరిణ్యుగంబుల్-చెనిరకగురితేప్పకుమిక-ముదముపశరమ్మలిడు
ముముచ్చటగాను-నేజంపెదనేచ్చెనుగాను-నాకడ్డాము వచ్చుటమాను-స్వగ
వ్యాఘ్రమువచ్చెనదోమాను-తెచ్చెవత్తమునగ్రుచ్చిచుంసర-ముచ్చటగాను||

వ|| అనిన లవుం డిట్లనియె|| ల-క. అరయగదక్షిణదిక్కున- కరిజన
ములులేరుగానహాయిజెంగం ధరణిజనముఖముజేరగ - నరనుతపోపదె
మనమునయచూద్దమునా|| న. ఇట్లు బలుకుతరి గుళవీరుండు పశ్చిమదిశం
బాచి లవునితోనిటులనియె. కుళుని-కందార్థము. ఇదెచూడుపశ్చిమంబున-

నెదురేమియులేక వేగనస్తాద్రివయి. ముదమొనడెల్లరూపున. కదలిటుజను
చెనానిగట్టితెత్తాము. లేకున్ననుబట్టిత్రుంతామా. వ. అనినవినిలవుండు
చంద్రునింగదిని ధీమనిని టలనియె. ల-కందార్థము. నీవెవ్వకవెరుగబల్కుర
యీవేళకయెసరిముఖముకెదుటబడితివో. కావరమణిగేకాలము. దేవుండి
వేళగూల్చెధీరుడవటరా. మాకన్నబల్ శూరుడవటరాయేరావనితవలెనూర
కచుండేవు. రారానిబలముజూచేర ముమ్మాటికి. ధీరుడవటరా. వ అనినవిని
చంద్రుండిటలనియె. చంద్రుని-కందార్థము. లేకటామిత్తోయ్యుద్ధము-ప్రక
టితముగ జేయనోపబాలకులారా-యికవినుడుబ్రతుకజాలరి. దహతిహముని
బ్రాణమెల్లదల్లడమందేక-మిముచూడగుండెరుల్లనియె. హరిహరీమన
మెల్లవెతజెంజెక-భల్లార్థచంద్రపెన్నామునగెడ. జల్లిమలారనేగల్లలాడ
మదిదల్లడమందేక.

సం-వ. అనివేడిన గుళుండు నవ్వుమనిటులనియె.

కుళు-కందార్థము. పనిలేని సరసమునొనగక-బనగల ఘనశరములూ
నగిబంపిననిన్ను. కనుగందసికనియ్యెడ-గసియుండముసరిములిమ్మకరుణిం
చేదాము. త్రితోకసంచరతమెలగుము. పరిపరివిధములబలుక నేమియిక- విరస
ముమానినద్విఖ్యాతిగానిన్నుకరుణించెదాము.

సం-వ, అనినవిని నిశాకగుండిటులనియె.

చంద్రు-కందార్థము. జోకాధకచంద్రబాణము - మిగుళువుచుపికంచి
తిడుగోమేదినిలోని-ధాకలెవరోపరేరిటు- లాకలిగొనియుండనేల నరుగంగ
దగుచు-మిదయవలనధరబ్రతికెదను-సరసిజనేత్రియోజనకనందన- వర్షువ
నములోనే తెరగుననున్నదో.

వ. అనియొసంగిన బాణంబులగైకొని లవునితో కుళుండిటులనియె
కుళుని-నీసార్థము. వినుమన్నలవవీర మనమిట కరుదెంచి బహుకా
లమయ్యెవుభవ్యచరిత-జననియాజానకి మనలచూడకయున్న తుణమోర్వ
జాలక వణకుచుండు-గావుననిప్పుడు కదలినదృక్తితో నిగమాన్దిపై కేగిసర
జాతు-గనిభక్తిమతియిచ్చి ఘనఫలంబులకొని-మనతల్లిజేబోదాము-మా
ధుర్యఫలములొనగి మొక్కులిడుదాము - మనతాతహరినిగోరి ఘనపూజ
నేయునుగాన-నుసముపుష్పమెల్లగొని మనతాతకిచ్చిదన.

వ. అనియొచించినిగమ్మశైలంబెక్కిహరినిసేవించియచ్చటివనంబుల
నుండవుష్పఫలంబులు గ్రహించుకొని వాల్మీకికాశ్రమంబుచేరి ఘష్పంబు
మానికొనంగి తల్లికడకేగి ఫలంబు లొసంగి నమస్కరించి ననద్దేవినుతుల

దీనించి సంకోచంబున హంబు భారించి కుమారులతో నిట్లనియె||
 సీతగీ|| అన్నలారనాగుముగున్నలార! యింతతడవెలకేగితివేను
 చోద్యమరసివచ్చితిరవిధమెరుగువలయు! జెప్పుడోనాదుబప్పులకుప్పలార||
 వ|| అనినపని జీర్ణికి కొడుకు యిట్లనిరి||

కుశ-దివ్వి|| వినుముమ్మయోత్సవృత్తాంతమెల్లి - వనములుశైలములొప్ప
 రథులెల్లి-తిరిగిమ్మగంబుల ధరులనునుచు-బారియించి భువిన్లుభోరుకొల్పిం
 చి-వరభద్రాద్వార కుంజరఘోటకాని-కరిమొప్పుచున్నట్టిఘననృగంబులను-
 శరములబడగూల్చి సాహసమొప్ప-నెరుకగదూర్పునకేగుచుండుంగ - నున
 యాశ్రయేనగ్గుడువయించిరాగ-ముడమునగనివానిమూర్ఖులగజేతు-దనరి
 యాభాన్మరుడయ్యయోయంచు-మునమొప్పు సూర్యాస్త్రములమాకునొ
 సగె-మరియుదక్షిణ భూమిమానకతిరిగి-యనియంగ శ్రీరంగమాదిగగల్లు-
 వుణ్యస్తలంబులు వుణ్యస్త్రీములు- వుణ్యనదులుజూచి పొంకంబుగాను-తిరిగి
 వచ్చాడివేళ తెల్లరావునను-వరగనుభాంశులను ప్రాబల్యుడగుచు-పశ్చిమం
 బునరాగ బరగమేమరిగి - నిశ్చయంబుగివీడు నేర్పరియగుచు-బరగంబునటు
 జేరి సంతంబునలిసి- కరిసింహములయాడ్కి గవనిజుట్టాడిసి-పట్టిదేహంబెల్లి
 బద్దయిగాగ-నెట్టననొప్పించ నేనోవనంచు-నదియై జోకాధ చంద్ర బాణము
 లు-నరగునశశియివ్వసంతోషమునను - గైకొనిగిమాన్రి కడువేగ నెక్కి-
 జోకతో శ్రీశునిజూచినేవించి-ఫలములుగైకొని పగుగులెత్తుచును-కలికిపాద
 ములకడకువచ్చితిమి||వ|| ఇట్లువివరించినజానీవ్యయచిత్తయై యిట్లనియె ||

సీతదరువు-సారామగ్రామము-ఏకతాళము.

ఎంతశూరయై ననీతోనుబోరుట-వింశగాజేవినజయములుమీర-హ
 నుమంతుడుమున్నర్కుడె ఫలమనిగనివ్రుంజెమతిగవ్వంబలదె||అట్టిబలుని
 కై వనరపనిమూర్కు నకట్టివెతులుమీరెల్లుబెట్టితి||హినుధామునునుధినేనని
 దలచెనో-విములులారయీక్రమ మొప్పదగునె||నిగమాద్రీశునినెననమీర
 లు నుగుణాకరులై శుభమందనలె||న|| అనిచెప్పి బాలకులమద్దులాడుచు
 సీతాదేవిరామగ్రాణాలాలన చిత్తయైయుండె అంతటఅయోధ్యాపురంబున
 నొక్కనాడురామదండ్రుండుగురుమంత్రిమిత్రకవి పండితాగధపై బాళికా
 దులును భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్న సుగ్రీవాంగతాంజనేయాదులును గొలువ
 బేరొలగంబునగూర్చుండి సుమిత్రానందనుంజూచి యిట్లనియె||

రా-దివ్వి|| వినుములక్షణనేడు విశేషంబుగాగ - కనకాంగివే దేహి
 కతిసచి శమునగ్రవకటితముగనశవిపాలుగాజేసి - యకలంతిచిత్తుడనె నర్వి

జనుల- మొగమునూడగనయ్యెముద్దులగుక్కయికనేలమరిలోననెంచిజంతి
లుట ధరణిలోనత్కిర్తిదనరాదునట్లు హరిహరులొనఁగఁగఁదెడిరీతిమెలకు
వగానత్వమేధయాగంబు నలుపగోరితిగాన నరగుననివు వరమానివాల్మీకిజన
మునకేగి బరువడియతనికిఁజూతులుచేసి నేబిల్వననిదెల్పి నిమిషంబులోన-
సిబలోన్నకముల వెలయరప్పిటకు॥వ॥ అనియిట్లాసించిన లక్ష్మణుండుపక
లాయుధదరుండై వాల్మీకాశ్రమంబునకు వెడలెనట్లనిన.

లక్ష్మణుని దగువు - యదుకులకాంభోజరాగము - అటతావము.

పనజాతీవాల్మీకు వనమునకు సౌమిత్రివెడలెనే- ముదముబాడమనే
సురలెల్లగూడి కుసుమవహముల గురియించిరే-యభినుతించితిరే అడవిలో
జొరగానెవారికజములాదిగా-బారెనేపాదలదూరునే- కొండలువాగులుగు
హలెల్లగురుతుగచూచెనే - ఆగమగిరినెక్కియచ్చుతుగనిమొక్కిమించెనే
వనముగాంచెనే॥ వ॥ ఇట్లు వాల్మీకాశ్రమసమీపంబునకుంబోవుచుండ నెరిం
గివాల్మీకయెదురుగావచ్చి లక్ష్మణునినత్కిర్తించి యిట్లనియె॥

వాల్మీకుల-ద్యౌ॥ ఏమయ్యసౌమిత్రి యింతివేగమున నేమికార్యంబు
నకేగుడెంచివి డేమహారఘుడతిడేమమాసీత- డేమమాధరితాదికేళిరు
ల్లె-సుదతిభూసుతముద్దుసూనుసిగనెనె ముద మొప్పనతీవతుల్పచ్చటదనర
పదలకనంతోపవార్ధిదేలెనె-ఇదియునుగాకను మీపురివరజనులు-సిరిమీర
నుండురేజెప్పవేమయ్య-గరమొప్పమిరిటుగదలివేవేగ- వచ్చినపనియేమి
పరుసగానాకు-నచ్చగావివరింపు నర చరిమాని- యెంతకార్యములేనిదీవనం
బునకు-వంతగించినరారు భవహరమిరు॥వ॥ అనియడిగిన రామానుజుండు
వాల్మీకిమునీంద్రునకిట్లనియె॥ లక్ష్మణుని-సీ॥ మునసింహ మీయట్టిమునికేళి
రులదయగలిగినపుడమాకుగలదుశుభము । వివరయ్యనేదెల్పువిన్నపంబో
క్కటివీనులకింపుగావిత్వచినుత । శ్రీరామచంద్రుడుధీరుడై కొలువునగూర్చుం
డిననుచూచి కూర్చొనుగుల । మునివరమిమ్మదోడ్కొనిరమ్మనుట యతడాహ
చేవచ్చితి ననఘచరిత । గానమోరీక్షణంబునగౌనలేయు । కడకురావలెరాకు
న్నబుడమివలికి । కోపముద్భవమానేముకోమహత్ప । మరియునన్నేమిసేయు
నోమానీచంద్ర॥

సం-వ॥ అనినవిని మునివరుండాలొచించినీతయుండు ప్రదేశంబుజూప
రాదనియెంచి లక్ష్మణుంజూచిమోరీవృక్షంబుక్రింద నివసించియుండుడునేను
మాయాశ్రమంబునకేగి శిష్యులకువర్తవ్యంబుల నెరిగించివచ్చిననినవిని
లక్ష్మణుండు దరహిసితవదనుండై చాల్మీకిమహామునితో నిట్లనియె

లక్ష్మ-చ॥ వనముననుంచుశిష్యులకు వారలు జెప్పటవాడువీనుల॥
 విషదగదేముకోనిగమవేత్తలకీ కపటంబుచూడరే॥ దనయుమునీకృపారస
 మువందనివారికి బాష్పవకోనీమి॥ వనముచూడరావనుచు వంచన జేసితిరో
 మువీశ్వరా॥ ౩॥ అని నిష్కారమాడినవినిలత్తుణ్ణనకు మునివరుడిట్లనియె॥

వాల్మీ-గీ॥ మునికులాంగనలెల్ల నెమ్మనముతోడ॥ జలకమాడుచు
 నుంచునీనవ యనుండుబుగ్గులు చోటవసింపబుద్ధియగునా॥ గాననిటనుం
 డునుంటిరామానుజాఖ్య॥ సం-వ॥ అనినవినిదరహాస్యితవదనుండై లక్ష్మణుం
 డిట్లనియె॥ లక్ష్మణుని-క॥ పురుషవశేణ్యులుచూచిన॥ సరిగాదనియంటిరహా
 హాతగు నెడదగుమీరరయగబురుపులుగాదాధరణిదీకెదురాడమాకువరమే
 మునీంద్రా॥ వ॥ అనిహాస్యాస్పదంబుగా బల్కినవినిమునీంద్రుం డిట్లనయె॥

వాల్మీకుల-గీ॥ ఇంద్రియాదులనెల్ల జయించిమించి॥ వృద్ధవశసుండు
 వాడభావించిచూడు॥ మచటిమునికాంతిలెల్ల నన్నరసిసిగ్గుబొంపరిదినిక్క
 ముయ్యయోభూషవగ్గ॥ వ॥ అనినాని రామానుజుండువృక్షంబుక్రిందనివసిం
 చియుండెంతవాల్మీకిమునీంద్రుడునిజాప్రమంబునకరిగిజానకంబునిట్లనియె॥

వాల్మీ-ద్వి॥ కనకాంగినేడొక్కకారణంబునను- పవిత్రబానిసలసేదాన
 పవృత్తిమాని వనముననివసించివాసిజెలంగ తనయులకునుబుద్ధితగ్గొన్నె
 ప్పి కొనియుండుమమ్మయోకువలయనేత్రి యినచంద్రులకు బెట్టు హింసనె
 రుగవె పలుమారునడవికిబంపకునుత్తు॥ కలికిరోసికెల్లగార్యంబులెరుగ వివ
 రించనేలభూవిఖ్యాతిగాగ నవనిలోనిట్లనయనరాదెగాని ముద మొప్పకన్న
 వై మునిగప్పినట్లు భూమిలోదిరుగంగ బోవలెననిభాటిగాదూర్పురు చగవ
 ట్లేణంబు దీప్తనపశ్చిమదేవభూమిదిరుగ బనువుదుగానియాబాలకు నెవును-
 ఇనకులో త్రముపై నేచియున్నారు అరయను త్రరభూమికనుపుటతగదు తరు
 గిరోసేబోయి త్వరగవచ్చెరను॥ వ॥ అనిసవిని జానకీదేవి యిట్లనియె॥

నీత-క॥ మునిశేఖర మీయానతిమునుకొనిజేసెదరుషిారువునినవని
 యైజనిరాదగునాతనయులకునుమీరలెదిక్కుచూడగుజనవిదారా॥

సం-వ॥ అనివిన్నవించిన వాల్మీకుండు రామానుజుంగలియు త్రరాభి
 ముఖులయి యయోధ్యకుంజని రామచంద్రుండు మునివరు నెమర్కొనియ
 ధోచితనపర్యటానర్చి యొంపీతంబున గూర్చుండనియమించి సంతసింపుచు
 వాల్మీకి రామునితో నిట్లనియె॥

వాల్మీకి దరువు - కాంభోజిరాగము - ఆదితాళము.

క్షేమమారఘురామ మీశ్వరు ధేమమూ॥ ధేమమూమీధామ

సం-౪॥ ఇట్లువచ్చిన వాల్మీకుండు దిగ్గువలేది వేసిష్టునాల్లింగనబు
చేసికొనితా మాత్ర మంబుల నెల్ల విచారించినంత బుట్టబుట్టదొట్టినతమకం
బున నంబునను తనూజున కీటనియె॥

వా-౪॥ విశుమువసిష్టమూర్తి ను వేడుకనొందెడు రామభూవిభుండ
నువుగనశ్వమేధనుయ యాగముజేయుటనిశ్చయింపనే । వినినతిలేకయడ్డము
నువేడుకనల్పగరాటంచినా । మనవియబద్ధమోట మొమాన్యడసివునచిం
పుమి తజ్జి॥

సం-౪॥ అనినవినివసిష్టుండాలొచించి కులకాంతలేక నుఖంబునల్పం
దగవని వాల్మీకుండు సల్పకూడననియె నిట్లు కొంతదడవిద్దగు వాదించు
కొనిరంత వసిష్టుండడికొని వాల్మీకితో నిట్లనియె॥గీ॥ కనకనీతచేసి ఘనము
గాసింహాన । నముననుంచియాగమమరజేయ । వచ్చుగానింకవలదునందే
హంబు । వానలూరుతనయవసుధలోన॥ సం-౪॥ అనినవసిష్టునకు వాల్మీకి
యిట్లునియె॥ గీ॥ అహహనిమదిగనుగొనియవనినుతకు । దీటుకనకంబుజేసి
పుడు తెన్నటనుచు । శిల్పవరులనుబంచితికల్పితంబు । యోగులకు గాకదెలి
యునన్యులకుజగత॥సం-౪॥ అనినిశ్చయించి వాసుదేవమైత్రేయదూర్వాస
దత్తాత్రేయ కుత్సభృగ్వాది ఋషిన త్తములు నడన్యులయినెరవేర్చివాల్మీకి
వసిష్టులురామునిచే నశ్వమేధంబుజేయించి రట్టియెననాకసంబున విమానా
రూపులయ విహరించుచున్న దేవాంగనలెల్ల విష్ణయంబునయట్లనిరి॥

శ్రీరామచంద్ర ప్రబ్రహ్మజేనమః.

అశ్వమేధయాగకథ-మోహనరాగము-ఆదితాళము.

అశ్వమేధముజేసినన్మశ్రీరామచంద్రుడశ్వమేధము ॥ అశ్వముజూచి
తపస్వివసిష్టుడు విశ్వంబున యిదివేడుకనృఖమున॥ అశ్వ॥ కనకజానకిజలక
మాన్చి న్పుదుతలమయిన-కనులగాటుక రేఖలుదీర్చి కనకాంబరములునను
వుగగట్టిరి-నొనరగమానులుహోమముసేయగ- ననయముముద్దులగున్ములు
హారతిబట్టిరి-గొనకొనిరాముడు కొలువున నెలకొనీ॥అ॥ భరతశత్రుఘ్నులకుగ
డలనువింజామరల-విరివిగవేయుచుండగాను క మొప్పగఋషివరులునుతింప
గ-వరుసభటులు గయివారముజేయగ-నరయమారుతిజోహారని పొగడతరు
లులువీణెలవగవాయిచగ - ధరఘూర్ణిల్లభేరి ధణధణమ్రాయగసురవకు
ల్లెనుశుభదమనంగ॥అశ్వ॥ చల్లనిశ్రీరామచంద్రుండు భూసురవరుకెల్లదాన
ములొంగనేడు-పల్లవాదరినమెల్లయితడే - చల్లనిప్రభువనిచాలనుతింపగ-
పుట్రాబ్రాసనుండు బురుహూతుడునురులు- గొల్లగవరములుగోరినుతింపగ-

మల్లెల మొల్లల నెల్ల సురులుగొని పల్లవవానలవగగురియింపగగొలగజదువుల
గొన్నినియుడిచె॥ ప॥ ఇట్లు యాగముజేసి రాముడుశత్రుఘ్నుంజూచినిట్లనియె॥

రాముఁడ॥ ప్రాకటమైన యీహాయముప్రాభవమొప్పుగ నెన్నిదేశ
ముల్ జోకదలిర్పగాజనునొశూరుడవై రథమెక్కి నీవునా ద్విక్కణభృత్యవర్గము
లు పెంచెనగంజనుదేరిబాఘునీ । హాకనుగోరుచుందుము బిరాననుర దగు
లక్ష్యజానుజా॥

ప॥ ఇటులాజ్ఞాపించిన శత్రుఘ్నుండుసకలాయుధ ధరుండె నెడలెనెట్లనిన
శత్రుఘ్నునిరువు - సారాధ్య)రాగము - అటతాళము.

రథమెక్కినన్నశత్రుఘ్నుడు-కదలివచ్చెనమ్మ॥ రథమునెక్కి యుడిదలి
రాగానుదతిరోరిపులదరసాగిరి - యుదయమయ్యె బతంగుడనగా విడికిము
గవెలుగొడవెదిక్కుల॥ ర॥ ధరగ్రుంగెనమ్మ అడిశెమడు శిరమునంచెనన్న
గిరులలోపగునరులలోపడినగుమ్మగమలు బడుగులెత్తుచు-ధరణిబడచి తి
జెండెమరిసాగరములింకెను మెరుపుమొసెన॥ ర॥ మగువరొవివ వెరాజులెల
దిగులందిరిగడవేషుగ భుగాయనినగములనువగ-తగజనంబులుదీనులైగడ-
వగచినవిగమాద్రీశుపదయుగములకు మ్రొక్కగవీరాననుడై రథమెకెనమ్మ

నం-ప॥ ఇట్లు హాయంబువెంట శత్రుఘ్నుండు జనుచుండె నాహాయం
బువాల్చికాశ్రమంబు జూరబారిల లవకునూరుండుచూచి దాంబట్టయొ
క్కిప్పొత్తంబునకుగట్టి కోపంబున భద్రకుండు శ్రీకొని యిట్లనియె॥

భద్రకు-క॥ బాలకనీవెవడవుమా । మేలగుగుట్టమునబట్టిమెలకువ
తోడక । జాలందూలగగట్టితి । వేలనామణికిబుట్టి తీయడవు-లోక॥

నం-ప॥ అనినవిని లవుండు కోపగ్రుండై భద్రకునీటులనియె॥

ల-క॥ మావనముజొచ్చిరాగా । నీషణమునబట్టిగట్టితి భలిభావనీ
వనీతకుబుట్టితివనీ । వెవ్వడవసుగుటకును నేర్పుడెలంగ॥

నం-ప॥ అనియొక గ్రుడ్డుగ్రుడ్డివ భద్రకుండు మూచ్చిల్లెనది శత్రు
ఘ్నుండువీశించి లవకుమారునీశ్రీకొని యిటులనియె॥

శత్రుఘ్నుని-సీసార్థము॥ ఏమిరాబాలకయెవ్వడవోరి నీహాయమునువి
డునుని నం-లోన । మాస్రియభృత్యనీమణియంగ జేసితివితగర్వంబునీకేల
గలిగె । శూరుడనీసాకుచుండెద వదురుసీతయునులేక నధమనినర
శరమున బడతేతునన్నతిక్కాదు । శరములువచ్చెనదిగోరా । నిన్నునేబట్టి
బరిమాన్యుడనుచుమా-రా । శరమొప్పునేతగుణి గనపెండెనోకాని । ధర
లోనాచేజపు-రమేష్టిప్రాసెనే మొ॥శరములు॥

సం-౪॥ అని బెదరింపలవుండుకోపోగుండై శత్రుఘ్నునకిటులనియె
ల-కందార్థము॥ పరమేష్ఠినిన్నుదునుమును । ధర్మపై బుట్టించెనన్నద
ద్యంబుగనీ । కరుకులమాటలనాడకు । కరమొప్పగవచ్చెచూపు॥ ఘనను
గుళరముల్ । తప్పించుకొమ్మనీవింతేజాలు॥ నీబలమొనరనితిథిమేలు । బదు
వడి బెదరింపబరుగులెత్తుదునని । తరముకరాకునెర మెవనుగొన్నదో । ఘన
మగుళరములు॥

సం-౫॥ అనినవిని యితం డసాధ్యుండనియెంచి శత్రుఘ్నుండు లవు
నితో యిటులనియె॥

శత్రు-కందార్థము॥ ఒకచంపగొట్టిక్షీరం । బాకచంపం గొట్టిచూడ
నొప్పునురక్తం । బికనిలువునీదుశూరత । బ్రకటితముగనన్న దునుమబల
శాలివటరా । భయముకలిగిపలుకకపోరా । బలభులంకింపగల దివ్యాస్త్రం
బిదొ కలకలనవ్వేవు వలదువలదంత॥ బలశాలివటరా॥

సం-౬॥ అని పాశుచతాస్త్రంబు బ్రయోగించి లవుండుమూర్ఛిల్లె
నంతశత్రుఘ్నుండభ్రాంతుడై రథంబుపై నిడుకొని జనుచున్ననొక్కము
నికుమారుడువరుగులిడుచు జానకీదేవితో యిటులనియె॥

చ॥ ముదితరాయెవ్వడోలవునిమూర్ఛిల జేసిరథంబునై నుహా । ముద
ముననై త్రియుంచుకొనిచూగఁబట్టెవిదేమిచోద్యమో । మదగజవై రిబోలు
ప్రియుమానితిమింక నృసింహమూర్తికి । యదనున బ్రేమలేకవిమానదబె
ట్టగదమ్మజానకీ॥ సం-౭॥ అనినవిని జానకీ తరంబున యిటులవిలపించె॥

నీతిదరువు-శ్రీరంజనిరాగము-ఆదితాళము.

నేనేమిసేతు వసకాంతవింటివా॥ నే॥ కాననమ్మన రానూనుజాలవుని
నెవడో-పూనిమూర్ఛింపజేసి బోయెటయ్యయ్యో॥ నే॥ దిక్కులేనిబిడ్డడొ
క్కడుగలగనే-మానవమృగములపై చలమానుటదేము॥ నే॥ వాదించినట్టి
నురవయిరిసిద్రుంచిన-దేదాద్రీశునీకృపలేదయ్యనయ్యయ్యో॥

సం-౮॥ మఱియు వలపించె నెట్లుని॥

నీత-శ్లో॥ అయ్యయోనాముద్దులయ్యనినట్టి - చక్షుననేరాజసాహ
నన్య త్రినిలబడమూర్ఛిచేసెనోగానీ-కులపాపవడమకుంటినిక్కముగయిక
నేయుదు నెవ్వరుదిక్కు-ప్రకటితంబుగనుమధుఫలములదెచ్చి-యిచ్చిపివారె
వ్వరిప్పుడీయవని-నచ్చగాశత్రువులన్యాయముగను-పనగొట్టిరివారుబ్రదికిన
జాలు-గొడుగునెచ్చబాసిగుండంగవలసె-హామరానందనహానాదుపట్టి-హా
తఘుకులదీపహానాదుకొండె॥ వ॥ మఱియు సర్వంతిశోకంబుననిటులనియె॥

సీతదశపు-వరాళిరాగము - అటతాళము.

పల్లవి॥ ఏమిదోషము నేజేసినదేమిపాపమున్ను॥ అనుపల్లవి॥ కామిం
చినేనెంతనోమునోచితతిల్లి॥ ఏ॥ రామచంద్రునికిసాయందు నుంచుతానుసా
కృతికి-కోమలినేటితోగొనసాగెపంతము॥ దే॥ పశినన్నువిడినాడ - సంశయ
నిల్పెనుతుడబ్బెననియుంటిగా - క్షీతిలోనేచేయు సుప్రతముఫలమాయెను॥
దే॥ వినుడుయెన్నాళ్ళకయిన - శ్రీరాముడునుగండ్లజూపకున్న దనయుడు
తానొకడేయని పొంగుచుంటినేను॥ ఏ॥ నిగమకై తేకుచుకు మాయెడినింత
పగగల్గెనికనెంచుకు - జగతిలోనాయెట్టి మగువబ్రతుకేలె॥ దే॥

ప॥ ఇట్లువిలపించుచున్నతరి కుశులమారుంకు నరుగైతివచ్చిత్తొ
నిట్లనియె॥ కుశ-క॥ మాతానీవిపుడిలబడి॥ యీతీరన కోమందుటమో
నమ్మా॥ నాతోదెల్పుముధీరులు॥ నీతికవిసంగదగనెరజనేత్రా॥

శుం-ప॥ అనినవిని గద్దర స్వరంబున గుమామనీతో డిల్లియిట్లనియె॥

సీతాదేవి కుశులతోడం జప్పట.

సీత-క॥ తనయానునలునెవతో॥ గొంట్లోనిమాడ్చినిజేసికోపోగ్రం
థైతనరథముపై ననిడుకొని॥ జననట వేసెంతపాప నతి నైతిగదా॥

సం-ప॥ అనిన కుశులడుధైర్యంబున తల్లి నూరడిలంబలికి గెట్లనియె॥

కుశు-గీ॥ కమలదళనేత్ర యార్ధపుగర్వమునచి॥ అనునిదోషకవచ్చెర
లలననీపు॥ పగనవలదమ్మమాకన్న జగతిలోన॥ గమరాక్షసుమనోలు
గలరెడనని॥ ప॥ అని కోవంకధరుండై గగనంబునకెగసి శత్రుఘ్నురంధంబు
నకడ్డంబుజని యిట్లనియె॥

కుశుని-గంధార్థము॥ నిలునిలుమచోర రాజా॥ బలవంతునివడినిన్నని
బట్టుకవడిసి॥ వలరుచుబారెవవిప్పుడు॥ స్థూమరియాచోరబుది॥ వచ్చెనర
ము॥ నీదేహముగ్రుచ్చరనిదము॥ మాయన్ననుకుమరుగవిడుపుము॥ ఎచ్చ
గనాకెదురుపచ్చినిలువలేవచ్చుగవాల్మీకుడిచ్చినవరబుదో॥వచ్చెరము॥

సంధి-ప॥ అని కుశునిం దనేక దివ్యాస్త్రముల బ్రయోగించిన
శత్రుఘ్నుడన్నిటిం దప్పించుకొని పరుషోక్తులనిట్లనియె॥

శత్రుఘ్నుని - కందార్థము.

ఇదెవచ్చెననిగొనచ్చెను॥ సదెగ్రుచ్చె నంచువలికి యియెకనన్నా
బెరరింపకులచ్చెవగిది॥ న్వదగించెదసీమపలము॥ వదరుటెంకుకురా॥ పసి
బాలుడ నాకెదురనిచ్చెరా॥ నినుజూడగనాకు ముదమొకనెనురా॥ అవ
తేములేకనీ విధమునమొయన్న॥ పదిరినాపై రాగ నిదేమాడు మూర్ఖతె॥

సం-వ! అనిచూపించినగుతుండచూచి తానోపధీ మహాశక్త్యంబున జనించెగానన్నా లెవ్వని నిడకరంబున నెత్తనకరంబుబట్టి లేవనెత్తగా లేచెనంత నిద్దవేకచిత్తులయి శత్రుఘ్ను రథంబుజేరి లవుండతనితో నెట్లనియె॥

ల-నీసార్థము! వివరోరిశత్రుఘ్ను నన జోరవృత్తిని కడుబాణ పంక్తు లగలదిముజేసే! మూర్ఖిల్లజేసితి ముఖ్యమెచ్చితి నీకనిటలలవ్వర బ్రకటితముగ! గుముద బాంధవుండు కొమరొప్పనూశ్యండు మాబలాబలముల దుదినెదరిసి! కరుణించుడనిమమ్ము భూనముగ వేడిరి! శరములిచ్చిరి చూడ రానీపై కి నెగసిసరగున వచ్చెనిదీగోరా! ధరనుశ్రీనిడమాద్రి నరిహరికరుణ మాకు! విరివిగనుండగ సితరమేమము గెల్వగగట్టశరము॥

సంధి-వ! అని లవుండ సూర్యా స్సంబు బ్రయోగించిన మమిత్రా నందనుడు దానిని నిహరించివీరాగ్రహోదగ్రోగుండై యిట్లనియె॥

సంవాద - చంపకాద్ధము.

శత్రు॥ సరసిజ బాంధవుం గదిసిచాలగ యధమునల్పి సూరమా! శరముల దెచ్చకొంటుమనిసంబరమేల బడాయనిల్పురా॥ ల! అకయగోతి గుంపు వడినడ్డముబెట్టుక వచ్చితోరనీ! దొరతనమెల్లగాంచితిని దొంగవు నీకెకయధమేలరా॥ శత్రు॥ అరిమరమాని వీరకపుండరు గూడుకపోరుమా! డ్కినికొ లగరికిజేసివేతురికొ గ్రక్కున నెక్కడికైన నేగరాలవు॥ వరపరి మేష్టికె ననలవజ్రికి నై ననునన్నుబట్టగా! దంనుటరోరినీకపుల దన్నుదుబింక మడంతునవ్వరా॥ శత్రు॥ మరమరిపైకి దూకెదవ్రమకకుల జెప్పమానరా! నాతోడవేమూరు రెట్టింపరా! పొంగములూరిన హంకారము పదలింతు! బింకముజూపి బల్బిరుపహింపక! మంకుచేష్టలుమానరా॥

సంధి-వ! అనిన విని లవుండిట్లనియె॥

ల-కందార్థము! నామంకరినముమాన్వగ! నేమహిపతి పశముగా దదేలానాతో! భామలుపల్కెడిమాటల! నామికతో పతికజేరభామవా చనుపాలుద్రావెపాపవా! సోమపంశజలకయిననీ! లేమతనంబులు లేవదియేరా! శత్రుఘ్ను॥

:సంవాదదరువు-నాదనామక్రియరాగమా-జంపెతాళము.

శత్రు॥ చెడుబుద్ధిమానయోరి - నన్నుశ్రీనిజేసితివేమిరోరి॥ ల! ఆడ దానవుగాననవు - నన్నురూఢిగ నెదిరింపలేవు॥ శత్రు॥ నీదయమాంకి తెచాలు నెదిరి-నితిచిననుగెలుపుమువెయ్యెల॥ ల! దుర్బుద్ధిమాన్వనెవరివశము - నాదు దోర్బలముజూడనాడనానిజము॥ శత్రు॥ దోర్బలముచూపించి తెనీవునన్నదొ

క్షరాజనియెంతదను॥ అవు॥ బాణమిదిగోవచ్చుచూడు - నీదు-ప్రజతెల్లపడు
నేను॥ శత్రు॥ నీబాణమిదోచూచు నూయే-నోరి॥ నీబాణువడచల్లనాయె॥ బ॥
ఇదొవచ్చుదొడ్డయ స్త్రీంబు-గర్వమువదలురానేనునిక్కంబు॥ శత్రు॥ నీయ
స్త్రీమిదోచప్పూయె- నాచుసానుకములే గొప్పలాయె - వేదాద్రీశునిన
వ్విశ్వరమువేసితిప్పించుకొన్న॥ చెడ॥ సం-వ॥ అనిన లవుండు తోపంబుననా
రసింహోస్త్రంబు గైకొనిశత్రుఘ్నునితో నిట్లనియె॥

ల-కందాశము॥ వేదాద్రీశునిదన్య॥ పాదాంభోజముల నాచుభావం
బుండు॥ మోదంబుమీరనవ్వితి॥ వేధింపగగానివీడవెల్లరా॥ నీబాణుబల
ముకల్లరాబల్లిదనుగునబృణమువిడిచితి కల్లగాదురాగ్రక్కునబారి॥

సం-౪॥ ఇట్లుదివ్యా స్త్రీంబుబ్రయోగించదానిచేశత్రుఘ్నుండుమూ
ర్ఖిలైనతహతశేషు లయోధ్యానగరంబునకరిగి రామచంద్రునితో నిట్లనిరి॥

ఉ॥ వారిజనాభమీహాయమువాల్క్రీమానివసంబుజేరెమీతినుననుండు
బాలకుడువిగ్రహయంబనిదానిబట్టివే॥ నారగజేసనీదుకు చాలనుమిత్రసు
తుండచూచివెం॥ పాశరాళివేయనటు బాలకుడొయ్యనమూర్ఖజెందితి॥
త్కారణమేమొత్తగమెత్తక లేచెగదయ్యరాఘవా॥ వ॥ మఱియు॥
క॥ బాలకునకనుజుడొక్కడు॥ బాలకమణితోడగలసిబాణమువేయ॥

శూలములై నాటగమీ॥ మేలగుశత్రుఘ్నుడకట మెయిమభచెన్నపా॥

సం-౫॥ ఇట్లువివరించిన రామచంద్రుండు విలపించె నెట్లనిన॥

రా-ద్వి॥ హరిహరినేడట్టి యాశ్చర్యమేమి - ధరణినుమిత్రసందనుడు
యేచూరి-బాలకులకుజిక్కిసంతంబుదూలి-ఈలాగుమూర్ఖిలనేమికారణము
భూవింతికార్యములెఱుగనేసకట-భూవింపనాపరబ్రహ్మగత్పించు-మాయలు
గాబోలుమదిగుండుటాయె-నీయెడనుమ్మితయేసినాతనయె-డనిహెచ్చరిం
చనేనునిన్నవెంతు-నచుజనిస్సెడబాసియవనితోపలను- యేలీలనుండుదునే
మిసేయుదురు-బాలురకిటువంటిబలమేడగలుగు॥

సం-౬॥ ఇట్లు కొంతసేపుచింతించి భరతుంచూచి యిట్లనియె॥

శ్రీరాము భరతుని యుద్ధమునకేగుమని చెప్పుట.

రా-౩॥ శూరులుబాలకులిద్దరు॥ కూరిమిననిలోనగదిసి క్రూరాస్త్రములం
బోరగమనశత్రుఘ్నుండాదరయబలుమూర్ఖునొనైనటయేమిండు॥

రా-౪॥ కావున బాలకుత్వవోపరికింది నీప్రకారమంబుచూపి వధి
యించెచ్చర నిచ్చటికిముచ్చటమీర విచ్చేయుముభరత॥ భర-౬॥ చిత్తము
మీయాడ్చు పద్ధతిగడిపి వచ్చేనయ్యసావీ॥

సంధి-వ॥ అంత భర్తకుండు పకలాయుధ భరుండయ్యె నెట్లనిన॥

మధ్యమావతిరాగము - ఆదితాళము.

భర్తకుడువచ్చె జూడరన్ము రామాజ్ఞ జేగొని॥భ॥ వరమొప్పి నదనపరి
హారములటు-పరిపరివిధములగరిమనుతింపగ॥భ॥ ఉత్తముడనుదువీభలులు
మూమ్మాటికి గుత్తగొనియాకబెట్టిలు - సత్తులడాల్పట్టాకత్తులగై కొని-మ
త్రైభంబులమాడ్కినడువగ॥భ॥ దేవాదిధేవతలంబరమునా- నిలుచుండిభర
తుడీ వేళ్ల గెలువనోడించునా-దైవయోగమనిభావింపగదన - సేవకులందరుసే
వకులందరుసేవింపగవడి॥ భ॥ నిగనూద్రనిలయునీశుధి నెంచిరి-వడితురగము
లతోదగియున్నరథములచై నెక్కిరి- మగువరోమునివనమార్గముబట్టన-నగు
పడెడుశృంగునాచులుమెండుగ॥భ॥

భ-సీసార్థము॥ వినుడుదాంతులార విలువిగ్యోపుణతనెరుగుదురోభేక
నెరుగలేదా॥ గురువువాడెవ్వపకులమెద్దినలమెద్ది మీగోత్రమెయ్యదిమేలి
మిగమ॥ జెప్పడిమిముజూడినిప్పడు నామదిసంత-షమై బహువింతదోచె॥
పసిబాలకులమీగుబలపరాక్రమములనిలిచియుద్ధము జేయుదురా॥ అయ్య
యోమీతిలిపంప్రలెవ్వరోదెల్పుడా-వలదువలమనై రమిల లేనియజ్ఞహయ
ము-రెట్టింకనతో॥ సం-వ॥ అంతలవుండుడీకొని పరుషోక్తుల నిట్లనియె॥

ల-కందార్థము॥ చలముననినువడిబట్టుక॥ యితఁ బడగూల్పుటకును
యూవనభూమి నిచ్చిచితిమిబాల్కరంటివి కలిశాయుధమరయగాద॥ కొంచె
ముగాదా॥ నీ జ్యోకొంచెముగాదా॥ యెంచగగజవైరియెంతగలదుజూడు
మంచితంబుగనుమ్రొంచువాడవెజూడు॥ వ॥ అనిన భర్తకుం డిట్లునియె॥

భ-కందార్థము॥ చతురోక్తులనడుపుచునీ॥ షీతిలోనాదన్నలేరుశ్శే
రులంచుక॥ సతమగుమది నెన్నకుమిక॥ హితచిత్తముబూనదెలియు॥ నిస
కులుడనురా॥ ననుమార్కొనియశిసల్పుకరా॥ యెచ్చటికైనజని జీవించ
రా ననుమీరుగెలువలేరనినిశ్చయంబు॥ మనముననెంచి నెన్నదిమీకుదెలి
వెడ॥ఇ॥ సం-వ॥ అంత లవుండు కుశవీరునితో నిట్లనియె॥

ల-కందార్థము॥ అనుజావీడిటుమనలం బనిబ్రదుకుడటంచుజెప్పసాగె
గావునవీడే॥ ఘనబలుఁడొమనమెబలులమొ॥ మనమికసోరిదిబట్టిమడియించు
దమూవీనిరథముపొడిగజేయుదమా॥ అంబులపొడివీడగొట్టుదమా-పడుచై న
లేకచేడ్వడికాననలెవిమ-దుకుకుమాటల్లాడవుడమిమనకవకీర్తి॥నుడి॥

సంధి-వ॥ అని యడిగిన కుశుండు అనకుమారునితో నిట్లనియె॥

కుశుని-కందార్థము॥ ఆలస్యమయ్యకవిషమగు॥ నాలస్యంబేలనింకమా

రికరిభంగిఁగి. గూలగనేయశరముల. జాలగనీబలముజూపినాధింపుయన్నా
వగవాసనూటామోదింపకన్న. యెదిరించువానిచేడింపుమున్న. ఆవిపురుషు
డగువేదాద్రిఁలయుని. మీఁగీర్థనలుమెలుకువగానెంచి. సాధింపుయన్నా॥

సంధి-గ॥ అనికుశుండు నొడివిన లవుండు భరతునిజూచి యిట్లనియె॥

లవుని-కందార్థము॥ కడుబలవంతుడననిమము. జడిపించెనవాళభాసు
జడియముమేమి. య్యెడవిడుచుబాణపంక్తుల. దడయకడప్పించుకొనరా.
తగదప్పుదుగదర. తెలియకున్నజెప్పదగనరా. హాశరములునిప్పులువినరా.
బిప్పుగనీతహృదిఁబడెమూర్ఖిలై-గొప్పవాడనివ్రాసినవజేయకురా॥తగ॥

సర-న॥ అనిన విని భరతుండు యిట్లనియె॥

భరతుని-కందార్థము॥ బాలకులని నయజూచితి. మేలగు సరబాల
మిదిగొ మీవశమటరా. యేలీలచూడనిలువకు. బాలకదప్పుదురనైరమేల
రామిశౌర్యమెల్లనుచాలురా. దుగుకులుబల్కులేలరా. చాలునవడినా
కేలచూచెదవు. గూలనేతునిను గుణహీనాండ్రెలరా॥

ప॥ అనిభరతుండాగ్నేయాస్త్రంబుబ్రయోగించిన లవక మూకుండు
వారుకొ స్త్రంబుచేసివారింపిదనుష్టంకారంబె నేయుచునుగ్రుండె నిట్లనియె॥

లవుని-కందార్థము॥ ఎచ్చుబలశాలివనిబ. ల్పెచ్చితేనలతోషమామె
మెరుపులనిదికావచ్చెనాయ స్త్రంబుల. నచ్చగదప్పించుకొనరా. అంతెవది
లేలుననాడెటిపంతమేళాలుకింతాపం తాగించుదురె తిలేనియె॥అంతే॥

సం-ప॥ అని లవుండు సమ్మోహనాస్త్రంబుబ్రయోగించిన దానిచే
భరతుండు మూర్ఖిలైనంత హతశేషుడౌ యోగ్యకుంజని రామచంద్రుంగని
మొక్కి యిట్లనిరి॥

క॥ సరనాథవినుముభరతుండు. రునడియ్యుంబుకేయ బాలకుడనిలో

శరముల గడువడిబలవగ. భరతుడ మెయింపరచెనయ్య భాసురతేజా॥

ప॥ లెట్లు వినరించిన రఘువరుండు కొంతదడవు చింతించుచులక్క
ణం బిలిచియిట్లనియె॥

రాముని-క॥ అకటా మనశశ్రోముం. డకలంకుడు భరతు డాది
యఖిలజనంబుల. ప్రకటితముగ నెవ్వో బా. లకులు శర్వజ్ఞుల రాక
లకు గూలిరటా॥

క॥ యీవింశతాగ్రమెన్నం. డీవసుధాస్థలి నెకుంగ నెవరో వారికా

భావించిచూడులక్కణ. యేవనితకు బుట్టిపెరిగి రిట్టివ్రతావుల్॥

సంధి-ప॥ అనిన విని లక్ష్మణుండాత్మగతంబున నవనిలనుతు లేమో

యని యెంచి యీమాట రాముండు వినదగనిమగ్గుంబున నిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-క॥ జగదీశ్వరబాలకులే! మగువకుజన్మించిరొక్కొమదిసె
న్నగనానిగమాద్రిశ్యమృతచే! బొగరునజన్మించివృద్ధిబొందిరొతలవణ॥

శ్రీరాముండు లక్ష్మణుని యద్ధంబునకు బొవ్వని యాజ్ఞ దేయుట.

రాముని-వ॥ అయిన పగుంగాక నిప్పుడు నిపు రథాహుండువై పర
శుతోమరిబిండివాల త్రిశూలగదాధ్యాయధంబుల ధరియించి నద్యంబగు
ధనువుగేలంగొని యపరిజులైన న్యంబులతో నచ్చోటికిగీ నానందుడవై
యశ్రమంబుననాబాలకులం దెగటాన్చి చెచ్చెరనిచ్చటికివిచ్చేయు లక్ష్మణా॥

వ॥ చిత్తమాలాగెచ్చేవచ్చెనయ్యా స్వామీ॥

సం-వ॥ అనినరామాజ్ఞ గ్రహించి నుమిత్రానందనుండు వెడలె నెట్లనిన॥

లక్ష్మణుని దరువు-శ్రీరాగము. ఆటతాళము.

వచ్చెనేసామిత్రీధమ్మకి॥వచ్చె॥ వచ్చెనేసామిత్రీ వసుధఘూర్ణిల్లగ
మచ్చకంటింకెన యిచ్చలోవగచుచు॥వచ్చె॥ జలధులింకగసాగెనే చెలియ
వినవెదలగికాపుగ్రహ్యేనేలిగులగులెల్ల నల్లలాడెచాల - తిలలువంచెనె
శేషులివేణిరూపుండు॥వ॥ మునివనములోజానకి-కనిపెంచితనయులొవారి
యునికి గనిచెప్పగనలగాకమునుకొనిబార - వనసిలోగావచ్చననదలపోయు
చు॥వ॥నిగమాద్రీమనినుదివిదలచుకొనుచు-దగుచాపంబుబూనిలగణితభక్తి
జెలగతన-భృత్యులుసాగనుగ నుతియింపజగదీశునాజ్ఞచే॥వ॥

సం-వ॥ ఇట్లువచ్చి బాలురంజూచిలక్ష్మణుండు భృత్యునితో నీట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-ద్వీ॥ హామున్దుబాలకు లెవ్వరోయెరుగ-గామించివర్ణింప
గమలాననునకు-దరమానెదమచక్కదనము కేమందుగరములుచరణముల్
ఘనయుగిస్థలము-వదనాంబుజముమరిసరలోచనములు- నుదరంబుగనుబొమ
లొప్పువాక్యములు-గనుగొనశ్రీరామ ఘననిచందమున- గొనకొనియున్నా
రుగొమలులగుచు-నిర్దర్శనైత్తుక నీనమయమున-ముద్దాడదీక్షవామున్నటలెల్ల
నికబెక్కు-యోచనలేలనల్పుటలు-బ్రకటితశూరులై భరతశత్రుఘ్ను - లను
నూర్చుకొండించి లక్ష్మ్యంబులేక - మునుకొనియుండండంగముద్దెలమనకు-
దనుబొంతకునియాజ్ఞ దప్పనెన్నటికి-దునిమెదనదెచూడు దొడ్డబాణమున॥
క॥ బాలకుల ముద్దులాడెడి । మేలటుచాలింపరయ్య మీదయచాలుక

గాలాంతకులని కేలియవు । తాళిమనల దింకమీరు దండముస్వామీ॥

వ॥ అనిన విని లక్ష్మణుండు కోపాదుణితశత్రుండయి బాలకుల
చూర్చి యెట్లనియె॥

ఉత్పలార్థము॥ బాలకులారయి వనముపరవను జేరుకఘోరగన్వలై
మేలుగనుండువారలికమిక్కిలికూరిపరాక్రమంబుతోగూలుతుమివ్వశాణ
ములగుంభినివీదనుదాంధశూరులై । నీలుగుటలనాయెదుటనిక్కులుమా
ని । నిలుండి మీపొగరణంగ ద్రొక్కెననిదుగో చూచుడి । ముక్కువమీ
తల్లిదండ్రులెక్కడనున్నార లక్కడి కేగుమునిక్కువమిదిదప్పదునికులుమాని॥

ప॥ అనినలక్ష్మణునిపలుకులువినిధనుష్టంకారంబుజేసిలవుండిట్లనియె॥

కందార్థము॥ నిక్కులు చక్కగనివ్వురు । చక్కగనిధర గూలిందిగ్నిపై
పడుమదిబ । త్రిక్కకునీలకునిలుపిటు! చొక్కపుశరముకటెచాలు! సోరి
నినుద్రుంప । యెగర వేయు శరములునింప । కరముప్ప నినుబట్టిబరిమారు
నియ్యెడవరనిమిషములోన నౌనేలబద్ధరము॥

ప॥ అని పలికిన లక్ష్మణుం డాశ్చర్యంబున నిట్లనియె॥

లక్ష్మణుని-కందార్థము॥ పమరసకీరర్పము! గవళితనమే నీదుగ్వము
నగతుక । బెడ్లచిన్ననిగానక ! హస్తల మీరంగను దగ । దడిగొళింము
లు । మీరలుజేసెరా దెలిం తెచాలు । నరుదులేక వదురుచునుండిన న్నెది
రించిననుగ్వసెంతటి శూరుల! బడిగొళిరములు॥

లక్ష్మ-న॥ ఇదియునుంగాకవినరాగానికి॥లవు-ప॥ వినవచ్చుమయ్య

లక్ష్మణుని-కందార్థము॥ ఇదొశరము వచ్చెననియిం । పాదవిగదెడి
రింపనేల బుధులలరగము-న్నెదిరించియింద్రజిత్తుని - గదిసనసామిత్రివగుట
గానయిగాతులుపట్టి - మాసవాదానవుండగు తిరుముకరాగాబాణశ్రుం
చిన సాహసికగుట॥ గం-ప॥ అనినవిని లవకుమారుం డిట్లనియె॥

లవుని-కందార్థము॥ కడుదైత్యుల్రుంచితినిని - కడుజంభముజెప్ప
గానెకార్యంజేమి - యోచనెదిరించుచుభూరివ - గడుశూరుడవనుచునేను
గాంచెద లేకున్నహీనమెంచెద-వంచనవలదనిగొంచగ- దెలిపితి-మంచితశం
బులుమరచి యిటకురమ్మ॥ గాంచెలేకున్నహీనమెంచెద॥

సంధి-సీనపద్యం-లక్ష్మ॥ శుక్రశిష్యులకన్న శూరుడవటరొరి యే
లవీరైంపుచాలునినర॥లవు॥ నిజకారిపులెంతనిననగానెంత మావరాక్రమ
మెల్లమాన్పగలవల॥ నీశాసనబలమెల్లబాణములతోద్రుంచివసుధలోనుతి
కెక్కవీరువటర॥లవు॥ వచ్చెందుకేవీరునడిన్లొచూపకచప్పిడిమాటలజెప్ప
నేల॥ ఇంకధైర్యమెవ్వవొసగె నిలనునీకు॥లవు॥ ఇట్టిబొంకులు బల్కును
నెనవజెప్పె॥ నాదు న్యాయములను చాలగవ్వరొరిలవు॥ ఘనతయన్ధంబు
నేయగ గానము॥

సంధి-ప. అనిలక్ష్యజుండు తీవ్రబాణంబుల బ్రయోగింప చేతులా
దకలవునితో నిట్లని॥

లక్ష్య-కందార్థము॥ సమమైనవానితోయు-ధమునేయగువలయుగాక
దగునేనితో గ్రమముక్రమమునదెలియక - రమణసామిది కెగిరిరాకురా
నాబాణముణల్ ధాకరా-జోకమీరనాహారతమాపిన - డీగొనలేవురధీరునివ
లెపైకిరాకురా॥సం-ప॥ అనినవిని ప్రపంచశృంగార కోపంబున యిట్లనియె॥

లవు-కందార్థము॥ ఈడైనవాడగాన - చూడిగమది నెంచనేలరోషము
వెలయన్-నాథాక కెదివచ్చినను-మగవాగనిన్న జెప్పవచ్చును-ఇదిగో నా
శరమువచ్చెను-అచ్చుగనిపై వచ్చెనే నాయకమిచ్చటద్రుంచిన మిగిలినవాఢ
వన-వచ్చునుఇదిగో హాశరమువచ్చెను॥

సం-ప అనిప్రయోగించిన బాణముల లక్ష్యజుండుఖండించి యీ
బాలుర జయించుట కష్టతరంబనేయెంచి కాకోదరా స్త్రీంబు గయికొనె
లవునితో యిట్లనియె.

లక్ష్య-కందార్థము॥ పందెములేలగిన్నే-చందంబునైన ప్రపంచు
జాణితోనా-ముందరక్షింకొనిలవ్వరి- సుందరమగుశరమువచ్చుచూడవానను
గెలిచేబలుడులేపరాయీడుగాదనుచుమోడిగజెప్పిన - బాడలగనయికసా
యకమిదిగో చూడరాననుగెలిచే బలుడులేదురా॥సం-ప॥ అనిప్రయోగించి
ననగా స్త్రీంబు గరుడా స్త్రీంబునుపశిమింపంజేసి మ్మితియందగుశక్తి
గయికొనె లవుండు లక్ష్యజునితో యిట్లులనియె॥

లవు-కందార్థము॥ బెదరింపకుమనిషీకొని- యుదిగుండుముకగుకులా
దుబాపుదునిన్న - విదితంబుగనిమనమున - మదమణగగద్రుంతునేము-
మ్మాటికివస్తుర వాదులేటికి నాతోవయిర మేటికి - సూటిదప్పకిలుచూడరశర
ములవాటముగానువధియించెద ముహూర్తికి॥ సం-ప॥ అనిప్రయోగించినశ
క్తిచేలక్ష్యజుండు మూర్ఖులైనంత హతశేషులయోధ్యాపురి కేగి రామచం
ద్రునిగని యిట్లులని విన్నవించిరి॥

చ॥ పరమపవిత్రలక్ష్యజుడు బాలకులంగనిబోరుచుండగా- బరువడి
నొక్కబాలకుడుప్రాకటభీకరశక్తిబూనిదు- మ్మరముననేలక్ష్యజునికంఠము
గాడినమూర్చుచందెనా-నరయగనేడుమీకపజయంబుగల్గుటదే మొరాఘువ॥

ప॥ అనివిన్నవించినవినిరామచంద్రుం డత్యంతశోకముతో నిట్లులనియె॥

రా-ద్వీపది॥ కటకటాయనానాయ కానియీదైవ - మిటువంటియావ
దలేంబింధించె - ఇకనేమిసేయుదు నెవ్వరుదిక్కు - ప్రకటితంబుగనెబాలుర

చేత భరతశత్రుఘ్నులు పరగల్గుదు - సరగున నోడరాళ్ళ న్యాయగాడ
అలనాడు దశకంఠుమదిగాగల్గు - బలుదానవులకన్న బాలునిద్దగును యోచింప
నీయెడనుద్ధంకులై రి-నాచక్కదనములు నామిద్దగు - యగునట్టి సావిత్రి
కపటయమమరే-నగధీరునిచాలనమ్మితి నహహ- తోడ్కొని యింద్రజిత్తునిబం
పిలోక-మెల్లను ప్రఖ్యాతికెక్కినతెచ్చి - డిటువంటియావదకే-లోబడియె-న
టుదోచదాదా నేనిక నేమి నేత్తు-జనులాడుమాటల సరగున నేను-వినియుద్దునీక
నువిపినముకనుప- పలు సెయ్యాకోమలివంతల బాళి - తప్పున బొక్కుచుల్లెడ
మంది-శపియించెగాబో-క శపియించకున్న-చివీరములుగల్గు విధమే మొనక

సం-వ|| ఇట్లు కొంతసేపుచింతించి మరలదైర్ఘ్యంబవలంబించిన రథా
యాభూతై సకలాయుధంబులు ధరించి రాముడు యుద్ధంబునకు వెడలె
నట్లనిన||

శ్రీరామచంద్రుండు కోదండధరుడై యుద్ధంబునకు వెడలినచ్చట:

రామునిదగ్గ వ్ర-చంద్రమౌనశిరాగము-ఆది తాళము.

వచ్చెనె శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చెనె|| వచ్చెనె శ్రీరామచంద్రుండచ్చగ
రథమునక్కిజొచ్చిన విపినభూమి శూరుడై లేచి|| కలుగుకంతరి పరులొప్పు
గభల్లుకాది | పరస్పరతతులు బెరగిపాటగా లేచి|| వ|| పాంశముమీరగ
నిరుపంకలబ్ధనగుల్లె|| రంకలువేయుచు గదలిరాగా లేచి|| వ|| నాతితో శ్రీని
గమాద్రి సరహరియుతవని ఖ్యాతిగదినకులు హగడగ గ్రక్కున లేచి||

సం-చ|| ఇట్లునచ్చి బాలకులంజూచి నారితో నెట్లవియె|| వసేచ్ఛాధము|| వినుడు
బాలకులార విశ్వంబులోన మాతలిదండ్రులెవ్వరు నిష్కముగను | నెలియ
బల్కుడు మఱిధీచోడి విలువివ్య నిపుణుతిశెప్పిన నేర్పరెవ్వ | రీకాననంబున
నీరితివిహరింప నేగుకారణము మాకిల్లులేడ | హితబుద్ధితో దెల్పుడిమ్మగని
పుడుగా | వలసికబహుమతులిత్తు | మోబుడినురొద్దలజూచి యంతట మొ
త్తు | వలనొప్పునాయెద్దగొలువు శేసితిరే పాలుపానమన్నించి మిముబ్రోతు
నిక్కముగా|| ౧-వ|| అనిన లవుండురామువాక్యంబులెక్కించక పరుజో కుల
నిట్లనియె|| ౨-కందార్థము|| నీతాతలుతలిదండ్రులు | నీతమ్ములసేవుమాకునే
గుప్పగగొలువులే | ఖ్యాతిశేసిననొనిగుడు | భూతలమున నెన్నరానిభోగము
జెప్పుదుమంచియోగము| నాయ సములుబల్వేగము| శాగుగనద్దురుపాదము
లేగతి| పాదమనీపదీచాలగనొనగెగ్గోగము || ౩|| అన నరాముండార్థ్యనిట్లు
డయి లవునీతో యిట్లనియె|| రాముని కందార్థము|| సగనమున రెట్టిండుకు
బగతిం బడగూట్టుమిమ్ము సద్బ్రాహ్మణములక | సగరాజజామనోహరు | డగ

నేతముగనడ్డమైనదగులుదు ! మీశరజాలమిగులుదు ! ఖగోళిను సంఘముల
గలనను ! మిగిలినగతిమీరివెనువెంటదగులుదు ! వ॥ అనిన లవకుమారుడు
కుశివీరునితో యిట్లునియె॥ లవు-కందార్థము॥ అనుజాయీగృవుడెవడో ! మన
మెప్పుడు చూడలేదుమా నకినీవు ! ఘనసురబృందముజూడగ ! నునిశితకస్త్ర
ముల వేడిజూపుమా శత్రువునకింతకోపమా ! ఏవుననూర్వ్యండిచ్చినశరమును
జూపదయుండిససాగసుగాదువడి॥ వ॥ అనినశత్రునితో దళుండిట్లునియె॥

కు-క॥ అడుగంగ నేలనడుగిడు ! తదవునబగవానిగెల్వచ్చై ర్యముమనకీ !
పుడమి నేదశిఖరినిల ! యుడుగృహదయనేయలేదు యోగ్యచరిత్రా॥

వ॥ అనిన యుద్ధనన్నంధుండై లవుండు రాఘవుంజూచి యిట్లునియె॥

ల-కం॥ జడిపించకోరిమునుని ! జడువులకుంజడియమీవుడవచ్చుటకా
రకై ! కడువడివచ్చితివిప్పుడు ! బడిబచ్చిరిచూడువదుబంటులు ! ఇదిగో బాణాగ్ని
మంటలూ ! నీకేలనిట్టితంటలూ ! వొంటిగమావడికోర్వనిపశమె ! జంటగ నెవరై
ననుం బెబిలువుమిదో బంటులూ ! సం-వ॥ అనినరాముండు కోపోద్దీప్తమన
స్కుండై యిట్లునియె॥ రా-కందార్థము॥ ఒక్కడనేజాలురమిమునిక్కముగా
జంపుటకును నేర్పరులై తే ! టక్కులమాటలవిడచియు ! నెక్కనియిటనిలువు
మోరిచక్కగా ! మీమగ్గుమెల్లజక్కగా ! మాట్లాడనేల బెక్కుగా ! తక్కకహరు
విలునెక్కువెట్టిబల్ చక్కలుచేసితినిక్కముగానేచక్కగా॥ వ॥ అనినవిని లవ
కుమారుండిట్లునియె॥

గీ॥ హరునివిల్లువిటచినందుకుగడుకొట్ట ! వీగదవిదోతూర్పుభాగమునను !
గ్రాలునూక్య మావరాక్రమమునుచాల ! నడిగియసికివెనుకగడగుమోరి॥

వ॥ అనినవినిరామచంద్రుండిట్లునియె॥ రాకందార్థము॥ భానుడుజంద్రు
డుమీతో ! మానిరికయ్యంబుజన్ని బాలకులనుచు ! నేనాన్ధతిదలచ్చిదీనోక్తుల
బలుకువిధముదెలియదు ! మేలిమిగానన్నగలయరు ! తెలివిమాలిదోర్బలమును
చూపెదరలబలనుదర్శనా స్త్రోవిదిగొ తెలి॥ వ॥ అనిరామచంద్రుండుప్రయో
గించిన సుదర్శనా స్త్రోలు లవుండుకట్టివేసి యిట్లునియె॥

ల-కం॥ గురువనుచునమ్మముండగ ! నరయమురానీనుదర్శనా స్త్రము
వేగంబరికింజూచిద్రుంచితి ! బరువడిదోవచ్చేచూడు బాణమునీనడినల్లమాను
మునీయట్టిస్థపునిగానము ! పీనుగుచెంటలు బేర్చెదమిచ్చుడు ! గానవేమొమతి
గనలుచువచ్చు బాణము॥ వ॥ అనినలవుండువారుణా స్త్రోంబుప్రయోగించిన
రామచంద్రు జాగ్నేయా స్త్రోంబున దానినివారించి నారాయణా స్త్రోంబుచే
బూనియిట్లునియె॥ రా-క॥ పకపకవికవిక లేలర ! సకలుషమతులారయిట్టిచావు

కుజగితారబమేమితేకవచ్చితి రకటానారాయణా స్త్రీమిదిగోవచ్చెన్ ||

ప|| అనిప్రయోగించిన నారాయణా స్త్రీంబు లపునికంతంబునబున్న హారంబై విలసిల్లేది హాది రాముండాశ్చర్యంబున లపునితో యిట్లనియె||

రా-కం|| బాలకనాయ స్త్రీంబిటు! మాలిక యైజుట్టుకొనియెమఱికంత మునంబులనుమా త్త్వబోమి! శీలతయోమంత్రిబలమొజెప్పరా! మించావు నేమిద పైరా! లాలిశయ మొప్పురా! తప్పకదశముఖులలనుద్రుంఛెనదిప్పు డుమాలికచొప్పుగుతు మొజెప్పరా|| సం-ప|| అనినలపుండు నవ్వుచునీట్లనియె|| ల-కందార్థము|| ఒప్పుగమద్దురుపదముల | నప్పుడుధ్యానించుచుదగ నెచ్చుట చేసినిస్సంబోలుశరంబిటజప్పనయైమాలికాయెచాలగా! మాతాతృపమే లుగా! మాశరముమించెజ్వాలగా! బాలకులనినీ వేలనెంచెదవుకూలద్రోతుని దోగురుతుగనమ్మవా|| ప|| అనిలవకుమారుండు ప్రయోగించినదివ్యా స్త్రీం బులచేరానుచంద్రుడు మూర్ఖిలైనంత భృత్యుండుచూచికోకిందినాచుపా) ణంబెందుకని బాలకులందీకొని యిట్లనియె|| భృ-కందార్థము|| ధారుణిపై మారాజు! ధీరతమూర్ఖుజేరిదివిరెడుమిమ్ముక్ | శూరత్వ మొనలజేసెద! సారెసునాయెదుటనిల్వాలరు! శర వేగమునకుతాళరు! మేలుమేలుయీ వేళ సాయకజ్వాలపాలెల్లలగనిల్పగజా|| ప|| అనిమమికినలపుండత్వంతోపంబు ననిట్లనియె|| కందార్థం|| ఒకగ్రుద్దుకుతాళనినీ | షకషకవికవికలితేలపంతములే లన్నికసేడవలదునాతో! నికరన్యనవాధుసల్ప నెంతరా! పంతమునిల్పుతేలరా గంతులువై చినఘులులబుట్టుక! నెంతనిద్రుంచితినికచూడరనీ! వెం|| ప|| అని వేసినబాణంబుచే భృత్యుండుగూలిన హనుమంతుడుగ్రుండ్డై కటంబులదర బొనులు ముడిపడిగదలంచూచి యిట్లనియె||

సంవాదరసపు - రేగుక్తిరాయము - అటతాళము

హ|| బాలుడుసికింతగర్వమా నాతోచాలాయుద్ధమునిలిచిసేయుమా || ల|| ఓరోరికోతిరీవెంతరా-నీధీరతచూచెదనిల్వరా|| హ|| సంకించివారిధిదాటితి ఘనలంకాపురము నెల్లగాల్పితి|| ల|| లంకాపురమునీకుగొప్పరా- నీబొంకుమా టలెల్లమానరా|| హ|| యిదెవచ్చెలముచూడరా- నీపదరెల్లమాన్మకవిడు వరా|| ల|| పాడిగాజేసితిశైలము-నివడినెల్లమాయొక్కమానుము|| హ|| ముప్పియు ధముజేసిగెల్లరా - ఈసృష్టిలోనాకెదురులేదురా|| ల|| బ్రహ్మ స్త్రీమిదెవచ్చె డప్పును-నివురరుకుతె త్రినగానివికదు|| హ|| భలిరమిశూరతికుమెచ్చితి-మి బ్రహ్మ స్త్రీమునకేయజిక్కితి|| ల|| ఇంకేమిజేసెమజెప్పరా-నీరండుసెనుకులెన్ని తేప్పరా|| హ|| మీతోన్నేహముజేయగోరితి- నేమిమ్ముగెల్వలేక వేసారితి|| ల||

మావాచక్షుః తివికపివరా - మాతాపుజేరుమిశధీవరా॥ హ॥ మీపురమెక్కడ
జెప్పమి. చాలమిమ్ముగన్నతల్లెవరోదెల్పుమి॥ ల॥ వాసి మాతల్లిభూసుత.
భునవాగ్నికాశ్రమమేతాపు॥ హ॥ పరమపతివ్రతయన్నదా - సేపరుగునవచ్చి
సేపించదా॥ ౧॥ రామయ్యకపివరపోదము - సీతసేవించియిటువేగవత్తము॥ హ॥
పదరయ్యకేదాద్రిమాగ్లాన-నాపై నెక్కుడుజేర్చెదశీఘ్రా॥ ౨॥ అనిచూచుచు
తును కుశలపుండించి జానకినన్నిధికేగి నాహ్లాదంగనంజప్రణామంబు లాచ
రించిభువ్వుండె యున్నంగని దీవించి సీతాదేవియిల్లనియె॥

సీత-ద్వి॥ ఏనుయ్యహునుంతయింతిదూరంబు - కామించివేగరాగా
రణంబేమి-కుశలమానాపతి కుశలమాజనులు-కుశలమాసామిత్రి కుశలమా
కైక-కుశలమాశాస్త్రి కుశలమాకపులు - కుశలమాపౌరుకుశలంబులోన
వాహుర్వ్యంగ్యంబు నన్నిట్లుజేసె-సేవాపమెఱుగనుయెంచియాడంగ - కరమొ
ప్పశ్రీరాఘవునకునేడు-కరుణనాయకగల్గికాంతు బలిచి - రమ్మనిజెప్పనార
ణ్యభూములక - నెమ్మదితోవచ్చినిక్క మొప్పంగ - చెప్పమువిన వెడక-జెందితి
నేను-తప్పులేమెఱుగనుధరినాంజనేయ॥ ౧-౨॥ అనినహనునంతుండిల్లనియె॥
హ-ద్వి॥ వె దినేనేమనివినుపింతుకన్న-నలలితంబుగరామచంద్రుండుభక్తి-
శక్తిమధంబున యాగంబునల్పి-విశ్వంబువై దానినేకుకబంప-నీవనభూముల
కేతెరచూచి-భావజాకాదులీబాలురుగదిసి - వాజుబట్టికేరలముస్క్రించి-
భూజంబుకగట్టి పాలుపొందుచున్న - శత్రున్నుడేచి యశ్వమువిడుమన్న-
నిశ్రవ్యమెక్కువించియధముక - భాతేశత్రుఘ్నులబరగలక్షణుని-సరకు
శ్రీరఘరామునకలవానరుల-జెలియరోమూర్ఖిల్లజేసిరోయవ్వు - బలమెట్లు
గట్టికన్నాపగిదిపరాదు-మతియునేగొంపలుప్రమాకులుదెచ్చి - పరగ్రయో
గింపబాగుకులెదిరి-ధూళిగావించిగదొడ్డైలముల - జాలగాబ్రహ్మసైన్య
లలకేను-యేడుగడియల జక్కియి నేమియంచు - బోడియవీరినాభుజములపై
న-నానియెక్కించుకనతిడుఁఖమున - మానకపచ్చితిమిడిసిరందరును॥ ౩॥ అని
వివరించినజానకి యత్యంతభోగంబున వనకన్నలపై బడి యిట్లనియె॥

సీతదరుర్-కాంభోజరాగము-ఆదితాళము.

పొందులారి నాభిసేనేనడ బాసి-యిల నెలుతాళుదునే - ఓయన్న॥
నానిధివలన నీనట్టకనినుండుటా యేదెవ కగుణలేదె॥ ౧॥ తనయులయొజ
స్థించి శంధ్రుని యెరుక-మున కొనిగూర్చిరనేఓయన్న-యిన్నిదినము
లిమినినిగూరునియెన్నియుంటినిగదవే॥ ౨॥ అలివేణుగారన జనులలద్రుంచి
న-బలమెటుదాచిరాగదే॥ ౩॥ జానకియొగడజరిగించెనంచును - మానవులం

దురేముగా॥ ఓ॥ ధరణిశ్రీనిగమాద్రి సరహరికరుణమాపై విరివిగలేదాయె
నేటి॥ సం-౩॥ ఇట్లుశోకించుచు నాంజనేయునితోడ నావనకన్యలను గూడి
యుద్ధప్రదేశంబునఁ రిగెనయ్యక నీతా దేవింజూచి వాయునూనుండిట్లుయె
హ-గీ॥ పుండరీకాక్షి చూడుముభూమిపై నగూలియున్నాదుఘనులెల్లగొండ
లనగఁగనుకతిసేనిట్టిఘోరంబుచూడనోభాహరిహరియింతదుర్గతులెరుగఁగన్ము॥

౪॥ ఇట్లుచూపించినచూచి నీతాదేవివల్లభుండగురామునిపై బడయి
ట్లునిద్రె॥ నీత-ద్వీ॥ హారాజతేఖరహారఘువీర : హామేరునగధీరహాతిశ్వసార-
హాకులచావనహారిపుడమన- హాకంజనళ నేత్రహానీలగాత్ర-వారధిబరధించిన
రునగాలంక ద్వారంబు నెసమిడిదనుజు॥ నెల్ల-బాలియంగ జేసినపురుషోత్తము
డవు-తెలియ రేయింద్రాదిదేవతలెల్ల - నెక్కడదాచితి నెలమనీకడిమి-నెక్క
టాపొగడతేనుయ్యప్రాణైక-వివినములోనన్నవిడిచినపిదప- వివరీతములులే
కవెలయుచునుంటి-నికనేమిసేయుదు నెవ్వరుదక్కు- ప్రకటితంబుగనలబాలిం
పుచున్న-నదెచాలుననిముదమందుచునింటి- యిదియేమిమాయయోయె
రుగంగరాదు-నీకనములుబట్టిననుగూల్చిరకట- మాలెనొనన్నింకమడియింప
గలరు-హాలత్తగానికునన్నియుదెలిసి- బాలురతోనిట్టిపగబూనదగున-యె
లమిసీతురగమెయ్యెకనున్నదేమి-కయ్యంబునలదనికనుగాయలకును-పటుత
రబుద్ధిజెప్పగనుండుటేల-నెటుచూతు నీఘోరమనకులతిలక-కటకటానేనెం
తకగ్ధగాలెతి-నిటుదలబొరానీహేతువలెయును పాపాశ్చర్యానీతవనిబాలు
రకును-కోపంబుబుట్టించికూల్చిరన్నుచు- జెప్పెనసిప్రజలుదూషింపకవిడ
గు-తప్పుగుగాబోలుదెవకారణ॥ సం-౪॥ ఇట్లుదుఃఖించి కుమారులంచూ
చియిట్లుయె॥ నీత-ద్వీపదార్థము ॥ ఓరిబాలగలారయుత్తరభూమి- జేరకుడని
బుద్ధిజెప్పియుండంగ-సరగగూల్చిఁ రారనకల్పసైన్యముల - విరివిగామితాత
విన్ననునిన్న-గరుకుమాటలనాడకనుమానడింక హరిహరియేమిసేతు నంత
దాడుకటరా॥ అయ్యయ్యోనాకాంతుడుగదరా॥ ఇకనై ననుంతచింతలేదటరా
యెంతవారనవచ్చునేమిమితండులపరితముతోమఁ బాధింపదగునేమి॥ సం
తదుడుకటరా॥ సం-౫॥ అనినకళలపులత్యోగదీనచిత్తులై తక్కిట్లనిరి॥ కు-కం॥
దార్థము॥ మూతండులనుచు నెవ్వరుభ్రాతృగదెలపంగ లేదుగావునమేము
మూతండులనుచుదెలియక॥ సీతీర నకూల్చుటాదెనికదెలసెనక్క॥ గుగ్గమె
రుగకబోయెనమ్మ॥ అయ్యయ్యోమేమికనోర్వయ్యో॥ ప్రకటితముగ నట్టి
శాపమొడిగిట్టితనకలంకకుడుమాతాతయందరినిఓటికించునిక॥ గీ॥ బ్రతికు
ట్టున్నమాతాతహితవువినక॥ సుశీతాప్రములకుగురిచూపునప్పు॥ దామ

హస్తానిగూర్చితిమంటానె | బ్రతికెగావునవీరెల్లబ్రతుకగలదు ||

సం-వ || ఇట్ల తలపోయుచున్న సమయంబున గగనమార్గంబున జనుచు
న్న నారదుండుచూచి వాక్కికాశ్రమంబున కరుదెంచి వాక్కింగని యుద్ధవృ
త్తాంతంబంతయు సరిగింప నాతడతివేగంబున వచ్చి సీతాదేవింగనంగొని
యెట్టివివత్తునంభవింపెనకటాయనిన మునీంద్రుంగనిజానకయిట్లనియె ||

సీతవరుణ - సీతా వేరిరాగము - అటతాళము.

మునినరామూర్వి కే ఎనందు || ము || ఇనకులాధ్యక్షులనుగూర్చిరయ్య
యో || ము || తల్లిదండ్రుఁ నీవేనంటి - నెల్ల బాంధవలీమునికన్నెలంటి - చల్లగా
రాముడవనివర్ధిలవలెనంటి - ము || సుతల చెమగనిగీటణచిమించి - శాతుకకార
ణ్యములలో వసియించి ప్రతుకుచున్నదని ప్రజలందురేమొ || వేదశైలేశ్వరీసా
క్షిగానివాదుగాన నై తినిటవిభు - నాదరించి బ్రతికించెముఖ్యాధికులెవరో ||

సం-వ || అని మఱియునిట్లనియె || సీత-క || మునివర బాలకులిద్దరు | దిన
కరతేజులనుబట్టి దివ్యాస్రములకా | మునుకొఁ మూర్చిల జేసిరి | అనఘాయి
క నేమి నేతుహమునిచంద్రా || సం-వ || అనిన కోపంబున మునివరుం డిట్లనియె ||
వా-క || జలజాక్షి సీసుతుబృతురులటంచుచు మిగుల జాగరూకతతో ముకా | దెలి
పితిని గాదెవరల | దవయినదిక్కుబంపవగునీతా || వా-వ || ఐననుగానిమ్ము
నాతపోబలంబున రానులక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులను సకల సైన్యంబులను
బ్రతికించెద ననుమానింపక చూడునుమ్మా జానకమ్మ || వ || అని శుద్ధోదకం
బుల దెప్పించి పరంధాము యిట్లనిస్తుతించె ||

వాక్కిస్తా || హేరంగనాయకా హేపరమాత్మకా హేపురుషోత్తమా
హేయిందిరారమణ హేభవరోగవైద్య హేవశుతిమిత్ర హేనిలమేఘ
శ్యామ హేకంభాక్ష హేరతిపతిజనక హేకిరరాజవరదా హేయచ్యుతా
హేహృషీకేశా హేమాధవా హేగరుడమన హేనిర్జరవంద్య హేశాగ్ధ
పాణి హేమణిమయభూషణభూషితకోమలగాత్ర హేపరతత్త సంచారి
నాదుమొయలింది యిచ్చటమూర్ఖజెడియన్న రాజన్యులను సకల సైన్యంబు
లనుమీశ్రీపాదస్థంబుసోకినంతనే బ్రతుకవలయు హితభవపాశ వేదశైలనివా
సానమనైనమః || వ || అని వాక్కికి మంత్రించిన జలంబుల బ్రాక్షింపరామల
క్ష్మణభరత శత్రుఘ్నులను సకల సైన్యంబులును క్రమేల్కొన్నట్లులేచి
రంల రాసుచంద్రుండు జ్వలించుచు వాక్కిమునీంద్రునితో యిట్లనియె ||

రా-క || భవఘోరవిమూలబాలకులెవరో నే నెక్కుగనిప్పుడీపుత్తాంతంబుని
వేసులెఱుగజెప్పుము | భువివిరింబోలునట్టిపుత్తులంగానక || వ || అని యడ్కిన

మునీంద్రుడు వారివృత్తాంతంబునవి సరంబుగా యిట్లనియె. వా. ద్వి వినుము
య్యసేపైదవృత్తాంతమెల. ననజాక్షి సీతనీవనములోదరిమి. రహస్యసయ్యగ్రత
రఘురామమీను. తమ్ముతోదెల్పదయనులక్ష్యముడు - పడతినినడవిలోబ్ర
తుకుమటంచు-విడిచినపిదపభావించిశోకమున-బడరానియిష్టములబడతినాశ
నము-నడుమను జేరిమానకనన్నచూచి-శోకంబుజల్లొప్పుమిత్తునంచు-జో
క్షనభయమిచ్చిచూచుచుండంగ-బ్రనవకాలంబై నబడవడినేను-రిసికతినిచ్చ
టిరామలబిలిచి ముదితకునుపచారము నల్పుననగ - మదిజంతమానికోమలి
యూండెనంత-చాసిమీరంగనా వాక్యవర్ధకిని- భామర తేజడింభకులలో బెద్ద-
లవకుమారుడుబుట్టెలలనగర్భమున-భూతేశ్రహరిపూజలోవర్చి - బరిగగు
శుండనుబాలకుబేర్చె పరగునగల్పించిజానకీకొనగి-పోషింపుమనిచెప్పవత్తు
నిమాడ్కి-పోషింసనాగెగావున వేరుగాదు- మీకుబుట్టిలవుండమివ్వెనించి
ప్రాకటయుద్ధంబు బల్కితోనల్పె-ననగాగ్నహానకి నన్యాయముగను - వనము
లోవిడిచిధీవరుడవై యుంటి-వికనయి-సీతనువేడ్కబెంపార. - నకలంకమతి
నేలు మయ్యశ్రీరామ. సం.వ అనినరాముండుకొంతదడవు యొందించివా
ల్కితోయిట్లనియె రా.క. సరితోషమొచ్చుమిక్కప | నింతినిజేకొంటిగాని
యిలలోదనుల్ | యెంతోమాటలందుకొ | ధంతము జేసితినిమున్నుభక్తివరతి ||

సం.వ. అనిన మందస్మితముఖారవిందుడై వాల్మీకి యిట్లనియె.

వా.క నావంటిమానిప్రాప్తుఁడ్రీవిలసిల్లెగనుండు సీతనుజనముల్
యేనిహినాడిననికమిభావంబునగౌరవలదు భవహరరామా.

సం.వ. అనినరామచంద్రుడుగుళలవుల నెత్తుకొనిముడ్తాడిసీతానమే
తుండయిలక్ష్యరాదిసోకగులునుమానుమంతప్రముఖనిగ్గులవానగులున భద్ర
కాదినయినంబులుతోడ రాగా వాల్మీకివీడ్కొని సాకేతపురంబు బ్రవేశించి
సింహపీఠంబుపై బేరొలగంబుండు సమయంబున గొందరు పుణ్యంగనలు
సీతాదర్శనార్థమై వచ్చి పట్టాభిషిక్తులై న సీతారాములంచూచి యిట్లనిరి.

శ్రీ రామ పట్టాభిషేకము.

పురస్త్రీలదరువు - బిలిహరిరాగము - అటతాళము.

భామలారవినుదునేడురాముచట్టాభిషిక్తుడైనాడు || వా.మూ.క్షితో
నేడురామునివై భవ మేమనిజెప్పుదుమిలనెన-తరసుటె||భా||వనుభవుత్రియె
డమభాగమున నొనరగమెరసియుండగ ననమానధీగులయ్యమరగణంబులు
కుస్తుమవృష్టిగురిసికొనియూడుచుండ || భా || భరతలక్ష్యణశత్రుఘ్నులు కపివ
రులాదిగ వరభక్తిభత్రచామరములువీవగ మెరుగుబోలునాట్యమరవం

చనల్పగః భా॥ అంగనామణులందముగ మంగళారతులుబాడ మంగళం
నిగమాద్రిమాధవాయనిచాల బొంగుచుపాటలభాలుపొందగబాడగఃభా॥

ద్వీపద॥ శ్రీజాననిగూడిశ్రీరామవిభుడు - రాజచంద్రుండయిరంజిల్లు
మండ-భరతశత్రుఘ్నులువరగలక్ష్యుడు - బరువడిచక్రచామరములువీవ-
హనుమంతజాంబవంతాంగదప్రముఖ-ఘనులగుకపివరుల్ గరిమనుతింప-నది
తిసందనులెల్లనానందమంది - పదివేలవిభములబ్రస్తుతింపుచును- గుమమవ
వకాంబులు గురియించుచుండ-వసుధలోనదృక్పరులుసేవింప - సాకేతపురి
తేరి నంకరాజ్యంబు - సేలుచుండుటచూడనేప్పగామనకు - పణతిరోన్నటికి
బ్రాప్తింపెనమ్మ-కనులపండువుగాను గనిమొక్కరమ్మ॥

వ॥ ఇట్లు వర్ణింపుచు బుణ్యాంగనలెల్ల హారతులుచేబూనినట్లనిరి॥

ద్వీ॥ శీలుషయిధరవిల సేల్లుశ్రీవేద-శైలేంద్రవానుని సత్కృపవడసి
వరకవినగుచుభూవలయంబునందు-గరమొప్పన్యతి గల్పించినాడ-నుయియు
నెవ్వరుదీనిమరువక-కరమర్థివాసినగలుగునంపదలు - సేటుగానికథ నేర్చినా
టకము-దేటగానాడినధీరులకెల్ల- నిష్టభాగ్యంబులునిష్టభోగములు- నిష్టకా
మంబులు నిష్టసిద్ధియును-గలిగివేదాద్రీశుగదూతెంపార- గలిగినధికలుచుం
ద్రు క్రమముగాభువిని - యెందాక రవిసోములెందాకనద్రు - లెందాక
వారిధులెందాక తార - లందాకనీకృతికాయువుగల్గి - సుందరంబయి మొప్పి
శుభకరముమరు॥

రామనాటకము

సంపూర్ణము.

